

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

RIINA SANTALA

Koulun tasa-arvoisten ja terveyttä edistävien hyvinvointipalveluiden kehittäminen palvelumuotoilun kei- noin

TERVEYDEN EDISTÄMISEN TUTKINTO-OHJELMA
YAMK
2021

Tekijä Santala, Riina	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä Marraskuu 2021
	Sivumäärä: 65 Liitteet: 9	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Koulun tasa-arvoisten ja terveyttä edistävien hyvinvointipalveluiden kehittäminen palvelumuotoilun keinoin		
Tutkinto-ohjelma Terveyden edistämisen tutkinto-ohjelma, ylempi AMK		
Tiivistelmä <p>Oppilaiden hyvinvoinnin edistäminen on yksi koulujen merkityksellisimmistä tehtävistä. Oppilaiden ja perheiden hyvinvointia tuetaan kouluissa myös hyvinvointipalveluiden muodossa. Erityisesti ihmisiin ja hyvinvointiin keskittyneissä palveluissa on tärkeää, että ne ovat kaikille tasa-arvoisesti saatavilla ja palveluiden käyttäjät pystyvät osallistumaan toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli osallistaa alkuopetuksen oppilaiden huoltajia, henkilökuntaa sekä kolmannen sektorin toimijoita ja selvittää heidän kokemuksiinsa liittyen koulun maksuttomaan aamupalaa, harrastustoimintaan sekä aamu- ja iltapäivätoimintaan. Tavoitteena opinnäytetyöllä oli kehittää edellä mainittuja palveluita, palvelumuotoilun keinoin yhteistyössä huoltajien, koulun henkilökunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa sekä turvata hyvinvointipalveluiden jatkuvuutta osana palvelurakenteita.</p> <p>Opinnäytetyössä menetelmänä käytettiin palvelumuotoilua. Palvelumuotoilun työkaluina käytettiin tiedonhaun pohjalta laadittua kirjallisuuskatsausta, alkuopetuksen oppilaiden huoltajille kohdennettua sähköistä kyselyä sekä henkilökunnalle ja kolmannen sektorin toimijoille järjestettyjä Learning cafe -tilaisuuksia. Kirjallisuuskatsaus rakentui opinnäytetyöhön valituista tutkimuksista, julkaisuista sekä lehtiartikkeleista. Alkuopetuksen oppilaiden huoltajille kohdennetun kyselyn teemat määriteltiin tiedonhaun ja kirjallisuuskatsauksen pohjalta. Henkilökunnalle ja kolmannen sektorin toimijoille järjestettyjen Learning cafe -tilaisuuksien aiheet johdettiin alkuopetuksen oppilaiden huoltajille kohdennetun kyselyn tuloksista. Learning cafe -tilaisuuksissa päätettiin yhteisesti kehittämiskohteista, joihin henkilökunta ja kolmannen sektorin toimijat sitoutuivat. Opinnäytetyön tuloksena kehitettiin koulun maksutonta aamupalaa, harrastustoimintaa sekä aamu- ja iltapäivätoimintaa.</p>		
Avainsanat Terveyden edistäminen, oppilashuolto, hyvinvointipalvelut, kouluikäiset, kodin ja koulun yhteistyö, osallisuus		

Author Santala, Riina	Type of Publication Master`s thesis	Date November, 2021
	Number of pages: 65 Appendices: 9	Language of publication: Finnish
Title of publication The development of equal and health-promoting welfare services in schools through service design		
Degree programme Degree Programme in Health Promotion, Master`s Degree		
Abstract <p>Enhancing the well-being of students is one of the most significant jobs of schools. The students` and their families` well-being is also being supported in schools by welfare services. It is extremely important that services that focus on people and well-being are equally available for everyone, and that the users are able to participate in the planning, advancing and the evaluation of these activities.</p> <p>The purpose of this thesis was to participate the guardians of students, staff members and the third sector actors, and to examine their experiences concerning free breakfast, school activities and morning- and afternoon activities. The goal of the thesis was to develop the previously mentioned services through service design in co-operation with the guardians, school staff and the third sector actors, and to secure the continuance of the welfare services as part of the service structures.</p> <p>The procedure used in this thesis was service design. The service design tools that were used were; a literature review compiled based on information retrieval, an electronic survey targeted for the guardians of primary education students, and learning cafe events arranged for the staff members and the third sector actors. The literature review was based on the research, publications and newspaper articles selected for the thesis. The themes of the inquiry targeted for the guardians of the primary education students were defined based on information retrieval and the literature review. The topics of the learning cafe events for staff and third sector actors were derived from the results of a survey of carers of primary school pupils. At the learning cafe events the development targets, to which staff and third sector actors committed themselves to, were decided jointly. As a result of the thesis, the school`s free breakfast, extracurricular-, morning-, and afternoon activities were developed.</p>		
Keywords Health promotion, pupil welfare, welfare services, school-age children, home-school collaboration, participation		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY	8
2.1 Osallisuus	8
2.2 Opiskeluhoito	8
2.3 Koulun maksuton aamupala	9
2.4 Koulun harrastustoiminta	9
2.5 Koulun aamu- ja iltapäivätoiminta	10
2.6 Palvelumuotoilu	10
2.7 Terveyden tasa-arvo	11
2.8 Terveyden edistäminen	12
3 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA	12
3.1 Yhteistyötahon esittely	13
3.1.1 Maksuton aamupala koulu- ja kulttuurikampuksessa	15
3.1.2 Harrastustoiminta koulu- ja kulttuurikampuksessa	15
3.1.3 Aamu- ja iltapäivätoiminta koulu- ja kulttuurikampuksessa	17
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	17
5 TEOREETTISET TAUSTAT	18
5.1 Tiedonhaku	18
5.2 Terveyden edistämisen, tasa-arvon ja osallisuuden merkitys koulun hyvinvointipalveluiden kehittämisessä	20
5.3 Kokemuksia lapsen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä sekä koulun merkityksestä hyvinvoinnin edistäjänä	21
5.4 Koulun maksuton aamupala	22
5.6 Koulun aamu- ja iltapäivätoiminta sekä harrastus- ja kerhotoiminta	22
5.7 Palvelumuotoilu kehittämistyössä	23
6 KEHITTÄMISMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU	24
6.1 Kvantitatiivinen tutkimus	26
6.2 Tutkimuksen kohdejoukko	26
6.3 Kyselytutkimus	27
6.3.1 Kyselylomakkeen laatiminen	28
6.4 Learning cafe -menetelmä	31
6.5 Aineiston keruu	31
6.6 Learning cafe -toteutus	33
6.7 Aineiston analyysi	34

7 TULOKSET	35
7.1 Taustakysymykset	36
7.2 Aamu- ja iltapäivätoiminnan kyselyn tulokset	37
7.2.1 Palvelu	38
7.2.2 Viestintä ja vuorovaikutus	38
7.2.3 Viriketoiminta ja oppimisen tuki	39
7.2.4 Ravitseminen ja lepo	40
7.2.5 Sosiaaliset suhteet ja turvallisuus	42
7.3 Maksuton aamupala ja harrastustoiminta kyselyn tulokset	42
7.3.1 Viestintä ja vuorovaikutus	42
7.3.2 Turvallisuus	42
7.3.3 Terveysteen ja hyvinvointiin vaikuttavat tekijät	43
7.3.4 Perheen arjen voimavaroihin vaikuttavat tekijät	45
7.4 Learning cafe -tilaisuuksien aineiston analysointi	47
7.4.1 Aamu- ja iltapäivätoiminnan Learning cafe -tilaisuuden analysointi	47
7.4.2 Harrastustoiminnan Learning cafe -tilaisuuden analysointi	49
7.4.3 Ravitsemusta käsittelevän Learning cafe -tilaisuuden analysointi	52
7.5 Learning cafe -tilaisuuksien tulokset	55
8 POHDINTA	58
8.1 Eettisyys ja luotettavuus	58
8.2 Tulosten pohdinta ja jatkotutkimusehdotukset	62

LÄHTEET

LIITTEET

LIITE 1. Tiedonhakutaulukko

LIITE 2. Saatekirje ja kysely alkuopetuksen oppilaiden huoltajille

LIITE 3. Saatekirje ja kysely aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvien oppilaiden huoltajille

LIITE 4. Aamu- ja iltapäivätoiminta -kyselyn vastaukset

LIITE 5. Harrastus ja maksuton aamupala -kyselyn vastaukset

LIITE 6. Aamu- ja iltapäivätoiminta Learning cafe, Jamboard kirjoitustaulut

LIITE 7. Harrastustoiminta Learning cafe, Jamboard kirjoitustaulut

LIITE 8. Ravitseminen Learning cafe, Jamboard kirjoitustaulut

LIITE 9. Uutiskirje koulun maksuttoman aamupalan, harrastustoiminnan sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämisestä

1 JOHDANTO

Oppivelvollisuus koskettaa kaikkia Suomessa vakituisesti asuvia lapsia. Perusopetus on maksutonta ja se toteutetaan vuosiluokilla 1–9, yleissivistävänä koulutuksena. Perusopetuksen tehtävä on sekä opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja että kasvatuksellisesti tukea oppilaiden kasvua yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä. (Opetushallitus, n.d.)

Sosiaali- ja terveysalan uudistus sekä lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma velvoittavat vastaamaan lapsien ja perheiden tarpeisiin paremmin sekä yhteistoiminnallisemmin. Palvelukonsepteja ja -rakenteita tulee kehittää kasvatus-, sosiaali- ja terveysalan integraatiolla. Yhteistyö edistää ja vakiinnuttaa rakenteita niin, että lapset, nuoret ja perheet saavat tarpeitaan vastaavat palvelut vaivatta. (Timonen-Kallio, 2020; Sote-uudistus, n.d.)

Terveyden edistämistä kuvataan vakiintuneesti siten, että siinä kehitetään yksilöiden edellytyksiä ottaa vastuuta omasta terveydestään sekä koko ympäristönsä hyvinvoinnista. Terveyttä mahdollistavia tekijöitä ilmenee yhteiskunnan, ryhmän ja yksittäisen ihmisen tasoilla. (Sihto & Karvonen, 2016.)

Koulujen yksi tärkeimmistä tehtävistä on lisätä ja turvata hyvinvointia (Jokinen, 2014, s. 17). Palveluissa, joissa hyvinvointi ja terveyden edistäminen ovat keskiössä, on merkittävää, että niitä tarjotaan kaikille tasapuolisesti ja kohteet ovat osallisina toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, n.d.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää erään pirkanmaalaisen koulun alkuopetuksen oppilaiden huoltajien, henkilökunnan sekä kolmannen sektorin toimijoiden kokemuksia liittyen koulun tarjoamaan maksuttomaan aamupalaan, harrastustoimintaan sekä aamu- ja iltapäivätoimintaan. Tavoitteena on kehittää edellä mainittuja toimintoja palvelumuotoilun menetelmiä hyödyntäen.

2 KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

Tämän opinnäytetyön keskeisiksi käsitteiksi valikoituivat osallisuus, opiskeluhoolto, koulun maksuton aamupala, koulun harrastustoiminta, koulun aamu- ja iltapäivätoiminta, palvelumuotoilu, terveyden tasa-arvo ja terveyden edistäminen. Käsitteet valikoituivat siitä syystä, että ne kuvaavat opinnäytetyön sisältöä ja aiheen rajausta.

2.1 Osallisuus

Yksilöillä on oikeus osallistua elinympäristöjen ja yhteiskunnan kehittämiseen. Julkisen vallan tulee edistää ja mahdollistaa edellä mainittuja yksilön oikeuksia. (Suomen perustuslaki 1999/731, 1 luku § 2.)

Kuntien linjaukset osallisuudesta vaihtelevat. Ne voivat olla osana esimerkiksi kuntastrategiaa tai kunnan hyvinvointikertomusta. Kunnassa osallisuutta edistetään ihmisten omassa elämässä, yhteisössä sekä yhteisessä hyvässä. Julkisissa palveluissa osallisuuden edistämisen keinoina ovat esimerkiksi monialainen yhteistyö, ihmisten kokemusten hyödyntäminen sekä matalan kynnyksen ympäristöjen hyödyntäminen myös digitaalisesti. Palvelumuotoilua voidaan pitää keinona osallisuuden edistämiseen erityisesti kunnan koko yhteisölle kohdennettavissa palveluissa. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, n.d.)

2.2 Opiskeluhoolto

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan koulu- ja opiskeluyhteisössä niitä toimia, jotka ylläpitävät ja edistävät oppilaiden hyvää oppimista, fyysistä ja psyykkistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia (Opetushallitus, n.d.). Kaikki koulun toimijat osallistuvat koulun yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön. Toimintaa johtaa rehtori ja vastuussa yhteisöllisestä oppilashuoltotyöstä on ensisijaisesti koulun henkilöstö. Kouluarjessa terveys- ja hyvinvointinäkökulma huomioidaan kaikissa toiminnoissa. Esimerkiksi ruokailutilanteet ja koululla vietettävä vapaa-aika ovat toimintoja, joissa hyvinvoinnin edistäminen on keskiössä. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, n.d.)

2.3 Koulun maksuton aamupala

Koululaisen aamupala herättää kehon, tukee keskittymistä aamupäivän ajan ja tuo vireyttä. Osittain koululaiset huolehtivat kodeissa aamupalastaan itsenäisesti, mutta aina vastuunottaminen aamupalan syömisestä ei onnistu. Kaikille koululaisille aamiainen ei myöskään maistu heti heräämisen jälkeen. (Neuvokas perhe, 2020.)

Valtuustoaloitteen pohjalta ja kaupunginvaltuuston päätöksellä aloitettiin helmikuussa 2020 eräässä pirkanmaalaisessa koulu- ja kulttuurikampuksessa ilmainen aamupala kokeilu. Aamupalakokeilun kohderyhmää ovat kaikki perusopetuksen oppilaat. (Parkanon kaupunki – City of Parkano, 2020.)

Erään pirkanmaalaisen kunnan 1.-9. -luokan oppilaille yli vuoden ajan tarjotulla maksuttomalla aamupalalla on ollut positiivisia vaikutuksia. Ilmaisen aamupalan tarjoamisella kouluissa voidaan vaikuttaa myös siihen, miten perhe- ja lapsimyönteisenä kaupunki nähdään. (Vuorinen, 2021.)

2.4 Koulun harrastustoiminta

Harrastaminen on merkittävässä roolissa lasten elämässä. Harrastuksissa keskiössä on vapaa-ajan mielekäs viettäminen, kaverisuhteet, omat vahvuudet ja itsensä kehittäminen sekä vuorovaikutus ohjaajan kanssa. Yhteisössä harrastamisella voidaan tukea osallisuutta, ryhmään kuulumisen tunnetta sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Harrastamisen strategiassa on ollut tavoitteena turvata mielekäs harrastus jokaiselle lapselle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2011, s. 11.)

Oppituntien ulkopuolella perusopetuksessa voidaan järjestää kerhotoimintaa. Kerhotoiminnan tulee olla vapaaehtoista sekä maksutonta ja sitä tulee järjestää koulun kasvatuksellisten ja opetuksellisten arvojen mukaisesti. Kerhojen mahdollistamiseksi yhteistyötä voidaan tehdä muun muassa kolmannen sektorin kanssa. Tavoitteellista on, että kerhotoiminnasta vakiintuu käytäntö kouluihin. (Opetushallitus, n.d.)

Harrastamisen Suomen mallin kunnille kohdennetun erityisavustuksen turvin eräässä pirkanmaalaisessa kunnassa on aloitettu kehittää koko perusopetusta koskettavaa

harrastamisen mallia koulupäivien yhteyteen. Harrastamisen malli -hankkeen tavoitteena on syrjäytymisen ennaltaehkäisy sekä oppilaiden osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen sekä hyvinvoinnin edistäminen. Hankkeen tarkoituksena on löytää harrastus kaikille, erityisesti niille oppilaille, jotka eivät harrasta mitään. Kyseessä olevan pirkanmaalaisen koulun oppilaiden harrastamiseen liittyviä kiinnostuksen kohteita on selvitetty 11/2020 tehdyssä kyselyssä, jonka perusteella koko perusopetuksen oppilaille aloitettiin monipuolista harrastustoimintaa. Harrastamisen malli -hanketta arvioidaan keräämällä käyttäjien ja huoltajien kokemuksia harrastustoiminnasta. Myös harrastustoiminnan ohjaajat osallistuvat arviointiin. Toimintaa kehitetään jatkuvasti, myös hankkeen aikana. Mittariksi asetetaan edellä mainittujen kokemusten lisäksi harrastuksiin osallistuvien oppilaiden määrä. (Alppi, 2021.)

2.5 Koulun aamu- ja iltapäivätoiminta

Alkuopetuksen oppilaiden koulupäivät ovat lyhyitä ja lapsi saattaa tarvita tuekseen turvallisen aikuisen läsnäoloa vapaa-ajalle. Koulun iltapäivä- ja harrastustoiminta on hyvä vaihtoehto lapsen turvallisen vapaa-ajan viettämiseen perheissä, jossa huoltajan työajan lyhentäminen tai perheelle muiden läheisten aikuisten läsnäoloa ei voida hyödyntää. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, n.d., s. 10.)

Koulun aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee olla turvallista, ohjattua sekä virikkeellistä toimintaa ja sen tulee edistää oppilaan hyvinvointia. Kunnalla ei ole velvoitetta järjestää koulupäivien yhteyteen aamu- ja iltapäivätoimintaa, mutta mikäli kunnassa tarjotaan aamu- ja iltapäivätoiminnan palveluita, ne voidaan toteuttaa itsenäisesti tai yhteistyössä toisen toimijan kanssa ja palveluista voidaan määrätä maksu. (Perusopetuslaki 1998/628, 8 luku § 48b.)

2.6 Palvelumuotoilu

Asiakas, eli palveluiden käyttäjä, ja hänen tiedostamansa ja tiedostamattomat tarpeensa ovat keskiössä tulevaisuuteen suuntaavassa palveluiden kehittämisessä. Uusien innovaatioiden kehittäjinä ovat asiakkaiden lisäksi myös läheisesti palveluissa työskentelevä henkilöstö. (Lyytikäinen ym., 2017, s. 24.)

Palvelumuotoilussa pyritään parantamaan palvelun laatua saamalla näkyville asiakkaiden tiedostamat ja tiedostamattomat tarpeet. Palvelumuotoilu toteutetaan monitoimijuutta hyödyntäen ja siihen osallistuvat asiakkaiden lisäksi palveluita tuottavat tekijät eri sektoreilta. Palvelumuotoilu on osallistava ja läpinäkyvyyttä lisäävä metodi, jonka keskiössä on palveluiden ketterä testaaminen ja jatkuva arviointi sekä kehittäminen. (Suomen sosiaali- ja terveys ry, n.d.)

Palvelumuotoilussa vakioidaan olemassa olevia palveluita ja määritetään niiden sisältöä. Palvelumuotoilu voidaan kuvata prosessina, joka käynnistyy asiakkaan tarpeesta, kehittyen visioksi, konseptiksi ja dokumentoiduksi palvelumalliksi. Palvelumallin prosessi on jatkuva. Säännöllisellä käytännön testauksella turvataan palvelumallin jatkuva kehittyminen asiakkaan tarpeita vastaavaksi. Palvelumuotoilulla lisätään toiminnan läpinäkyvyyttä ja eri toimijoiden tietoisuutta palveluista sekä niiden tuottamasta arvosta. (Hiltunen, 2017, s. 7.)

Palvelumuotoilulla ja tuotteistamisella saadaan aikaan toimintamalleja, joiden avulla hyvinvointia pystytään lisäämään mahdollisimman laaja-alaisesti. Palvelumuotoilu ja tuotteistaminen myös turvaavat kehittämishankkeiden jatkuvuutta, joille ominaista on, että ne eivät jää osaksi palvelurakenteita. Asiakaslähtöisiä palveluita kehittäessä, joissa osallisuus on keskiössä, palvelumuotoilua voidaan pitää relevanttina kehittämismenetelmänä. (Hiltunen, 2017, s. 4.)

2.7 Terveyden tasa-arvo

Terveyden tasa-arvoa määritellään voimavara- ja lähtöisyyden kautta. Ihmisen oikeus terveyteen on taattu ihmisoikeuksissa. Yhteiskunnan tehtävänä on taata jokaiselle sen jäsenelle mahdollisuus terveyttä edistäviin tekoihin omista voimavaroista lähtien. Terveyden tasa-arvossa on tarkoituksena tavoitella sitä, että ihmisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta merkittävät tekijät, kuten talous, elinympäristöt, kulttuuri ja yhteisö, mahdollistavat tasa-arvoisen terveyden edellytykset. (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist, 2011.)

Palveluiden tuottamisen kannalta terveyden tasa-arvoa ohjaa oikeudenmukaisuus, joka jaetaan horisontaaliseen ja vertikaaliseen oikeudenmukaisuuteen. Horisontaalisella tarkoitetaan sitä, että samankaltaisiin pulmiin tulisi saada identtistä huolenpitoa huolimatta siitä, mitkä ovat yksilön taustat. Vertikaalisella oikeudenmukaisuudella taas tarkoitetaan sitä, että huolenpitoa kohdennetaan tarvelähtöisesti hoidon tarpeen arviosta riippuen. (Mikkonen, 2015.)

2.8 Terveyden edistäminen

Päätäjien tulee tehdä terveysvaikutteisuuden arviointia liittyen koko yhteisöön ja sen hyvinvointiin kunnissa sekä hyvinvointialueilla. Kuntien tulee suunnitella, arvioida ja edistää väestön terveyttä sekä informoida kunnan valtuustoa määräajoin hyvinvointisuunnitelman ja -kertomuksen muodossa. (Terveydenhuoltolaki 2010/1326, 2 luku § 11-12.)

Kaiken kaikkiaan toiminta, joka lisää ihmisten ja yhteisöjen terveyttä, vähentää ihmisten terveyspulmia ja kaventaa terveyseroja mielletään terveyden edistämiseksi. Terveyden edistämistyössä pyritään muokkaamaan olosuhteita, kuten ihmisten terveyskäyttäytymistä, elinpiiriä ja palvelusektoria, terveydelle suotuisammaksi. (Kuntaliitto, 27.1.2017.)

3 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

Yksilötason lisäksi terveyden edistämässä pyritään Ottawan asiakirjan mukaan muuttamaan yhteisöön, ympäristöön ja aineelliseen pääomaan liittyviä asioita niin, että voidaan vaikuttaa myös koko kansanterveyden kehitykseen. Erityisesti elintavat koetaan asioina, joita tarkastellaan koko yhteisön, talousnäkökulman ja elinympäristön terveyteen vaikuttavina tekijöinä. Terveyden edistämisen näkökulmassa pyritään löytämään yksilön valintojen ja yhteisön mahdollisuuksien välille konsensus, jossa yksilöt pystyvät ottamaan vastuuta omasta terveydestään ja tarvittaessa sitä mahdollistetaan heidän puolestaan. Tasa-arvoiset mahdollisuudet tehdä terveyttä edistäviä

valintoja vähentävät terveysongelmia. Eriarvoisuuden vähentämiseksi terveyden edistämässä otetaan huomioon samanaikaisesti myös muita kehittämiskohteita eri tasoilla. Pyrkimys parantaa elämää ja sen sisältöä lisää hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Tuloksia terveyserojen kaventamisessa saadaan, kun sekä yksilöisen mahdollisuudet terveyttä edistäviin valintoihin että ympäristön rakenteet mahdollistavat tämän (Sihto & Karvonen, 2016.)

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma LAPE-hankkeen toimintakaudella vuosina 2016–2018 painopiste lasten, nuorten sekä perheiden palveluissa tuotiin ennaltaehkäisevämmäksi ja perhekeskustoimintaa jalkautettiin koko maassa. Tavoitteena tällä hallituksen kärkihankkeella on vuoteen 2025 mennessä vähentää mm. lasten kokemaa yksinäisyyttä ja koulukiusaamista. Muutosohjelma tähtää siihen, että jokaisella lapsella on harrastus, lasten kouluun kiinnittyminen on vahvistunut ja lasten ja perheiden kokemukset osallisuudesta ja palvelujärjestelmien toimivuudesta ovat vahvistuneet. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2016, s. 13.)

Vuodelle 2021 erään pirkanmaalaisen kaupungin strategiassa tavoitteena on parantaa osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia, edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä vahvistaa lapsiperheiden palveluita, joiden varaan perheet voivat perustaa kodin. Hyvinvointisuunnitelmassa vuosille 2017–2020 kyseisen kaupungin tavoitteena on edistää harrastamisen mahdollisuuksia sekä lisätä mahdollisuuksia järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön. (Parkanon kaupunki, 2017a; Parkanon kaupunki, 2017b, s. 32–33.)

Lapsuuden kasvuympäristöissä opitut terveystottumukset vaikuttavat läpi elämän. Terveellisellä ravitsemuksella, säännöllisellä harrastamisella sekä turvallisilla kehitysympäristöillä ja aikuisilla on suuri merkitys lasten hyvinvoinnin kehitykseen. (Tampereen yliopisto, n.d.)

3.1 Yhteistyötahon esittely

Eräs pirkanmaalainen koulu- ja kulttuurikampus otettiin käyttöön elokuussa 2019. Kyseisen koulun perusopetuksessa opiskelevat kaikki paikkakunnan 1.-9. -luokkien

oppilaat sekä yksi esiopetuksen ryhmä. Lisäksi rakennuksessa toimii paikallinen lukio. Koulu- ja kulttuurikampuksessa opetuksen lisäksi perusopetuksen oppilaille tuotetaan palveluita, joiden tiedetään ja oletetaan edistävän oppilaiden terveyttä ja hyvinvointia. Palveluita tuotetaan osittain hankerahoituksen turvin. Maksuttoman aamupalan, harrastustoiminnan sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelut on pyritty järjestämään kyseisessä kouluympäristössä niin, että ne ovat tasa-arvoisesti kaikkien saatavilla, eriarvoisuutta vähentäviä ja terveyseroja kaventavia.

Tällä hetkellä kyseessä olevan koulun tuottamien, ei lakisääteisten, hyvinvointipalveluiden vaikuttavuutta on haasteellista arvioida, koska tutkimus niiden äärellä on vähäinen. Kouluterveyskyselyn otanta ei osu 1.-2. -luokkalaisiin oppilaisiin, eikä tunne kyseessä olevan koulun ei lakisääteisiä hyvinvointipalveluita. Kouluterveyskysely toteutetaan valtakunnallisesti joka toinen vuosi. Kouluterveyskyselyyn vastaavat 4. ja 5. luokkien oppilaat, heidän huoltajansa, 8. ja 9. luokan oppilaat, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat sekä ammattiopetuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, n.d.)

Palvelumuotoilua tarvitaan maksuttoman aamupalan, koulun harrastustoiminnan sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämiseksi, palveluiden jatkuvuuden turvaamiseksi sekä päätöksenteon tueksi. Joissakin hankkeissa arviointia pidetään myös perusteena rahallisen avustuksen myöntämiselle. Koulun maksutonta aamupalaa sekä koulun harrastustoimintaa voidaan pitää myös paikkakunnalla kohtuullisen uusina hyvinvointipalveluina, joten niiden suhteen kehitystyötä tehdään ensimmäistä kertaa. Erityisen ajankohtaista palvelumuotoilun näkökulmasta on, että ensi kertaa pilotoiduille koulun hyvinvointipalveluille suoritetaan käytännön testaus. Asiakasymmärryksen muodostaminen palveluiden pilotointi vaiheessa on merkityksellistä arvioinnin kannalta.

Tämä opinnäytetyö toteutetaan työelämäyhteistyönä erään pirkanmaalaisen kaupungin sivistystoimen kanssa. Opinnäytetyön tekijä työskentelee kyseisessä organisaatiossa lähiesihenkilötehtävissä palveluvastaavana. Opinnäytetyön aihe on opinnäytetyöntekijän tutkimusidea työelämäyhteistyötaholle.

3.1.1 Maksuton aamupala koulu- ja kulttuurikampuksessa

Kyseessä olevassa koulu- ja kulttuurikampuksessa aloitettiin ilmaisen aamupalan tarjoaminen helmikuussa 2020. Ilmaista aamupalaa tarjotaan kaikille perusopetuksen oppilaille vuosiluokilla 1.-9. Ilmaisen aamupalakokeilun taustalla on valtuustoaloite, jonka seurauksena kaupunginvaltuusto päätti varata 36 000 € lisämäärärahan budjettiin. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn tulokset osoittavat, että noin kolmasosa (30 %) parkanolaisista alakoulun oppilaista ja yli puolet (55 %) yläkoulun oppilaista jätti aamiaisen kokonaan syömättä. (Parkanon kaupunki – City of Parkano, 2020.)

Maksuttoman aamupalan tarjoaminen on toteutettu ruokapalveluiden, koulunkäynnin ohjaajien sekä suunnittelusta vastaavien toimijoiden olemassa olevia resursseja hyödyntäen. Ilmoittautuminen maksuttomalle aamupalalle on toteutettu sähköisesti Wilma -lomakkeen avulla. Aamiaista on tarjottu jokaisena arkipäivänä, klo: 07:45 – 09:05 välisenä aikana. Aamiaisen aikana valvonnasta ovat vastanneet koulunkäynnin ohjaajat. Aamupalan valmistuksessa on huomioitu ruoan terveellisyys ja täysipainaisuus. Lukuvuoden 2021–2022 alkaessa päivittäin koulu- ja kulttuurikampuksessa maksuttomalle aamupalalle osallistuu noin 150 perusopetuksen oppilasta.

3.1.2 Harrastustoiminta koulu- ja kulttuurikampuksessa

Erityisesti Harrastamisen Suomen mallin pilotissa on pyritty saamaan ne oppilaat harrastusten piiriin, jotka muuten eivät ole mukana harrastustoiminnassa. Hankkeessa kaupungille, jota opinnäytetyö käsittelee, opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi 16 000 € valtionavustuksen tammikuussa 2021. (Koskenniemi, 2021.)

Koulu- ja kulttuurikampuksessa on kehitetty kerho- ja harrastustoimintaa koulupäivien yhteyteen heti kampuksen toiminnan aloittamisesta lähtien. Kerhojen suunnitteluvaiheessa on otettu huomioon lasten liikunnan lisäämisen, terveellisen ravitsemuksen painopisteet sekä lasten ja nuorten mielenterveyttä edistävät toimenpiteet. Alkuopetuksen oppilaiden kerho- ja harrastustoimintaa on suunniteltu tasa-arvo näkökulmasta siten, että myös kuljetusoppilaat pääsevät osallistumaan. Alkuopetuksen kerhot alkavat koulupäivän päätyttyä klo: 13:10 ja loppuvat klo: 15:00 mennessä, koulukuljetusten myöhäisimpien linjojen lähtiessä. Ennen alkuopetuksen kerhojen alkamista huoltajat saivat

tietoa kerhoista ja niiden ajankohdista saatekirjeessä, joka lähetettiin Wilmassa. Kyseisessä Wilma -viestissä oli linkki ilmoittautumiseen, joka tehtiin Google Forms -sovelluksen avulla. Alkuopetuksen kerhot alkavat aina yhteisellä välipalaketkellä ja päättyvät niin, että oppilaan huoltaja hakee oppilaan kerhosta, oppilas saatetaan kerhosta iltapäivätoimintaan tai koulukuljetukseen. On myös mahdollista, että oppilas päästetään siirtymään kerhosta itsenäisesti kotiin. Huoltajat ovat päättäneet kerhon jälkeisestä vaihtoehdosta kerhoon ilmoittautumisen yhteydessä.

Lukuvuoden 2021–2022 aikana kyseessä olevan koulun alkuopetuksen oppilaiden kerhotarjonnassa vaihtoehtoina ovat olleet kuvataidekerho, kepparikerho, jääliikuntakerho, kokkikerho sekä sisä- ja ulkoliikuntakerho. Kerhoja järjestetään maanantaita lukuun ottamatta kaikkina viikonpäivinä. Lukuvuonna 2021–2022 alkaessa kuvataidekerhoon ilmoittautui 10 oppilasta, kepparikerhoon 13 oppilasta, jääliikuntakerhoon 28 oppilasta, kokkikerhoon 26 oppilasta sekä sisä-/ulkoliikuntakerhoon 26 oppilasta. Kaiken kaikkiaan yli puolet (58 %) 1.-2. -luokkien oppilaista ovat olleet mukana kyseisen koulun alkuopetuksen oppilaille kohdennetussa harrastustoiminnassa. Osa alkuopetuksen oppilaista osallistuu myös useampaan kuin yhteen koulun kerhoista.

Jääliikuntakerhon sekä kepparikerhon osalta pilotoidaan lukuvuoden 2021–2022 aikana yhteistyötä esiopetuksen kanssa. Täydentävässä varhaiskasvatuksessa, edellä mainittujen kerhojen aikana, olevien esiopetuksen oppilaiden huoltajat ovat voineet päättää oman lapsen osallistumisesta kerhoihin. Kepparikerhossa on ollut mukana kolme ja jääliikuntakerhossa 14 esiopetuksen oppilasta. Resurssit sekä etäisyydet koulu- ja kulttuurikampuksen, esiopetusryhmien sekä jäähallin välillä ovat olleet kohtuulliset, joten mahdollisuus kerhoihin osallistumiseen on pystytty antamaan jokaiselle täydentävässä varhaiskasvatuksessa olevalle esiopetuksen oppilaalle.

Harrastamisen mallia kyseiseen koulu- ja kulttuurikampukseen ovat olleet luomassa harrastustoiminnan tiimi, joka on koostunut sivistystoimen työntekijöistä. Kerho- ja harrastustoimintaa on voitu mahdollistaa opetushallituksen kerhohankkeella sekä Suomen harrastamisen malli -hankkeella. Kerhonohjaajina ovat toimineet koulun henkilökunnan lisäksi kolmannen sektorin toimijat. Yhteistoiminnallisuutta kuvaa esimerkiksi koulun työntekijöiden, paikallisen 4H -yhdistyksen ja seurakunnan kanssa

yhteistyössä toteutettava kokkikerho sekä jääliikuntakerhossa yhteistyö paikallisen jääkiekkoseuran kanssa. Koulun harrastustoiminta on ollut oppilaille maksutonta.

3.1.3 Aamu- ja iltapäivätoiminta koulu- ja kulttuurikampuksessa

Aamu- ja iltapäivätoimintaa kyseisessä koulu- ja kulttuurikampuksessa tarjotaan vuosiluokkien 1.-2. oppilaille sekä erityisen tuen oppilaille. Toiminta on maksullista. Hakemus aamu- ja iltapäivätoimintaan on sähköinen ja sijaitsee kaupungin www-sivuilla. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa työskentelevät koulunkäynnin ohjaajat ja toiminta sisältää sekä aamiaisen että välipalan. Iltapäivätoiminta ulottuu koulutyöhön myös opillisena tukena, läksytuen muodossa. Aamu- ja iltapäivätoimintaan suunnitellaan ohjattua ja virikkeellistä toimintaa viikoittain. Perheisiin pidetään yhteyttä viikkokirjeiden muodossa oppilashallinnan verkkopalvelun (Wilma) avulla. Hoitoaikojen varaamista varten aamu- ja iltapäivätoiminnassa käytetään sähköistä ajanvarausjärjestelmää (Päikky). Suunnittelua ja tiedottamista on turvattu resurssien kohdentamisella ja työvuorosuunnittelulla.

4 OPINÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on osallistaa erään pirkanmaalaisen koulun alkuopetuksen oppilaiden huoltajia, henkilökuntaa sekä kolmannen sektorin toimijoita ja selvittää heidän kokemuksiaan liittyen koulun maksuttomaan aamupalaan, harrastustoimintaan sekä aamu- ja iltapäivätoimintaan. Tavoitteena opinnäytetyöllä on kehittää koulun hyvinvointipalveluita palvelumuotoilun keinoin yhteistyössä huoltajien, koulun henkilökunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa sekä turvata hyvinvointipalveluiden jatkuvuutta osana palvelurakenteita.

Kysymykset, jotka ohjaavat tätä opinnäytetyötä:

1. Millaisia kokemuksia alkuopetuksen oppilaiden huoltajilla on koulun tarjoamasta maksuttomasta aamupalasta, harrastustoiminnasta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta?
2. Mitä kehitettävää löydetään koulun alkuopetuksen oppilaille kohdennetuista hyvinvointipalveluista yhdessä huoltajien, henkilökunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa palvelumuotoilun menetelmiä hyödyntämällä?

5 TEOREETTISET TAUSTAT

Tavoitteena tiedonhaussa oli saada selkeä kuvaus koulun tarjoamista hyvinvointia tukevista palveluista ja osallisuuden merkityksestä niiden kehittämisessä. Tietoa haettiin aikaisemmista tutkimuksista ja julkaisuista, jotka löytyivät opinnäytetyön keskeisten käsitteiden avulla tiedonhakuja käyttäen eri tietokannoista.

Yleisesti ottaen koulun tarjoamista hyvinvointipalveluista löytyi vähäisesti tutkittua tietoa, mutta sitäkin enemmän raportteja ja julkaisuja esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön tietokannoista. Koulun tarjoamasta maksuttomasta aamupalasta ei löytynyt ollenkaan näyttöön perustuvaa tietoa. Tiedonhaussa ei käytetty aikarajausta vähäisten hakutuloksien vuoksi. Tiedonhausta saaduista tuloksista tarkistettiin otsikon perusteella tiivistelmät, joiden mukaan rajattiin luettavaksi kokonaiset teokset, jonka myötä tehtiin päätös opinnäytetyössä käytettävistä tutkimuksista. Teokset, jotka päätyivät käytettäväksi opinnäytetyössä, vastasivat parhaiten opinnäytetyön käsitteitä sekä tarkoitusta ja tavoitetta.

5.1 Tiedonhaku

Tiedonhaussa käytettiin Medic -, Cinahl-, Theseus-, Finna-, Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisut- ja Valto -julkaisuarkisto tietokantoja. Tiedonhaualla löytyi yhteensä 14

julkaisua sisältäen artikkelit ja tutkimukset, joita opinnäytetyössä on käytetty kirjallisuuskatsauksessa.

Medic -tietokannasta haettiin tutkimuksia ilman rajoituksia hakusanoilla ”koulun aamu- ja iltapäivätoiminta” AND ”Opiskeluh*”, joista löytyi kolme tutkimusta, joista käytettiin opinnäytetyössä yhtä. Lisäksi hakusanoina käytettiin ”oppilashuolto” AND ”osallisuus*”, tuloksia löytyi yhdeksän, joista opinnäytetyöhön valikoitui kaksi. Hakusanoilla ”koulu” AND ”hyvinvointi*” AND ”palvelus*”, löytyi kaksi tulosta, joista käytettiin toista. Hakusanalla ”palvelumuotoilu” löytyi Medic- tietokannasta kolme osumaa, joista opinnäytetyössä käytettiin yhtä. Hakusanoilla ”terveys*” AND ”edistäm*” AND ”tasa-arvo*” löytyi 33 tulosta, joista käytettiin yhtä.

Cinahl -tietokannasta haettiin lauseella ”well-being in primary school” ilman rajoituksia, joista löytyi 35 tulosta ja käytettiin yhtä.

Theseus -tietokannasta etsittiin tietoa hakulauseella ”koulun harrastustoiminta ja alkuopetus”, tuloksia löytyi neljä, joista käytettiin yhtä. Lisäksi hakusanalla ”esi- ja alkuopetus”, rajoituksella ”ylempi amk opinnäytetyö” löytyi 27 tulosta, joista käytettiin yhtä.

Finna -koulun kirjastokannasta etsittiin tietoa hakusanalla ”palvelumuotoilu”, rajaten tulokset kirjoihin ja e-kirjoihin. Tuloksia löytyi tällä rajoituksella kolme, joista opinnäytetyössä on käytetty yhtä e-kirjaa. Kirja valittiin opinnäytetyöhön lähdeaineistoksi sillä perusteella, että sitä oli käytetty monissa muissa opinnäytetöissä hyväksi havaittuna lähdeaineistona.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuista hakulausekkeena käytettiin ”Osallisuus lapsiperheiden palveluissa”, löytäen 184 tulosta, joista opinnäytetyössä käytettiin yhtä. Toisena hakulausekkeena käytettiin ”koulun aamu- ja iltapäivätoiminta”, josta löytyi 18 tulosta ja käytettiin yhtä.

Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto:sta haettiin hakulauseella ”Koulun aamu- ja iltapäivätoiminta” rajaamalla tulokset opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuihin, löytäen 65 tulosta, joista käytettiin yhtä. Lisäksi hakulauseella ”peruskoulun

harrastustoiminta” rajattiin opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuihin, tuloksia löytyi 27, joista käytettiin yhtä. Liitteenä tiedonhaun hakutaulukko (LIITE 1.).

Lisäksi opinnäytetyössä on haettu tietoa manuaalisesti selvittämällä aiheeseen liittyvien tutkimusten lähdeluetteloita ja käyttämällä Google -hakupalvelua. Manuaalisella haulla opinnäytetyöhön valittiin kaksi artikkelia.

5.2 Terveyden edistämisen, tasa-arvon ja osallisuuden merkitys koulun hyvinvointipalveluiden kehittämisessä

Terveyden tasa-arvoa ohjaa vahvasti eettinen näkökulma, joka valitsee pienimmän pahan ja tavoittelee yleisesti hyvää. Terveyden tasa-arvoa voidaan kuvailla asiana, joka pyrkii luomaan turvaa ja jatkuvuutta sekä tuntee sosioekonomiset taustat. Pyrkimys terveyteen on tavoitteellisesti arvo, jota pidetään määränpäänä yksittäisille ihmisille sekä koko yhteisölle. Tietoa terveyden tasa-arvosta ja terveyseroista tulee lisätä ja ottaa huomioon tasapuolisten palveluiden kehittämisessä. (Pietilä ym., 2013.)

Opiskeluhoitolaki edellyttää, että oppilaat, ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti ja huoltajat osallistuvat suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin toiminnoissa, joihin he osallistuvat. Osallisuus ei siis näin ollen tarkoita ainoastaan läsnäoloa ja osallistumista toimintoihin. Oppilaille ja heidän huoltajillaan tulee olla mahdollisuus tiedonsaantiin, mielipiteen ilmaisemiseen sekä vaikuttamiseen palveluissa, joita he käyttävät. (Perälä ym., 2015.)

Osallisuus on yksilötasolla hallinnan ja pystyvyyden tunnetta ja kokemusta joukkoon kuulumisesta sekä omien toiveiden ilmaisemisen mahdollisuutta. Osallisuutta kokeva ihminen tulee kuulluksi ja kykenee olemaan mukana päätöksenteossa. Osallisuuteen liittyy keskeisesti työntekijän ja perheen välillä vallitseva kumppanuus ja vastuun jakaminen. (Perälä ym., 2011.)

Kehittämisaalueet lapsiperheille suunnatuissa palveluissa ovat aikaisemmin kohdentuneet tiedottamiseen, palautteen annon mahdollisuuteen sekä päätöksentekoon osallistumiseen (Halme ym., 2014). Lapsiperheiden palveluiden suunnittelussa ja päätöksenteossa on arvioitu, että lasten ja perheiden omien näkemysten ja kokemusten huomioon

ottamisella on vähäistä painoarvoa. Lapsiperheiden palveluihin merkityksellisempänä vaikuttavana tekijänä pidetään kunnan taloudellista tilannetta. (Perälä ym., 2011.)

5.3 Kokemuksia lapsen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä sekä koulun merkityksestä hyvinvoinnin edistäjänä

Aikaisemman tutkimuksen mukaan vanhemmat kokevat, että lasten hyvinvointi muodostuu fyysisistä tarpeista kuten syömisestä ja levosta, ennakoitavissa olevasta arjesta, sosiaalisista suhteista, toiminnallisuudesta sekä tunneilmapiiristä (Poutiainen, 2020). Lapsen kehitysympäristöistä koulu on yksi merkityksellisimmistä. Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta koulu voi tarjota suojaavia tekijöitä, mutta myös ympäristön, jossa lapsi voi kokea myös haittoja kuten kiusaamista ja osattomuutta. (Appelqvist-Schmidlechner ym., 2017.)

Hyvinvointitutkimuksen mukaan lasten tulevaisuuden kannalta on merkityksellistä, että ymmärretään lapsuuden ainutlaatuisuus. Hyvinvointi on jokaisen lapsen oikeus riippumatta sosioekonomisesta taustasta, kulttuurista tai opillisen tuen tarpeesta. On tärkeää tunnistaa, että jokaiselle lapselle hyvinvointi on yksilöllinen kokemus. Perusopetuksen työntekijät ovat avainhenkilöitä lasten hyvinvoinnin tukemisessa. Kouluhynteisöjen ainutlaatuisuus tulee huomioida suunniteltaessa koulun hyvinvointipalveluita. (Kellock, 2020.)

Kouluviihtyvyys, koululounas, oppilashuollon palvelut, kouluretket ja koulun säännöt olivat asioita, jotka toistuivat kehittämiskohteina Nordlingin vuonna 2011 tekemässä tutkimuksessa koskien lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittämistä eräässä pirkanmaalaisessa kaupungissa. Tutkimuksessa haastateltiin kyseisen kaupungin asukkaita, työntekijöitä ja kaupungin johtoa. Tutkimuksen mukaan vuosina 2009–2011, 6–10-vuotiaille kyseisen kaupungin lapsille kohdennettuja toimintoja olivat KiVa -koulu ja perheliikuntakerho. Edellä mainittuja palveluita tuottivat esi- ja alkuopetus. (Nordling, 2011.)

5.4 Koulun maksuton aamupala

Tutkimusnäyttöä koulun tarjoamasta maksuttomasta aamupalasta ei löydy, mutta artikkelien perusteella monissa kunnissa ja kaupungeissa ollaan ottamassa kyseistä palvelua käyttöön.

Helsingin kaupunginhallitus on päätenyt syyskuussa 2021 kannattaa koulun maksuttoman aamupalan kokeilua. Päätöksenteon taustalla on esitys, jossa todetaan aamupalan vaikuttavan oppilaiden hyvinvointiin ja oppimiseen kokonaisvaltaisesti. Osa helsinkiläisistä oppilaista jättää aamiaisen ajoittain kokonaan syömättä ja epäsäännöllisellä ateriarvymillä on todettu olevan yhteys terveystongelmiin ja väsymykseen. Parkanossa ilmaisen aamupalan tarjoamisen taustalla on lasten hyvinvoinnin ja sosiaalisten suhteiden edistäminen, perheiden arkea helpottavien tekijöiden lisääminen ja oppimisen tukeminen. (Aamulehti, 5.2.2021; Bäckgren & Takala, 20.9.2021.)

5.6 Koulun aamu- ja iltapäivätoiminta sekä harrastus- ja kerhotoiminta

Aamu- ja iltapäivätoiminta on tasa-arvoinen, yhdenvertainen ja turvallinen kasvuympäristö oppilaille ennen koulupäivän alkua ja sen päättyessä. Toiminnan perustana on lapsen kokonaisvaltainen hyvinvoinnin edistäminen. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa tuetaan lapsen yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä jaetaan kasvatuskumppanuutta vanhempien ja koulun kanssa. Toiminnan tulee lisätä oppilaiden osallisuutta ja onnistumisen kokemuksia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2012.)

Koulun harrastus- ja kerhotoiminnan tarkoituksena on vakiinnuttaa laaja-alainen vapaa-ajan vietto osaksi oppilaiden arkea. Harrastus- ja kerhotoimintaa tulee kehittää siten, että erityisesti harrastusten ulkopuolelle jäävät oppilaat saadaan harrastusten piiriin. Harrastus- ja kerhotoiminnan tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä ja tukea oppilaiden kasvua ja kehitystä. Tavoitteellista on, että jokaisella oppilaalla olisi vähintään yksi harrastus läpi peruskoulun. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2012.)

Kouluympäristöllä on hyvät ja tasa-arvoiset edellytykset lasten harrastamiseen. Koulun harrastustoiminnalla on myönteinen vaikutus koulussa menestymiseen, osallisuuden kokemukseen sekä koulussa koettuun tyytyväisyyteen. Koulupäivien yhteydessä

järjestettävä harrastustoiminta lisää oppilaiden vapaa-aikaa perheen ja kavereiden kanssa sekä mahdollistaa vapaa-ajan vieton omien mielenkiinnon kohteiden parissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019.)

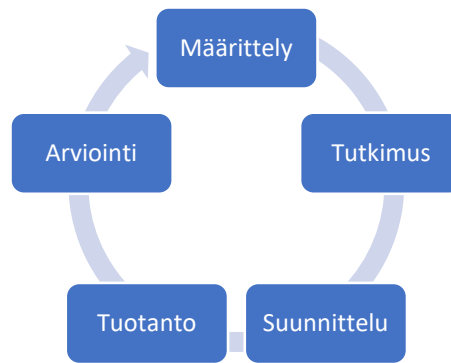
Kouluympäristö ja yhteisö mahdollistaa oppilaiden liikkumisen tarjoamalla mahdollisuuksia liikuntapalveluihin. Toimet ja käytänteet, joilla liikkuvaa elämäntapaa tuetaan, otetaan huomioon arvioinnissa. Leikit, pelit ja muu ohjattu toiminta motivoivat liikkumaan. (Hietanen-Peltola & Korpilahti, 2015.)

5.7 Palvelumuotoilu kehittämistyössä

Perinteisesti asiakasnäkemyistä on kartoitettu kyselyillä, asiakaspalautteilla tai esimerkiksi foorumeilla. Edellä mainittujen keinojen lisäksi palvelumuotoilu tarjoaa työkaluja asiakasymmärryksen lisäämiseen, suunnitteluun ja kehittämiseen. Suunnittelu, kehittäminen ja toteutus ovat palvelumuotoilun vaiheita. Suunnitteluvaiheen aikana on tarkoitus selvittää asiakkaiden näkemys, kehittämisvaiheessa merkityksellistä on ideointi ja testaus sekä toteutusvaiheeseen kuuluu aktiivisen toiminnan lisäksi vahvasti arviointi. (Järvinen, 2020.)

Innovatiivisuus, yhteiskehittäminen, visualisointi ja ihmiskeskeisyys ovat keskeisiä asioita palvelumuotoilun työkaluissa. Palvelumuotoilussa asiakkaat ja työntekijät ovat tasa-arvoisia työn kehittäjiä. Innovatiivisista ideoista tehdään konkretiaa, mitä havainnollistetaan kuvittamalla. Palvelumuotoilun tavoitteena on tuottaa yhteiskehittämisen menetelmin parasta mahdollista toimintaa. (Järvinen, 2020.)

Tuulaniemen (2011) mukaan palvelumuotoiluprosessiin kuuluu viisi vaihetta. Prosessin ensimmäisessä vaiheessa määritellään ongelma ja ymmärrys tilaajasta sekä tilaajan tavoitteista. Prosessi etenee tutkimusvaiheeseen, jossa asiakasymmärrystä selvittämällä luodaan sama ymmärrys toiminnasta ja tavoitteista. Suunnitteluvaiheessa innovoidaan, kokeillaan ja vakioidaan palvelua sekä mietitään työkalu testaamisen tueksi. Tuotantovaiheessa asiakkaat kokeilevat ja kehittävät palvelua. Viimeisessä vaiheessa palvelua arvioidaan mittaamalla ja kokemusten mukaan viimeistelemällä. Nämä vaiheet on kuvattu kuviossa 1. (Tuulaniemi, 2011, s. 128.)

Kuvio 1. Palvelumuotoiluprosessi. (Tuulaniemi, 2011, s. 128.)

6 KEHITTÄMISMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU

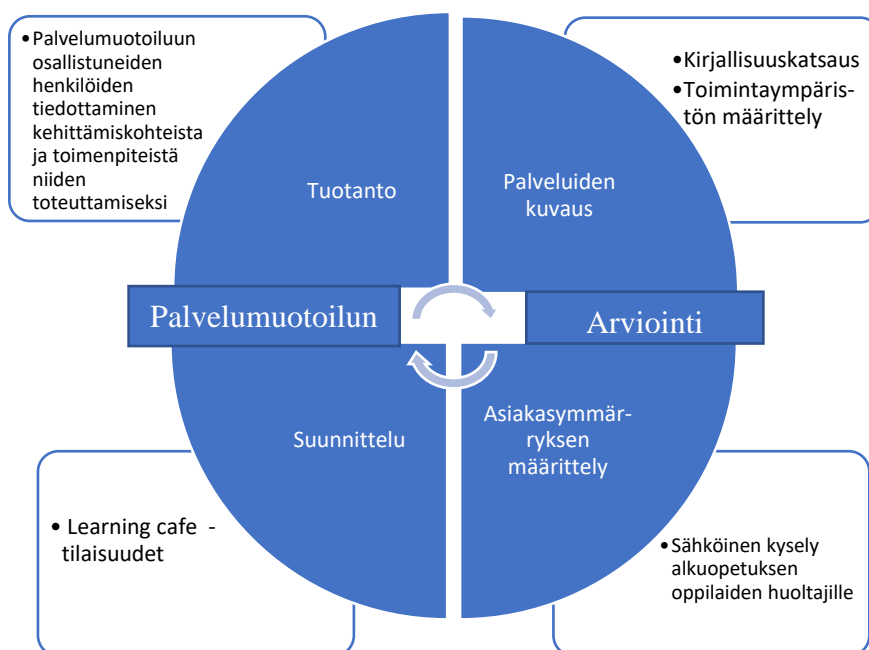
Tämän opinnäytetyön kehittämismenetelmänä käytettiin palvelumuotoilua. Opinnäytetyöprosessin palvelumuotoilu alkoi arviointivaiheesta, jolloin koulun hyvinvointipalveluita oli jo kertaalleen kyseisessä toimintaympäristössä pilotoitu. Maksuttoman aamupalan aloittamista oli ollut tukemassa tutkimus siitä, että oppilaat jättävät aamupalan usein syömättä ja lisäksi palveluiden tarjoajalla on ollut tiedossa palveluita aloittaessa haasteet, jotka liittyvät alkuopetuksen oppilaiden harrastamiseen. Kyseessä olevan koulun hyvinvointipalveluita oli jo tässä vaiheessa tutkimuksen lisäksi suunniteltu ja testattu, mutta ei arvioitu.

Opinnäytetyössä palvelumuotoiluprosessi alkoi kyseessä olevan koulun hyvinvointipalveluiden arvioinnilla. Arviointia varten tässä opinnäytetyössä on palvelumuotoilussa määritelty palveluiden toimintaympäristö sekä sen tavoitteet ja tavat oppilaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Määrittelyyn rajattiin myös aikaisempia tutkimuksia sekä opinnäytetyön tekijän ja muiden asiantuntijoiden arviota toimintaympäristöstä. (Kuvio 2.)

Palvelumuotoilun kannalta ongelmana pidettiin sitä, että palveluiden tuottajalla ei ollut tietoa siitä, miten käyttäjät, huoltajat ja välillisesti oppilaat, kokevat olemassa olevat hyvinvointipalvelut. Palvelumuotoilun asiakasymmärryksen määrittämiseksi

tutkimukseen osallistettiin alkuopetuksen oppilaiden huoltajia Google Forms -kyselyiden avulla. Huoltajille kohdennetun kyselyn tarkoituksena oli muodostaa palvelumuotoilun kannalta merkityksellinen asiakasymmärrys. (Kuvio 2.)

Palvelumuotoiluprosessin suunnitteluvaiheessa käytettiin Learning cafe -menetelmää, jossa innovoitiin vaihtoehtoisia toimintatapoja huoltajilta saatujen kokemusten perusteella. Suunnittelun pohjalta kehitettiin palveluita paremmin käyttäjien tämän hetken tarpeita vastaaviksi. Palveluita voidaan jatkossa arvioida toistamalla jo käytössä olevaa kyselyä ja muilla palvelumuotoilun työkaluilla. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Tämän opinnäytetyön palvelumuotoiluprosessi.

Tutkimusosio toteutettiin kahdessa osassa. Ensin hyödynnettiin kvantitatiivista, eli määrällistä tutkimusta, joka kohdennettiin alkuopetuksen oppilaiden huoltajille. Tämän jälkeen käytettiin Learning cafe -menetelmää, jonka kohderyhmänä olivat koulun henkilökunta, sivistystoimen harrastustoiminnasta vastaavat henkilöt sekä kolmannen sektorin toimijat. Learning cafe -tilaisuudet järjestettiin kyselytutkimuksen jälkeen ja sen teemat (Taulukko 1. & Taulukko 2.) johdettiin kyselytutkimuksesta saaduista tuloksista. Learning cafe -tilaisuuksien tuotoksilla vastataan toiseen tutkimuskysymykseen, joka oli: Mitä kehitettävää löydetään koulun alkuopetuksen oppilaille kohdennetuista hyvinvointipalveluista yhdessä huoltajien, henkilökunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa palvelumuotoilun menetelmiä hyödyntämällä?

6.1 Kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivisen tutkimuksen tarkoitus on kuvata ja tulkita erilaisia yhteiskunnan ilmiöitä tieteen yleisen ajattelutavan mukaisesti kehittämällä tarkkoja mittausten menetelmiä. Lisäksi kvantitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on kerätä tutkimusaineistoja ja soveltaa tilastotieteen menetelmiä tutkimuksen avulla saatuihin aineistoihin. Tämän avulla on mahdollista saavuttaa oikeita johtopäätöksiä. (Tilastokeskus, n.d.)

Tämän opinnäytetyön osana käytettiin kvantitatiivista kyselytutkimusta. Kyseiseen metodiin päädyttiin siksi, koska se mahdollisti kyselyn toteuttamisen isolle joukolle ja soveltui palvelumuotoilun asiakasymmärryksen määrittelyyn. Kyselytutkimuksella pystyttiin keräämään tietoa monista eri näkökulmista tutkittavan ilmiön ympärillä. Metodien valintaan vaikutti myös toistettavuus. Jatkossa kyselyn avulla voidaan arvioida koulun hyvinvointipalveluiden laatua sekä palvelumuotoilun ja kehittämisen vaikutuksia säännöllisesti, esimerkiksi vuosittain.

6.2 Tutkimuksen kohdejoukko

Tutkimuksessa käytetty havaintoyksikkö tarkoittaa tutkittavaa kohdetta ja tässä opinnäytetyössä kohteena on ihminen. Havaintoyksiköistä voidaan muodostaa tutkimuksen otos. Tutkimuksen perusjoukko on joukko ihmisiä, mikä sisältää kaikki havaintoyksiköt, joista tutkimuksessa on tarkoitus saada tietoa. Tutkimuksen otanta on mahdollista tehdä kokonaisotantana, jota tässä opinnäytetyössä käytetään. Perusjoukosta valitaan tähän opinnäytetyöhön kaikki havaintoyksiköt. Tämä opinnäytetyö toteutetaan kokonaistutkimuksena, joka tarkoittaa sitä, että koko perusjoukko vastaa tutkimuksen kyselyyn. (Vilka, 2015.)

Tällä hetkellä kyseessä olevan koulun 1.-2. -luokilla opiskelee 110 oppilasta. Tämän opinnäytetyön kyselytutkimusosioon pyydettiin osallistumaan kaikkia 1.-2. -luokan oppilaiden huoltajia maksutonta aamupalaa ja harrastustoimintaa käsittelevän kyselyn osalta ja aamu- ja iltapäivätoimintaa käsittelevän kyselyn osalta huoltajia, joiden lapsi osallistuu aamu- ja iltapäivätoimintaan. Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvia oppilaita on tällä hetkellä 43. Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuu 1.-2. -luokkalaisten lisäksi oppilaita, joilla on erityisen tuen päätös. Välillisesti kohderyhmää

tutkimuksessa olivat 1.–2. -luokan oppilaat sekä niitä vanhemmat aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvat oppilaat, joilla on erityisen tuen päätös.

Koulun 1.–2. -luokkien opetus- ja hyvinvointityössä työskentelee luokanopettajia, erityisopettajia, resurssiopettajia, varhaiskasvatuksen opettaja sekä koulunkäynnin ohjajia ja lastenohjajia. Edellä mainittujen lisäksi 1.–2. -luokkien oppilashuoltotyössä työskentelevät koulupsykologi, koulukuraattori ja kouluterveydenhoitaja sekä rehtori. Learning cafe -menetelmää hyödynnettiin kyselytutkimuksesta saatujen tulosten jälkeen osana palvelumuotoilua. Learning cafe -tilaisuuksien kohderyhmänä olivat koulun henkilökunnan lisäksi sivistystoimen harrastustoiminnasta vastaavat henkilöt sekä kolmannen sektorin toimijat.

6.3 Kyselytutkimus

Tutkimusaineiston kerääminen määrällisessä tutkimuksessa voi tapahtua erilaisten menetelmien avulla. Tässä opinnäytetyössä tutkimusaineisto kerättiin käyttäen kyselylomakkeita, jotka tehtiin Google Forms -sovelluksen avulla. Kysely lähetettiin huoltajille Wilma -viestillä. Saatekirjeessä ja kyselyssä (LIITE 2. & LIITE 3.) kerrottiin, että kyselyyn vastaaminen on huoltajille vapaaehtoista ja vastaukset käsitellään nimettömänä, eikä yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa kyselystä. Wilma-viestin saatekirjeessä oli linkki Google Forms -kyselyyn. Google Forms -sovellus valikoitui käytettäväksi siitä syystä, että se oli kohderyhmän huoltajille jo entuudestaan tuttu. Kyselyyn vastaamiseen varattiin aikaa kuusi vuorokautta ja siitä kerrottiin saatekirjeessä huoltajille. Vuorokautta ennen kyselyn sulkeutumista huoltajille lähetettiin muistutusviesti kyselyn sulkeutumisajankohdan lähestymisestä.

Kyselylomake on määrällisessä tutkimuksessa yleisin aineistonkeruutapa. Joukkokyselyn rakenteen vuoksi voidaan aineistonkeruumenetelmää kutsua strukturoiduksi, eli niin sanotusti survey-tutkimukseksi (Tietoarkisto, n.d). Survey -nimitys on valittu siksi, että kysely toteutuu standardoidusti, eli vakiona. Vakioimisen tarkoituksena on se, että jokaiselta kyselyyn osallistuvalla henkilöltä kysytään samat kysymykset täsmällisesti samalla tavalla. (Vilka, 2015.)

Tämän opinnäytetyön kyselylomaketutkimuksessa tarkoituksena oli, että kyselyyn osallistuva vastaaja lukee omatoimisesti kirjallisesti ohjatun kysymyksen ja vastaa siihen kirjallisesti. Tämä tapa valikoitui opinnäytetyöhön siitä syystä, että se oli helposti sovellettavissa suurelle joukolle ihmisiä. Kyselylomakkeen yhtenä etuna oli myös se, että vastaaja jäi tuntemattomaksi, eli jokainen vastaaja sai vastata anonyymisti. Mahdollisia haittoja kyselylomaketutkimuksessa voi olla vastausprosentin alhaisuus, jolloin voidaan puhua tutkimusaineiston kadosta. Lisäksi vastauslomakkeiden palautus voi viivästyä, mikä on kyselytutkimuksen haittapuoli. (Vilkkä, 2015.)

Tämä opinnäytetyö toteutettiin tekemällä strukturoitu survey-joukkokyselytutkimus internet-selaimessa. Likert -asteikossa vastaajan oli mahdollisuus valita kohta, en osaa sanoa. Myös suljetuissa kysymyksissä oli huomioitu, että vastaajat vastaavat kaikkiin kysymyksiin.

6.3.1 Kyselylomakkeen laatiminen

Tehtäessä määrällistä tutkimusta, tärkeimmäksi asiaksi valikoituu mittarin, tässä opinnäytetyössä kyselylomakkeen, suunnittelu. Jotta kyselylomake voidaan suunnitella hyvin, edellyttää se sitä, että tutkija tiedostaa tutkimuksen tavoitteen. Tähän vaikuttaa tutkijan tarkka ymmärrys tutkimuskysymyksistä. (Vilkkä, 2015.)

Opinnäytetyön tekijä päätyi laatimaan kaksi kyselyä. Toinen kohdennettiin huoltajille, joiden lapsi on aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakas. Toinen kyselytutkimus lähetettiin kaikille 1.-2. -luokkalaisten oppilaiden huoltajille ja se käsitteli koulun maksutonta aamupalaa ja harrastustoimintaa. Kahteen kyselyyn päädyttiin, koska aamu- ja iltapäivätoiminnan palveluita käsittelevä kysely olisi aiheuttanut vastaajalle tarpeetonta pohdintaa, mikäli se olisi saavuttanut kohdejoukon, joka ei käytä aamu- ja iltapäivätoiminnan palveluita.

Google Forms -kyselyiden ulkoasuun valittiin sovelluksen vaihtoehtoista kuvaa ja värejä, jotka viittasivat kyselyn teemaan. Kyselyiden alussa oli seuraavat taustakysymykset; ”Lapsen luokka/ryhmä?”, ”Valitse lapsesi aamupalaa mielestäsi kuvaavin vaihtoehto”, ”Lapseni osallistuminen koulun harrastustoimintaan” ja ”Lapseni on

mukana jossakin muussa harrastustoiminnassa (Koulun ulkopuolinen toiminta)”. Aamu- ja iltapäivätoiminnan kysely jaettiin kuuteen osioon ja maksutonta aamupalaa sekä harrastustoimintaa käsittelevä kysely viiteen osioon. Kysymykset rajattiin osioihin teemojen mukaan. Vastaaja eteni seuraavaan teemaan vastattuaan kaikkiin osion kysymyksiin klikkaamalla seuraava -painiketta. Kyselyn analysoinnin selkeyttämisen vuoksi jokaiseen kysymykseen vastaaminen oli pakollista. Kyselyn valmistuttua vastaaja klikkasi lähetä -painiketta, jonka jälkeen sai ”Kiitos vastauksestasi!” -vahvistusviestin.

Kyselylomakkeen laatimisessa painopistealueet muotoituivat aiheen rajauksen ja kirjallisuuskatsauksen pohjalta. Maksutonta aamupalaa ja harrastustoimintaa koskevan kyselyn teemoiksi muodostuivat tiedonhaun perusteella viestintä ja vuorovaikutus, turvallisuus, terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavat tekijät, tasa-arvo sekä perheen arjen voimavaroja helpottavat tekijät (Taulukko 1.).

Taulukko 1. Kyselylomakkeen rakenne: Maksuton aamupala ja harrastustoiminta -kysely huoltajille.

Kyselyn teemat	Kysymysten sisällöt
Taustakysymykset	Lapsen luokka, lapsen aamupalarutiinit, lapsen harrastuksiin osallistuminen
Viestintä ja vuorovaikutus	Tiedotus, sähköinen ilmoittautuminen aamupalalle, sähköinen ilmoittautuminen harrastustoimintaan
Turvallisuus	Aamupalavalvoja, harrastustoiminnan turvallinen toteutus
Terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavat tekijät	Harrastuksen mielekkyys, sosiaaliset suhteet, aamupalan vaikutus oppimiseen ja vireyteen, aamupalan terveellisyys ja täysipainoisuus
Perheen arjen voimavaroihin vaikuttavat tekijät	Aamupalan maksuttomuus, harrastustoiminnan maksuttomuus, harrastustoiminnan ajankohta, maksuttoman aamupalan vaikutus perheen arkeen, aamupalan tarjoilu-aika

Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevan kyselyn osalta teemoiksi muodostuivat palvelu, viestintä ja vuorovaikutus, viriketoiminta ja oppimisen tuki, ravitsemus ja lepo sekä sosiaaliset suhteet ja turvallisuus (Taulukko 2.).

Taulukko 2. Kyselylomakkeen rakenne: Aamu- ja iltapäivätoiminta -kysely huoltajille.

Kyselyn teemat	Kysymysten sisällöt
Taustakysymykset	Lapsen luokka
Palvelu	Palvelun tarpeellisuus, toiminta-ajat, maksut
Viestintä ja vuorovaikutus	Sähköinen hakemus, sähköinen ajanvarausjärjestelmä, viestintä, vuorovaikutus
Viriketoiminta ja oppimisen tuki	Viriketoiminta, toimintaympäristö, läksytuki
Ravitsemus ja lepo	Aamupalan terveellisyys ja täysipainoisuus, välipalan terveellisyys ja täysipainoisuus, lepoaika
Sosiaaliset suhteet ja turvallisuus	Kaverisuhteet, turvallisuuden tunne

Painopistealueiden valinnan jälkeen opinnäytetyön tekijä hyödynsi kunkin osa-alueen ammattilaisia, joiden kanssa yhdessä muotoiltiin sopivat kysymykset asian selvittämiseksi. Kyseinen keino nähtiin hyväksi, koska ammattilaiset ovat oman työnsä ja työympäristönsä parhaat asiantuntijat. Näin saatiin kerättyä kohdennetusti juuri kyseisen toimintaympäristön kannalta oleellisia tietoja. Koulun ilmaisen aamupalan kyselylomakkeen laatimiseen osallistuivat ruokapalvelun työntekijät yhdessä ruokapalveluesimiehen kanssa. Aamu- ja iltapäivätoiminnan kyselyä laadittiin yhdessä aamu- ja iltapäivätoiminnan vastaavan ohjaajan sekä sivistystoimen lähiesihenkilöiden kanssa. Koulun harrastustoimintaan liittyviä kysymyksiä olivat muotoilemassa koulun harrastustoiminnan tiimi, johon kuului työntekijöitä liikunta- ja vapaa-aikatoimesta.

Ihmisten omien näkemysten ja kokemusten mittaamiseen suosittuna järjestysasteikkona pidetään Likert -asteikkoa. Likertin asteikko mittaa mielipiteitä keskikohdasta lähtien siten, että vastaaja voi valita eri suuntiin mielipidettään kuvaavimman vaihtoehdon joko lisääntyvästi tai vähenevästi. Likertin asteikko voi muodostua 4–9 portaasta ja voi sisältää myös ”en osaa sanoa” -väittämän. Tässä opinnäytetyössä Likertin asteikkoa käytettiin viisiportaisena. (Vilkkä, 2007, s. 46.)

Kyselyissä, taustakysymysten lisäksi, viisiportainen Likert-asteikko muodostui ensimmäisen tutkimuskysymyksen selvittämisen kannalta parhaaksi vaihtoehdoksi. Kyselyissä toistui teema, jossa vastaajia pyydettiin vastaamaan kysymysten väittämiin kokemuksensa perusteella, valitsemalla omaa mielipidettään kuvaavimman vaihtoehdon. Vaihtoehdot kyselyissä olivat täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin samaa mieltä ja täysin samaa mieltä. Edellä mainitut vaihtoehdot oli

kuvattu kyselyissä numerojärjestyksessä 1–5. Väittämät muotoiltiin vastaamaan oletuksia tämän hetken toiminnasta. Esimerkiksi palveluiden järjestäjän näkökulmasta voidaan ajatella, että valitun käytännön oletetaan toimivan, koska se on valittu vastaamaan tavoitteita, joita palvelulle on aikaisemmin asetettu. Esimerkiksi aamu- ja ilta-päivätoiminnan kyselyssä esiintyvä väittämä: ”Sähköinen hakemus koululaisten aamu- ja ilta-päivätoimintaan on toimiva (Linkki lomakkeella kaupungin [www.sivuilla](#))”, kuvaa palvelun järjestäjän kannalta oletusta siitä, että kirjallisesta ilmoittautumisesta, strategian mukaisesti, sähköisiin palveluihin siirtymisen ajatellaan palvelevan nykyaikaisia vaatimuksia, perheiden tarpeita sekä työntekijöiltä tullutta palautetta. Palvelun järjestäjän kannalta sähköinen ilmoittautuminen nähdään toimivana, koska sen kautta aamu- ja ilta-päivätoiminnan asiakkaat ovat onnistuneesti asioineet.

6.4 Learning cafe -menetelmä

Learning cafe -prosessissa tarkoituksena on löytää yhteinen ratkaisu valittuun teemaan tai kysymykseen. Learning cafe -menetelmässä keskiössä on keskustelu, tiedon jakaminen ja jatkojalostaminen. Learning cafe -tilaisuudet toteutetaan ohjatusti niin, että osallistujat jakaantuvat pöytäkunnittain eri teemojen äärelle. Tarkoituksena on, että kaikki ryhmät kiertävät kaikki teemat ja osallistuvat jokaisen teeman kehittämiseen täydentämällä edellisen ryhmän mielipiteitä, ehdotuksia ja ideoita. Jokaisessa pöytäkunnassa on puheenjohtaja, joka lukee kysymyksen tai teeman ja edellisen ryhmän tuotokset sekä huolehtii oman ryhmän keskustelun pysymisestä aihealueella. Learning cafe -tilaisuuden ohjaaja huolehtii siitä, että osallistujat sisäistävät Learning cafe -tilaisuuksien tavoitteen. Menetelmän vahvuutena on sen ketteryys. Tasa-arvoisen keskusteluilmapiirin, jossa omien ja toisten mielipiteiden kyseenalaistamiselle olisi tilaa, mahdollistaminen on menetelmän keskiössä. Perinteisesti Learning cafe -tilaisuudet on toteutettu fyysisesti läsnä olevana siten, että ideat kirjataan paperille. Digipalvelut mahdollistavat Learning cafe -menetelmän myös etänä toteutettavaksi. (Innokylä, n.d.)

6.5 Aineiston keruu

Opinnäytetyön tutkimuksen kohdejoukoksi rajattiin kyseessä olevan koulun 1.-2. -luokan oppilaiden huoltajat. Koulun maksutonta aamupalaa sekä harrastustoimintaa

käsittelevä kysely lähetettiin kaikille 1.-2. -luokan oppilaiden huoltajille, joille Wilma -viestin lähetys oli mahdollista, kaiken kaikkiaan 136 huoltajalle. Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuu kyseisessä koulussa 42 oppilasta. Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskeva kysely lähetettiin kaikille 44 huoltajalle, jonka lapsi osallistuu aamu- ja iltapäivätoimintaan ja jonka yhteystiedot löytyivät Wilmasta. Wilma -viestit sisälsivät saatekirjeen sekä linkit Google Forms -kyselyihin. Viestien lähetyksessä huomioitiin, etteivät vastaanottajat saa nähdä toistensa nimiä.

Ennen kyselytutkimuksen aloitusta lomake tulee testata kriittisesti. Tähän voidaan osallistaa muutama perusjoukkoa vastaava ihminen, jotka arvioivat lomakkeen kysymysten ja vastausohjeiden selkeyttä, vastausvaihtoehtojen toimivuutta, lomakkeen pituutta ja vastaamiseen kuluneen ajan kohtuullisuutta. Olisi hyvä, jos testausjoukko pystyisi lisäksi arvioimaan, puuttuuko lomakkeesta jotain olennaista kohdentuen tutkimuskysymyksiin tai onko lomakkeessa tarpeetonta asiaa. Testauksen onnistumiseen ja luotettavuuteen vaikuttaa se, pystyykö testaajat perustelemaan vastaamiaan kommentteja. (Vilkka, 2015.)

Kyselyt testattiin kolmella perusjoukkoon kuuluvalla henkilöllä. Kaikki testaajat arvioivat kyselyiden vastaavan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Kaikki testaajat arvioivat kyselyihin vastaamiseen kuluneen ajan alle viideksi minuutiksi ja aika oli testaajien mielestä kohtuullinen. Testaajat tuottivat opinnäytetyön tekijälle tietoa kahdesta kirjoitusvirheestä, joita kyselyissä esiintyi. Yhden testaajan antaman palautteen perusteella aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevan kyselyn alkuun lisättiin vastausohje, joka ohjaa vastaajaa vastaamaan kysymysten väittämiin omien kokemustensa perusteella siten, että valitsee Likert -asteikolta omaa mielipidettä parhaiten kuvaavimman vaihtoehdon. Yhdellä testaajista oli ongelmia sisäänkirjautumisessa, jonka seurauksena lomakkeen oletusasetuksia muokattiin siten, että kyselyyn vastaaminen ei vaatinut palveluun kirjautumista vaan kaikki linkin saaneet pystyivät kyselyyn vastaamaan. Muuten vastausohjeet koettiin selkeiksi. Testaajat kokivat Google Forms -kyselyyn valikoidun ulkoasun mieleiseksi.

Saatekirjeet ja henkilökohtaiset vastauslinkit lähetettiin kohdejoukolle Wilma -viestillä lokakuussa 2021 (LIITE 2. & LIITE 3.). Vastausaikaa kyselyyn annettiin kuusi vuorokautta. Vuorokautta ennen kyselyiden sulkeutumista kohdejoukolle lähetettiin

Wilmassa muistutusviesti, jossa kerrottiin kyselyiden sulkeutumisaikojen lähentymisestä. Muistutusviestin tarkoituksena oli kyselyn vastausprosentin kasvattaminen (Kananen, 2015, s. 279).

6.6 Learning cafe -toteutus

Learning cafe -menetelmää hyödynnettiin opinnäytetyössä alkuopetuksen huoltajille kohdennettujen kyselyiden valmistumisen jälkeen. Koronapandemian vuoksi Learning cafe -tilaisuudet oltiin valmiina toteuttamaan myös etäyhteyksin. Ajankohtaiset kokoontumisrajoitukset huomioiden arvioitiin, että Learning cafe -tilaisuudet voitiin järjestää kokoamalla osallistujat samaan tilaan, mutta jakamalla työntekijät kolmeen ryhmään. Learning cafe -tilaisuudet järjestettiin samana päivänä, kolmena eri ajankohdaksi ja jaettiin seuraaviin teemoihin: aamu- ja iltapäivätoiminta, harrastustoiminta sekä ravitsemus.

Kohderyhmän osallistumista motivoitiin arvonnalla, jossa palkintona oli yksi 14 € arvoinen lahjakortti paikalliseen ruokaravintolaan. Kaikki Learning cafe -tilaisuuksiin osallistuneet työntekijät osallistuivat arvontaan. Lahjakortista ei aiheutunut opinnäytetyön tekijälle kustannuksia, koska lahjakortti oli saatu lahjoituksena paikalliselta ammattiyhdistykseltä, joka muisti jäseniään juhluvuoden johdosta.

Learning cafe -tilaisuudet järjestettiin kyseisessä koulussa 9.11.2021. Learning cafe -tilaisuuksia varten opinnäytetyön tekijä varasi edeltävästi vapaana olevat tilat Megaflex -tilanhallintajärjestelmästä. Aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä ravitsemusta käsittelevät Learning cafe -tilaisuudet pystyttiin ajankohtansa vuoksi järjestämään koulun ruokalassa. Harrastustoimintaa käsittelevää Learning cafe -tilaisuutta varten varattiin auditorion keskimmäinen osa. Jokaiselle tilaisuudelle oli varattu tunti aikaa. Tilaisuudet alkoivat kahvitarjoilulla ja alkuopetuksen huoltajille kohdennettujen kyselyiden tulosten esittelyllä teemoittain. Opinnäytetyön tekijä esitteli kyselytutkimuksen tulokset Google Forms -kyselyiden vastaukset -osiosta, digitaalisen valkotaulun avulla omalta tietokoneelta. Opinnäytetyön tekijä ohjasi Learning cafe -tilaisuuksien toteutusta.

Osallistujat jaettiin pienryhmiin monitoimijaisesti siten, että esimerkiksi kaikki henkilöt jaettiin eri ryhmiin. Learning cafe -tilaan oli jaettu valmiiksi viisi kannettavaa tietokonetta. Jokaiseen tietokoneeseen oli ladattu Google Jamboard -kirjoitustaulu, jossa oli kunkin aihealueen kysymykset niin, että jokainen pienryhmä aloitti työkenttelyn eri kysymyksestä. Google Jamboard oli vain kahdelle Learning cafe -tilaisuuteen osallistuvalla henkilöllä entuudestaan tuttu työkalu, joten aluksi osallistujia ohjattiin sovelluksen käyttöön.

Kysymykset oli johdettu osa-alueista, jotka huoltajien kokemuksista nousivat kehittämiskohteiksi. Lisäksi jokaisessa Learning cafe -tilaisuudessa oli sähköinen kirjoitustaulu, jonka tarkoituksena oli kartoittaa osallistuneiden henkilöiden onnistumisen kokemuksia, liittyen kyseiseen aihealueeseen. Edellä mainitun teeman tarkoituksena oli ennen kaikkea myönteisen ilmapiirin luominen Learning cafe -tilaisuuksiin.

Jokaisen kysymyksen käsittelyyn oli varattu aikaa 10 minuuttia ja kaikki pienryhmät käsitelivät jokaista kysymystä omalla vuorollaan. Ryhmässä puheenjohtajat lukivat ensin edellisen pienryhmän tuotoksen, jonka jälkeen jatkoivat ideointia aiheesta. Kun kaikki pienryhmät olivat käyneet läpi jokaisen kehittämiskohteen, tulokset käsiteltiin digitaalisen valkotaulun avulla, jonne ne olivat reaaliajassa saatu Google Jamboard -sovelluksen avulla päivitettyä. Learning cafe -tilaisuuksien päätteeksi valittiin yhdessä keskustelemalla kehitysideat ja vastuutahot, joihin pystyttiin sitoutumaan olemassa olevat resurssit huomioiden (Taulukko 3.).

6.7 Aineiston analyysi

Kyselytutkimuksien ja Learning cafe -tilaisuuksien avulla haluttiin kehittää alkuopetuksen oppilaille ja heidän perheilleen kohdennettuja koulun hyvinvointipalveluita. Kyselytutkimuksien avulla saatiin selvitettyä huoltajien kokemuksia alkuopetuksen oppilaille suunnattuun harrastustoimintaan, maksuttomaan aamupalaan ja aamu- ja iltapäivätoimintaan liittyen. Learning cafe -tilaisuuksissa osallistettiin henkilökuntaa ja kolmannen sektorin toimijoita tuomaan omia mielipiteitään näkyviksi ja ideoimaan palveluita tämän hetken tarpeita vastaaviksi.

Aineiston analysoiminen alkoi sulkemalla kysely manuaalisesti ”Vastauksia ei hyväksytä” -painikkeella ja kyselyn vastausten silmämääräisellä läpikäymisellä. Analysoinnin tukena käytettiin Google Forms -ohjelmasta saatuja taulukoita. Google Forms -ohjelman lisäksi aineistoa analysoitiin Google Sheets -laskentataulukon avulla.

Kyselytutkimusten aineistoa analysoitiin hakemalla vastauksia opinnäytetyön ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Tulokset esitettiin käyttäen skaalakysymyksille tavanomaisia prosenttitaulukoita, tässä opinnäytetyössä havainnollistamiseen käytettiin myös lisäksi Google Forms -sovelluksesta saatuja pylväsdigrammeja, joita muokattiin Word -kuvioiden ja -SmartArt-grafiikan avulla. Taulukoita tulkittiin %-lukuja apuna käyttäen ja niiden avulla pyrittiin etsimään tekijöitä, joilla voidaan vastata opinnäytetyön ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Likertin asteikko sanallistettiin taulukoihin. Kyselytutkimusten tuloksia esitetään tässä opinnäytetyöraportissa muokkaamalla % -ilmaisuja sanalliseen tekstimuotoon, käyttäen ilmaisuja esimerkiksi ”noin puolet”, ”kolmannes” ja ”neljännes”. Tämä keino keventää kyselytutkimusten tulosten raskaslukuisuutta. (Kananen, 2015, s. 298-299.)

Learning cafe -tilaisuuksien tarkoituksena oli vastata opinnäytetyön toiseen tutkimuskysymykseen. Learning cafe -tilaisuuksissa ideoinnin lisäksi päädyttiin sitoutumaan ketterästi tiettyihin kehittämiskohteisiin, jotka olivat mahdollistettavissa olemassa olevia resursseja hyödyntämällä. Opinnäytetyön raportointiosuuteen Learning cafe -tilaisuuksissa käytetyt sähköiset kirjoitustaulut käsiteltiin aineistoa tiivistäen, etsimällä samankaltaisuuksia asiasisällöistä ja nimeämällä niitä teemoiksi. (Kananen, 2015, s. 163.)

7 TULOKSET

Aamu- ja iltapäivätoimintaa käsittelevän kyselyn netto-otos (N) oli 44. Kyselyyn mukaan luettavia henkilöitä (n) oli 18. Vastaus- ja palautusprosenttia laskettaessa käytettiin kaavaa $n/N \cdot 100$ ja vastaus- ja palautusprosentiksi saatiin 41 %.

Maksutonta aamupalaa ja harrastustoimintaa käsittelevän kyselyn netto-otos (N) oli 136. Kyselyyn mukaan luettavia henkilöitä (n) oli 59. 1.-2. -luokilla oppilaita on 110, joten voidaan olettaa, että ainakin joka toisen 1.-2. -luokan oppilaan toinen huoltaja vastasi kyselyyn. Vastaus- ja palautusprosenttia laskettaessa käytettiin kaavaa $n/N \cdot 100$ ja vastaus- ja palautusprosentiksi saatiin 43 %.

7.1 Taustakysymykset

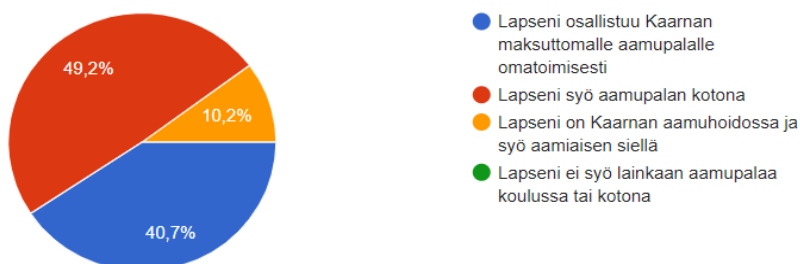
Aamu- ja iltapäivätoiminnan kyselyyn vastanneista (n=18) hieman yli puolet (66,7 %) oli 1. -luokkalaisten huoltajia, noin joka viides (22,2 %) 2. -luokkalaisten huoltajia ja joka kymmenes (11,1 %) pienryhmän oppilaan huoltajia. (LIITE 4.)

Maksuton aamupala ja harrastustoiminta -kyselyn vastaajista (n=59) hieman yli puolet (61 %) oli 2. -luokkalaisten huoltajia ja hieman alle puolet (39 %) 1. -luokkalaisten oppilaan huoltajia. (LIITE 5.)

Noin puolet (49,2 %) kaikista vastanneista arvioi, että heidän lapsensa syö aamiaisen kotona, kaksi viidesosaa (40,7 %) vastaajien lapsista osallistui koulun maksuttomalle aamupalalle omatoimisesti ja noin joka kymmenes (10,2 %) vastaajien lapsista osallistui koulun aamuhoidon ja söi aamupalan siellä. Kaikki huoltajat vastasivat, että lapsi söi aamupalan jossain edellä mainituista ympäristöistä. Vaihtoehtoon ”Lapseni ei syö lainkaan aamupalaa koulussa tai kotona”, ei tullut yhtään vastausta. (Kuvio 3.)

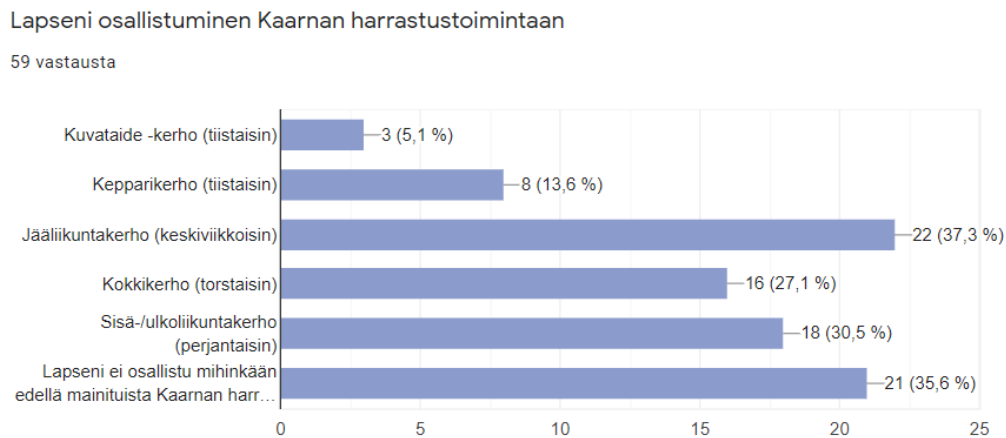
Valitse lapsesi aamupalaa mielestäsi kuvaavin vaihtoehto

59 vastausta

Kuvio 3. Lapsen aamupalan syöminen.

Yli puolet (64,4 %) vastaajista (n=59) kertoi, että heidän lapsensa osallistui johonkin koulun tarjoamista harrastustoiminnoista. Noin joka kolmas (35,6 %) huoltajista vastasi, ettei heidän lapsensa harrasta koulun harrastustoiminnoissa. (Kuvio 4.)

Kuvio 4. Lapsen harrastuksiin osallistuminen.

Google Forms -kyselystä johdetun Google Sheets -laskentataulukon avulla pystyttiin anonymisti selvittämään vastaajat, joiden lapsi ei harrasta koulun harrastustoiminnassa eikä sen ulkopuolisessa harrastustoiminnassa. Lisäksi selvitettiin ne oppilaat, jotka harrastavat ainoastaan koulun harrastustoiminnassa, eivätkä ole mukana sen ulkopuolisissa harrastuksissa sekä ne oppilaat, jotka osallistuvat sekä koulun että sen ulkopuoliseen harrastustoimintaan. Lähes joka viides (16,9 %) huoltajista kertoi, että oma lapsi on mukana ainoastaan koulun harrastuksissa, eikä osallistu sen ulkopuoliseen harrastustoimintaan. Noin joka kolmas (32,2 %) niistä oppilaista, jotka eivät harrasta koulun harrastuksissa ovat vanhempien mukaan kuitenkin mukana koulun ulkopuolisessa harrastustoiminnassa. Noin puolet (49,2 %) huoltajista kertoi, että oma lapsi harrastaa sekä koulussa että sen ulkopuolisessa toiminnassa. Ainoastaan muutama (3,4 %) vastaajista kertoi, ettei heidän lapsensa ole mukana missään harrastustoiminnassa.

7.2 Aamu- ja iltapäivätoiminnan kyselyn tulokset

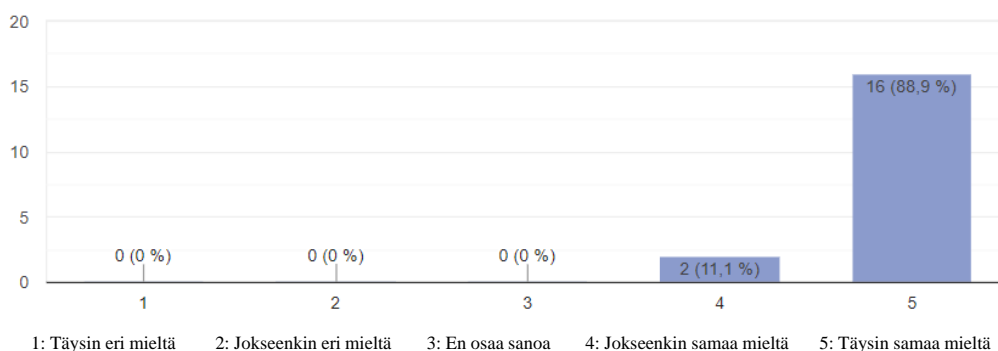
Aamu- ja iltapäivätoiminnan kyselyn tulokset teemoista palvelu, viestintä ja vuorovaikeus, viriketoiminta ja oppimisen tuki, ravitsemus ja lepo sekä sosiaaliset suhteet ja turvallisuus ovat auki kirjoitettu seuraavissa kappaleissa. (LIITE 4.)

7.2.1 Palvelu

Lähes kaikki (88,9 %) vastanneista (n=18) huoltajista arvioi, että aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelut olivat perheen arjen kannalta välttämättömiä ja noin joka kymmenes (11,1 %) vastanneista arvioivat palveluiden olevan jokseenkin välttämättömiä (Kuvio 5.). Aamu- ja iltapäivätoiminnan toiminta-ajat olivat riittäviä noin neljälle viidestä vastaajasta (83,3 %), muutamat vastaajista olivat jokseenkin samaa mieltä (5,6 %), eivät osanneet sanoa (5,6 %) tai olivat jokseenkin eri mieltä (5,6 %). Lähes puolet (44,4 %) vastaajista kokivat aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut kohtuullisina, noin joka kolmas (27,8 %) oli jokseenkin samaa mieltä, lähes joka viides (16,7 %) ei osannut sanoa ja noin joka kymmenes (11,1 %) oli jokseenkin eri mieltä. (LIITE 4.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelut ovat perheemme arjen kannalta välttämättömiä

18 vastausta

Kuvio 5. Palvelun tarpeellisuus.

7.2.2 Viestintä ja vuorovaikutus

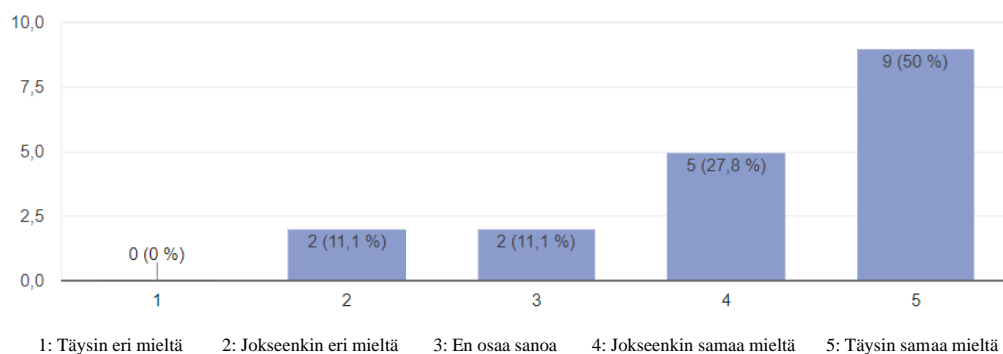
Sähköisen hakemuksen koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan on arvioinut noin neljä viidestä (77,8 %) vastanneista (n=18) olevan toimiva, muutamat (5,6 %) vastanneista olivat jokseenkin samaa mieltä, noin joka kymmenes (11,1 %) ei osannut sanoa ja muutamat (5,6 %) olivat jokseenkin eri mieltä. Hoitoaikojen varaamisen sähköisestä järjestelmästä arvioi toimivaksi hieman yli puolet (61,1 %). Noin kolmannes (33,3 %) vastanneista arvioivat järjestelmän olevan jokseenkin toimiva ja muutamat (5,6 %) vastanneista kokivat olevansa jokseenkin eri mieltä. Hieman yli puolet (66,7 %) vastanneista kokivat saavansa riittävästi tietoa aamu- ja iltapäivätoiminnan arjesta ja

tulevista tapahtumista Wilman viikkokirjeissä, noin joka kolmas (27,8 %) vastanneista oli jokseenkin samaa mieltä ja muutamat (5,6 %) vastanneista olivat täysin eri mieltä. (LIITE 4.)

Puolet (50 %) vastaajista olivat tyytyväisiä vuorovaikutukseen aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien ja koulun muiden työntekijöiden kanssa, lasta tuodessa/haettaessa. Noin joka kolmas (27,8 %) vastaajista koki olevansa jokseenkin samaa mieltä edellä mainittuun väitteeseen liittyen ja noin joka kymmenes ei osannut sanoa tai oli jokseenkin eri mieltä (11,1 %) väittämään liittyen. (Kuvio 6.)

Olen tyytyväinen vuorovaikutukseen aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien ja Kaarnan muiden työntekijöiden kanssa, lasta tuodessa/haettaessa

18 vastausta

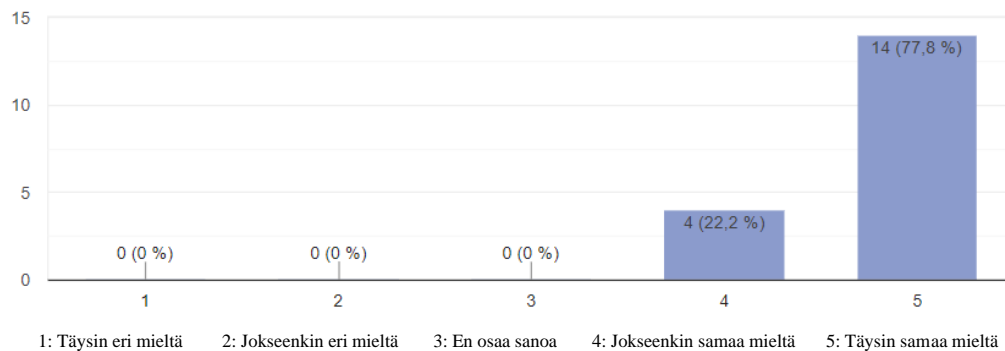
Kuvio 6. Vuorovaikutus.

7.2.3 Viriketoiminta ja oppimisen tuki

Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjatun toiminnan lapselleen mieluisaksi kokivat noin neljä viidesosaa (83,3 %) vastanneista (n=18). Samaan kysymykseen vastanneista noin joka kymmenes (11,1 %) oli jokseenkin samaa mieltä ja muutama (5,6 %) ei osannut sanoa. Noin neljä viidesosaa (77,8 %) vastanneista arvioi, että kyseessä oleva koulu- ja kulttuurikampus soveltuu aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintaympäristöksi ja noin joka viides (22,2 %) vastanneista oli jokseenkin samaa mieltä (Kuvio 7.). Läksyjen tekemistä iltapäivätoiminnassa kokivat tärkeäksi hieman yli puolet (61,1 %) vastanneista, noin joka kolmas (27,8 %) vastanneista oli jokseenkin samaa mieltä, muutamat vastanneista eivät osanneet sanoa tai olivat täysin eri mieltä (5,6 %). (LIITE 4.)

Kaarna (muun muassa Silmu-solu, liikuntasali, kotitalousluokka, ruokala ja laivapuisto)
soveltuu aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintaympäristöksi

18 vastausta

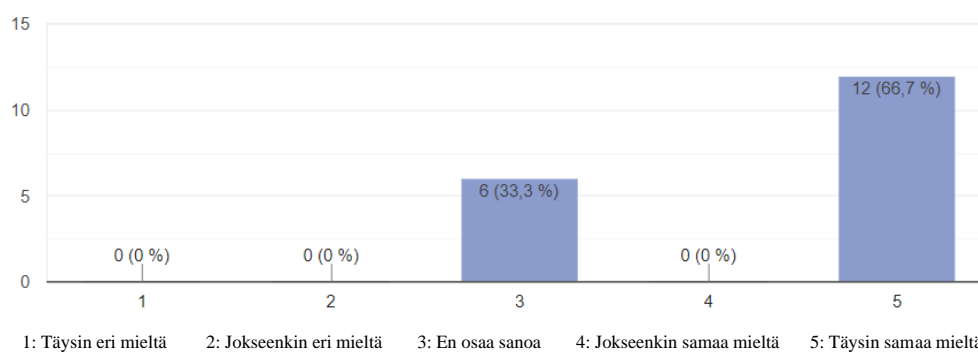
Kuvio 7. Toimintaympäristö.

7.2.4 Ravitsemus ja lepo

Aamuhoidossa aamupalan kokivat olevan terveellistä ja täysipainoista hieman yli puolet (66,7 %) vastaajista (n=18) ja noin joka kolmas (33,3 %) vastaajista ei osannut arvioida aamupalan terveellisyyttä ja täysipainoisuutta aamuhoidossa (Kuvio 8.).

Aamuhoidossa aamupala on terveellistä ja täysipainoista

18 vastausta

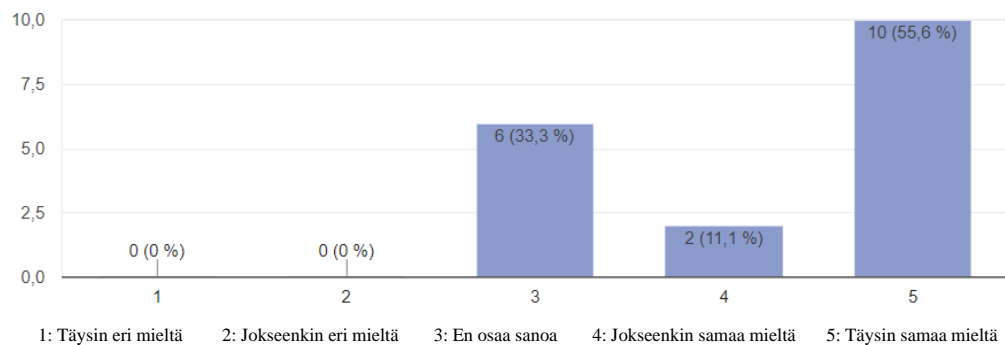

Kuvio 8. Aamupalan terveellisyys ja täysipainoisuus.

Iltapäivätoiminnassa välipalan kokivat olevan terveellistä ja täysipainoista hieman yli puolet (55,6 %) vastaajista, noin joka kymmenes (11,1 %) vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä ja noin joka kolmas (33,3 %) vastaajista ei osannut sanoa (Kuvio 9.).

Iltapäivätoiminnassa välipala on terveellistä ja täysipainoista

18 vastausta

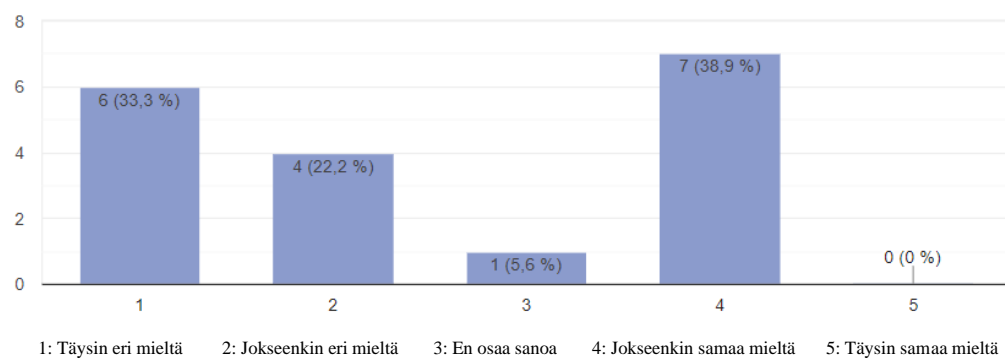

Kuvio 9. Välipalan terveellisyys ja täysipainoisuus.

Noin kaksi viidesosaa (38,9 %) vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä kyselyssä siitä, että lapselle tulisi järjestää lepoaika aamu-/iltapäivätoiminnassa. Samassa kyselyssä asiaa ei osannut arvioida muutama (5,6 %) vastaajista, noin joka viides (22,2 %) vastaajista oli jokseenkin eri mieltä ja noin joka kolmas (33,3 %) vastaajista oli täysin eri mieltä. (Kuvio 10.)

Lapselleni tulisi järjestää lepoaika aamu-/iltapäivätoiminnassa

18 vastausta

Kuvio 10. Lepoaika.

7.2.5 Sosiaaliset suhteet ja turvallisuus

Noin kolme viidesosaa (72,2 %) vastaajista (n=18) kokivat lapsellaan olevan kavereita aamu- ja iltapäivätoiminnassa ja noin joka kolmas (27,8 %) vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä. Noin neljä viidesosaa (77,8 %) vastaajista arvioi lapsensa kokevan aamu- ja iltapäivätoiminnassa olonsa turvalliseksi. Noin joka kymmenes vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä tai ei osannut sanoa (11,1 %). (LIITE 4.)

7.3 Maksuton aamupala ja harrastustoiminta kyselyn tulokset

Maksuttoman aamupalan ja harrastustoiminnan kyselyn tulokset teemoista viestintä ja vuorovaikutus, turvallisuus, terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavat tekijät, aamupalan terveellisyys ja täysipainoisuus sekä perheen arjen voimavaroihin vaikuttavat tekijät ovat auki kirjoitettu seuraavissa kappaleissa. (LIITE 5.)

7.3.1 Viestintä ja vuorovaikutus

Noin kolme viidesosaa (71,2 %) vastaajista (n=59) olivat täysin samaa mieltä ja noin joka kymmenes (13,6 %) oli jokseenkin samaa mieltä siitä, että sähköinen Wilma-lomake on toimiva vaihtoehto aamupalalle ilmoittautumiseen. Muutama (3,4 %) vastaajista oli asiasta täysin eri mieltä ja yksi (1,7 %) jokseenkin eri mieltä. Noin joka kymmenes (10,2 %) vastaajista ei osannut arvioida asiaa. (LIITE 5.)

7.3.2 Turvallisuus

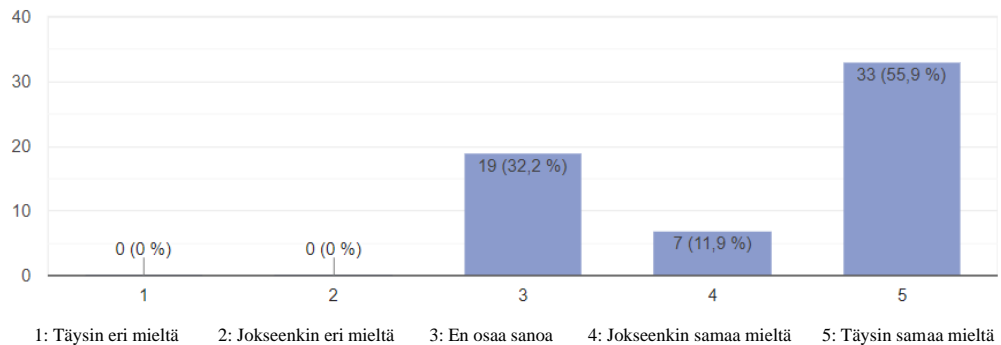
Kyselyyn vastanneista (n=59) lähes neljä viidesosaa (76,3 %) arvioi olevansa täysin samaa mieltä siitä, että on tärkeää, että koulun aamupalalla on valvojina koulun aikuisia. Noin viidesosa (18,6 %) oli asiasta jokseenkin samaa mieltä, yksi (1,7 %) vastaajista oli asiasta jokseenkin eri mieltä ja muutama (3,4 %) ei osannut arvioida asiaa. (LIITE 5.)

Hieman yli puolet (55,9 %) vastaajista kokivat olevansa täysin samaa mieltä ja noin joka kymmenes (11,9 %) jokseenkin samaa mieltä siitä, että 1.–2. -luokkalaisille

kohdennetut harrastustoiminnot on turvallisesti toteutettu. Noin joka kolmas (32,2 %) ei osannut arvioida harrastamisen turvallista toteutusta. (Kuvio 11.)

Kaarnan 1.-2-luokan oppilaille suunnatut harrastukset on turvallisesti toteutettu

59 vastausta

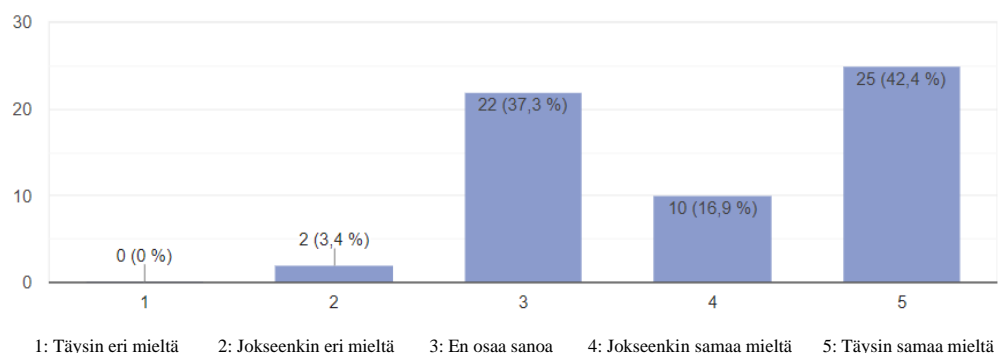
Kuvio 11. Harrastustoiminnan turvallinen toteutus.

7.3.3 Terveysteen ja hyvinvointiin vaikuttavat tekijät

1.-2. -luokkalaisten kyselyyn vastanneista (n=59) huoltajista melkein puolet (42,4 %) olivat täysin samaa mieltä ja lähes joka viides (16,9 %) jokseenkin samaa mieltä siitä, että koulun aamupala on täysipainoista ja terveellistä. Muutama (3,4 %) vastaajista oli asiasta jokseenkin eri mieltä ja noin kaksi viidesosaa (37,3 %) ei osannut sanoa mieltäpidettään asiaan. (Kuvio 12.)

Kaarnan aamupala on täysipainoista ja terveellistä

59 vastausta

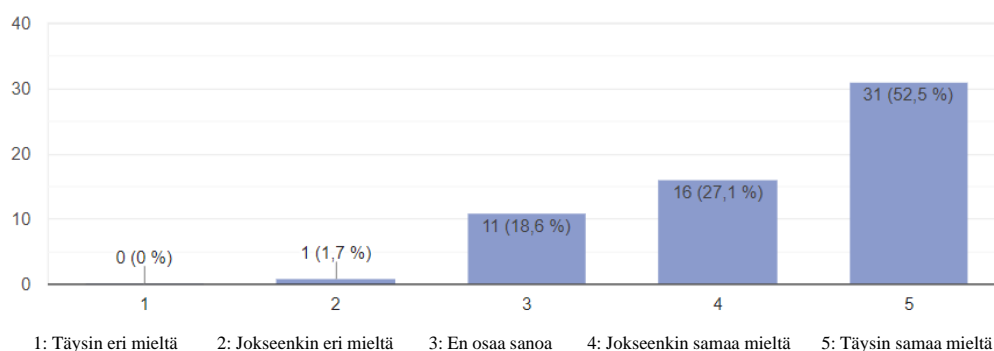
Kuvio 12. Aamupalan terveellisyys ja täysipainoisuus.

Aamupalan positiivisesta vaikutuksesta vireyteen ja oppimiseen oli täysin samaa mieltä lähes kaikki (91,5 %) vastaajista ja muutamat (6,8 %) olivat jokseenkin samaa mieltä. Yksi (1,7 %) ei osannut arvioida aamupalan vaikutusta vireyteen ja oppimiseen. (LIITE 5.)

Täysin samaa mieltä siitä, että koulun aamupala on oppilaille sosiaalinen tapahtuma, oli hieman yli puolet (52,5 %) ja jokseenkin samaa mieltä noin joka kolmas (27,1 %) kyselyyn vastanneista huoltajista. Yksi (1,7 %) kyselyyn vastanneista huoltajista oli asiasta jokseenkin eri mieltä ja lähes joka viides (18,6 %) ei osannut arvioida asiaa. (Kuvio 13.)

Kaarnan maksuton aamupala on oppilaille sosiaalinen tapahtuma

59 vastausta

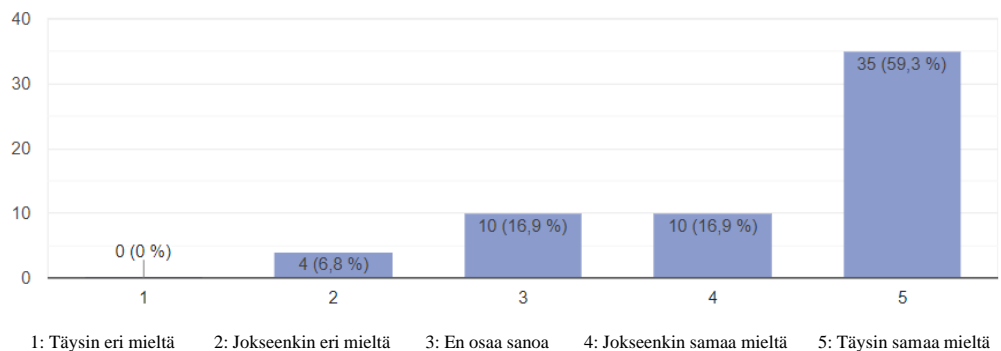

Kuvio 13. Sosiaaliset suhteet.

Noin joka viides (16,9 %) vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä ja yli puolet (59,3 %) täysin samaa mieltä siitä, että koulun harrastustoiminta oli heidän lapselleen mieluista. Muutamat (6,8 %) vastaajista olivat jokseenkin eri mieltä harrastusten mielekkyydestä ja lähes joka viides (16,9 %) kyselyyn vastanneista huoltajista ei osannut arvioida asiaa. (Kuvio 14.)

Kaarnan 1.-2-luokan oppilaille kohdennetut harrastusvaihtoehdot (kuvataide-, keppari-, jääliikunta-, kokki- tai sisä/ulkoliikuntakerho) ovat lapselleni mieluisia

59 vastausta

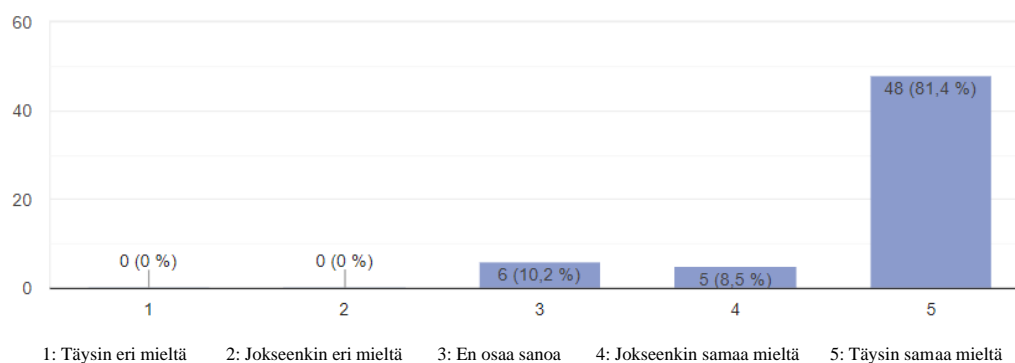
Kuvio 14. Harrastusten mielekkyys.

7.3.4 Perheen arjen voimavaroihin vaikuttavat tekijät

Neljä viidestä (81,4 %) vastaajasta (n=59) koki olevansa täysin samaa mieltä siitä, että maksuton aamupala helpottaa perheiden arkea. Muutama (8,5 %) oli asiasta jokseenkin samaa mieltä ja noin joka kymmenes (10,2 %) vastaajista ei osannut arvioida mielipidettään asiaan liittyen. (Kuvio 15.)

Koulun maksuton aamupala helpottaa perheiden arkea

59 vastausta

Kuvio 15. Maksuttoman aamupalan vaikutus perheen arkeen.

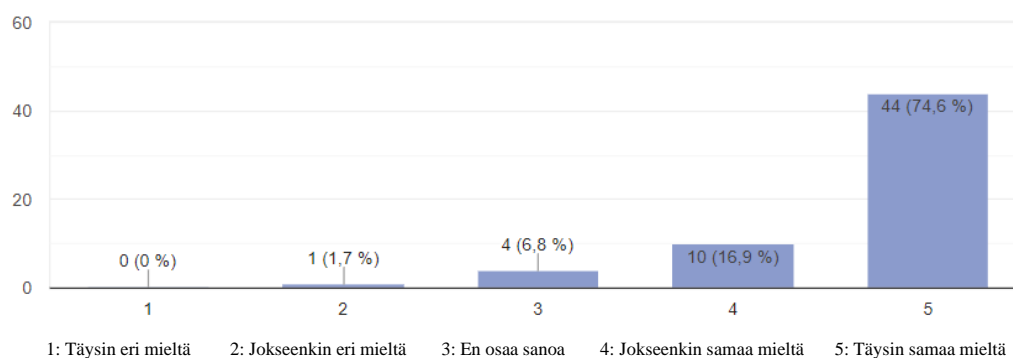
Puolet (50,8 %) vastaajista olivat täysin samaa mieltä siitä, että aamupalan tarjoilu-aika on riittävä, noin joka viides (18,6 %) oli jokseenkin samaa mieltä, noin joka kymmenes

(11,9 %) oli jokseenkin eri mieltä, muutama (5,1 %) oli täysin eri mieltä ja noin joka kymmenes (13,6 %) ei osannut arvioida asiaa. (LIITE 5.)

Lähes neljä viidestä (74,6 %) vastaajasta koki olevansa täysin samaa mieltä siitä, että aamupalan maksuttomuus on tärkeää. Lähes joka viides (16,9 %) koki aamupalan maksuttomuuden jokseenkin tärkeänä, yksi (1,7 %) oli asiasta jokseenkin eri mieltä ja muutama (6,8 %) ei osannut sanoa mielipidettään asiaan. (Kuvio 16.)

Koulun tarjoaman aamupalan maksuttomuus on tärkeää

59 vastausta

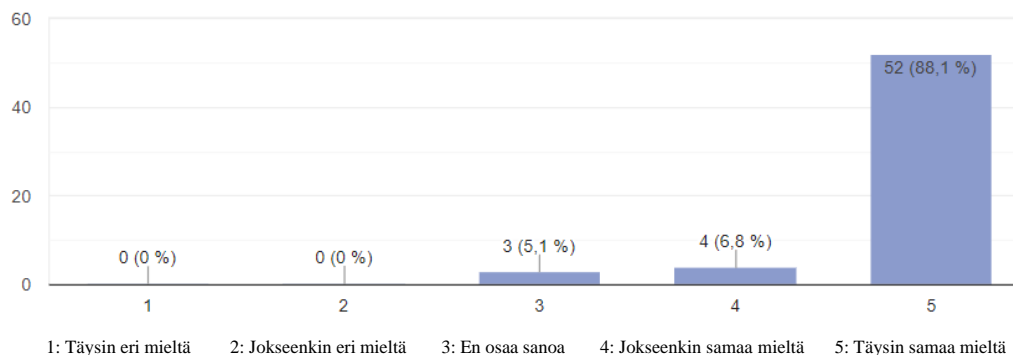

Kuvio 16. Aamupalan maksuttomuus.

Harrastamisen maksuttomuuden kokivat erittäin tärkeäksi enemmän kuin neljä viidestä (88,1 %) vastaajasta ja jokseenkin tärkeä asia harrastamisen maksuttomuus oli muutamalle (6,8 %) vastaajista. Muutamat (5,1 %) vastaajista eivät osanneet arvioida mielipidettään harrastusten maksuttomuuteen. (Kuvio 17.)

Harrastusten maksuttomuus on tärkeää

59 vastausta

Kuvio 17. Harrastustoiminnan maksuttomuus.

Täysin samaa mieltä vastaajista olivat lähes neljä viidestä (74,6 %) ja jokseenkin samaa mieltä oli noin joka kymmenes (13,6 %) siitä, että harrastustoiminta koulupäivän yhteydessä on perheen arkea helpottava tekijä. Yksi (1,7 %) vastaajista oli jokseenkin eri mieltä harrastusajankohdan vaikutuksesta perheen arkeen helpottavana tekijänä. Noin joka kymmenes (10,2 %) ei osannut arvioida harrastusajankohdan vaikutusta perheen arkeen. (LIITE 5.)

7.4 Learning cafe -tilaisuuksien aineiston analysointi

Aineisto koostuu Learning cafe -tilaisuuksiin kutsuttujen henkilöiden ideoista liittyen kyseiseen teemaan. Asiantuntijoiden näkemykset on kirjattu suorina lainauksina opinnäytetyön raporttiin sitaatteina.

7.4.1 Aamu- ja iltapäivätoiminnan Learning cafe -tilaisuuden analysointi

Aamu- ja iltapäivätoimintaa käsittelevään Learning cafe -tilaisuuteen kutsuttiin (N=15) aamu- ja iltapäivätoiminnan työntekijät, varhaiskasvatuksen palveluohjaaja sekä lähiesihenkilöt. Tilaisuuteen oli edustettuna osallistujia (n=9) kaikilta kutsutuilta osa-alueilta ja osallistumisprosentiksi muodostui 60 %.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan Learning cafe -tilaisuudessa kehitettiin aamu- ja iltapäivätoiminnan lepoetkeä, vuorovaikutusta huoltajien ja työntekijöiden välillä lasten tuonti/hakutilanteissa sekä ravitsemukseen liittyvää tietoutusta.

Learning cafe -tilaisuudessa osallistujat liittivät lepoetkeen kyseisen toimintaympäristön kannalta mahdollisia keinoja ja välineitä, joiden avulla lepoetkeä olisi mahdollista oppilaille toteuttaa. Kyseisen teeman äärellä toistui ajankohta, kuten aamu, välipalan jälkeen, tai ennen ulkoilua. Lisäksi Learning cafe -tilaisuuteen osallistuneet henkilöt toistivat rauhoittumisen teemaa sekä välineitä, jotka mahdollistaisivat oppilaiden rentoutumista tai rauhoittumista. (LIITE 6.)

Säkkituolit, kuulokkeet, rauhallinen tila, kirjan lukeminen.

Lapset menevät lattialle makaamaan ja laitetaan rentouttava musiikki päälle. Pieni rauhoittumisen hetki. Esimerkiksi välipalan jälkeen, ennen ulkoilua.

Aamulla esim. satuhetki – rauhoitutaan kuuntelemaan.

Sähköiseltä kirjoitustaululta, joka koostui ideoista, joiden tavoitteena oli kehittää vuorovaikutusta huoltajien kanssa lasten tuonti/hakutilanteissa, voidaan ymmärtää ajatus siitä, että jokaista huoltajaa tulisi tiedottaa ja tavoittaa tasa-arvoisesti. (LIITE 6.)

Jokaiselle hakijalle kerrotaan lyhyesti mitä kuuluu.

viikkotiedotteet

haasteellisista tilanteista sovitaan etukäteen kuka keskustelee ja mitä

jos ei tavata koskaan (esim. bussikuljetuksessa olevat), soitetaan tai viestitetään willmalla kuulumisen säännöllisesti, muttei liian usein

Tärkeää, että tieto lapsen asioista siirtyy aina.

Oman työn näkökulmasta aamu- ja iltapäivätoiminnan Learning cafe -tilaisuuteen osallistuneet henkilöt kokivat onnistuneensa palvelun tarjoamisessa kyseisessä toimintaympäristössä turvallisesti, oppilaita yksilöllisesti ja ryhmänä kohdaten. (LIITE 6.)

liikuntasali iltiksen käytössä -liikunnan ilo

vuorovaikutus lasten kanssa

onnistumisen kokemukset läksyjen teossa

on vältytty isoilta haavereilta

matkalla kohti hyvää me-henkeä lasten kanssa

Kaarnan hyvä sijainti. Päiväkoti ja Lystinmäen toiminta lähellä. Joustavuus palvelujen tarjonnassa.

mahdollisuus tarjota aamu- ja iltapäivätoimintaa ja jopa vuorohoitoa tarvitseville.

hyvä vuorovaikutus vanhempien kanssa

Lasten vastaanotto on ollut lämmin, lapset pyytävät apua läksyissä.

Olen onnistunut vuorovaikutuksessa lasten kanssa.

7.4.2 Harrastustoiminnan Learning cafe -tilaisuuden analysointi

Harrastustoiminta -teemaa käsittelevään Learning cafe -tilaisuuteen kutsuttiin (N=20) alkuopetuksen kerhoissa kerhonohjaajina toimivat henkilöt koulusta ja kolmannelta sektorilta, sivistystoimen harrastustoiminnasta vastaavat työntekijät, pedagoginen TVT-tukihenkilö sekä lähiesihenkilöt. Osallistujia (n=11) saapui tilaisuuteen kaikilta kutsuUILta osa-alueilta, osallistumisprosentin ollessa 55 %.

Harrastustoiminnan Learning cafe -tilaisuudessa kehitettiin tiedotusta, harrastusten turvallisuutta, yhteistyötä toimijoiden välillä ja jokaisen oppilaan harrastuksen piiriin ohjaamista sekä osallistujien omia onnistumisen kokemuksia kyseiseen teemaan liittyen.

Harrastustoimintaa käsittelevän Learning cafe- tilaisuuden ideoinnissa tiedottamiseen liittyen konkretisoituivat tiedottamisen mahdollisuudet kyseisessä toimintaympäristössä. (LIITE 7.)

jutut paikallislehdessä

fb, insta ym sähköiset kanavat

oppilaille kokeilukertoja, jotta voi miettiä, onko tämä mun juttu

koulun sisäinen tiedotuskanava

kaupungin face on toiminut

pedanettiin tieto julkisesti, jotta kaikki toimijat voivat markkinoida kerhoja

Ilmoituksia esim. kauppojen ilmoitustauluille. Kirjaston ilmoitustaulu.

Säännöllisesti kuvia, juttuja tiedotuskanavissa

Teemassa, jonka tavoitteena oli löytää jokaiselle oppilaalle harrastus, toistuivat keinoina kokeilukerrat, markkinointi ja kartoittaminen. (LIITE 7.)

Kouluterveydenhoitajat kysyvät tarkastuksissa oppilaan harrastuksista ja ohjaa harrastustoimintoihin

kunnollinen tiedotus paikallislehdessä tai koulun nettisivuilla ennen lukukauden alkua.

muutamana viikkoa tutustumiset kerhoihin, sitten valinta. (Tutustuminen koulupäivän aikana pakollisena)

kokeilukertoja tarjolle!

harrastus toiminnan sisäinen kysely esim. jos on jotain erilaista liikuntaa mitä haluaa ehdottaa

innostava markkinointi

Voisiko olla kerho, jossa tehdään moninaisia juttuja? esim kerta luistelu, kerta kokkausta, kerta askartelua jne Vaihtelua!

säännöllisiä kyselyitä

Kaikkien kerhojen esittelyt koulupäivän aikana.

Tiloilla, pysyvillä aikuisilla sekä säännöillä arvioitiin olevan yhteys harrastusten turvallisuuteen. (LIITE 7.)

Samat ohjaajat. Tutut tilat. Yhteiset pelisäännöt kerhoissa.

helposti lähestyttävät, turvalliset ohjaajat

tilat

pysyvät aikuiset

nuorista apuohjaajia

säännöt

Rauhallisuus, aikaa harrastamiseen, tarpeeksi aikuisia, turvallinen aikuinen

riittävä, kattava tiedotus

Yhteisen kokoontumisen sekä fyysisesti, että sähköisiä menetelmiä hyödyntäen, nähtiin merkityksellisenä tekijänä kyseessä olevan koulun toimijoiden ja kolmannen sektorin väliselle yhteistyölle. (LIITE 7.)

Yhteistä alkuinfoa kaikille, myös ideointivaiheessa

Esim. 4H:n kerhot koulupäivän jälkeen.

Yhteinen whatsapp-ryhmä järjestäjätahoille

Yhteinen kokoontuminen hyvissä ajoin ennen kerhojen aloitusta, välikoontuminen

Parhaat onnistumisen kokemukset koulun harrastustoiminta hankkeeseen liittyen liittyivät pääsääntöisesti yhteistyön ja yhteisöllisyyden kokemukseen. (LIITE 7.)

Seurakunnan tilojen hyödyntäminen

myös koulun ulkopuolisten toimijoiden osuus harrastustoiminnassa

yhteistyö eri toimijoiden kesken – paljon osaamista ja ammattitaitoa käytössä

Lasten innostuminen, uusien makujen kokeilu ennakkoluuloista huolimatta, saavat itse tehdä

Eri tilojen läheisyys. Hyöty myös vanhemmille.

7.4.3 Ravitsemusta käsittelevän Learning cafe -tilaisuuden analysointi

Ravitsemus Learning cafe -tilaisuuteen kutsuttiin aamupalavalvojat, ruokapalvelutyöntekijät, pedagoginen TVT-tukihenkilö sekä lähiesihenkilöt (N=11). Kutsu tilaisuuteen lähetettiin Wilma -viestillä ja sähköpostilla. Aamupalavalvojat olivat sijaisjärjestelyjen vuoksi estyneitä saapumaan tilaisuuteen. Muut ryhmät (n=7) olivat tilaisuudessa edustettuina, osallistumisprosentin ollessa 63,6 %.

Ravitsemusta käsittelevässä Learning cafe -tilaisuudessa kehitettiin maksuttoman aamupalan ja välipalan tiedottamista, tarjoiluajankohtaa ja aamupalavalvojan toimenkuvaa. Lisäksi kartoitettiin osallistujien onnistumisen kokemuksia kyseiseen teemaan liittyen.

Learning cafe -tilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden ideoissa toistuivat tiedottamisen keinoina maksuttomasta aamupalasta ja välipalasta viestiminen sosiaalisen median mahdollisuuksia hyödyntäen sekä oppilaita osallistaen. (LIITE 6. & LIITE 7.)

Tieto aamu- ja välipalasta Pedanet-sivuille.

välipalasta viikkokirjeissä kotiin perjantaisin, mitä on syöty, jos ei etukäteen pysty tiedottamaan

Aamupalasta havainnekuva nettisivuille, joita vanhemmat lukevat

Syksyllä kattava tiedotus ja myöhemmin kertaus ja lisäksi vanhempainilloissa.

Someen kuvia . Valmistuksesta, lautasannoksesta, linjastosta. Pedanet.

Someen videon pätkä linjastosta ja salista.

Lapset saisi itse rakentaa kuvakollaasia viikon ruoista ja aamupalasta.

kuvia fb, insta

Aamupalan tarjoilu-aikaa kehitettäisiin ajankohtaa aikaistamalla ja koulukuljetusaikatauluja muuttamalla. (LIITE 8.)

Voidaan aikaistaa enintään klo:7.30.

Ainoa vaihtoehto on aikaistaa, mutta kuljetusoppilaiden ongelma ei poistu.

Kaikkien tulisi päästä aamupalalle, kiire kyytien kanssa

Oppilaiden aamupalahetkeä voitaisiin rikastaa mahdollistamalla kisailuja ja tietoisukuja aamupalavalvojan toteuttamana. Toisaalta aamupalahetken rauhallisuutta ja sisarusten välistä yhteistä aikaa tulisi vaalia. (LIITE 8.)

Aamupalakisa perjantaisin ja pieni palkinto.

Infotuokioita tai infonäytölle pyörimään tietoa ravitsemuksesta, terveellisestä aamupalasta/välipalasta.

Rauhallinen hetki

Sisarukset samassa pöydässä on kuin perhe-aamiainen.

Piilotettuja juttuja esim. pääsiäisenä munan etsintää tai teipataan tikkari pöydän alle ja se joka istuu siihen paikkaan saa sen

Oman työn näkökulmasta maksuttomaan aamupalaan liittyvät onnistumisen kokemukset liittyivät saatuun positiiviseen palautteeseen, oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä osallistamiseen. (LIITE 8.)

Lasten mielipiteiden huomioiminen ja lasten iloisuus kun toteutetaan.

Hyvinvointi ja jaksaminen oppitunnilla on hieno asia. Maistuvat tarjonnat oppilaiden iloisuus.,

Oppilaiden hyvinvointi ykkösasia, jaksavat pitkän päivän

Suora positiivinen palaute vanhemmilta.

positiivinen asia kaiken kaikkiaan

7.5 Learning cafe -tilaisuuksien tulokset

Opinnäytetyön tuloksina kuvataan kehitysideoita, jotka muodostuivat kyselytutkimusten ja Learning cafe -tilaisuuksien tuotoksena. Ennen tuotantoon siirtymistä kehitysideoita rajattiin vielä niihin, joihin pystyttiin yhdessä sitoutumaan olemassa olevia resursseja hyödyntäen. (Taulukko 3.)

Learning cafe -tilaisuuksien päätteeksi valittiin maksuttomasta aamupalasta ja aamu- ja iltapäivätoiminnan välipalasta tiedottaminen yhdeksi kehitysideoiksi, joka päädyttiin viemään käytäntöön olemassa olevia resursseja hyödyntäen. Learning cafe -tilaisuuksiin osallistuneet henkilöt sitoutuivat hyödyntämään kyseessä olevan koulun Facebook- ja Instagram -sivustoja, joissa markkinoitaisiin aamupalan valmistusta videoin ja kuvitettaisiin aamupalan sisältöä linjastolla. Koulun Peda.net sivua hyödyntäen tiedotettaisiin jatkossa maksuttoman aamupalan ja välipalan sisällöstä. Lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnan viikkokirjeissä kiinnitettäisiin huomiota maksuttoman aamupalan ja välipalan sisällön tiedoittamiseen. Ylempien luokkien oppilaita osallistettaisiin ja motivoitaisiin ilmoittautumaan aamupalalle Instagram -kilpailun avulla. Yhdessä päätetyistä toimista vastaaviksi tahoiksi valikoituivat ruokapalvelun työntekijät, koulun pedagoginen TVT-tukihenkilö, aamu- ja iltapäivätoiminnassa vastaava ohjaaja sekä koulun sosiaalisesta mediasta vastaavat työntekijät. (Taulukko 3.)

Tietoa koulun harrastustoiminnasta päädyttiin välittämään Peda.net -sivuilla sekä kaupungin ja koulun omilla sosiaalisen median kanavilla. Harrastuksiin liittyvän lukujärjestyksen sähköisestä näkyvyydestä vastaisivat harrastustoiminnasta vastaavat henkilöt, sekä pedagoginen TVT-tukihenkilö. Harrastustoimintalukujärjestyksen näkyvyyttä lisättäisiin myös ruokailutilan sähköisellä valkotaululla. (Taulukko 3.)

Yhteistyötä koulun toimijoiden sekä kolmannen sektorin toimijoiden välillä pyrittäisiin lisäämään yhteisillä kokoontumisilla, joista ensimmäinen järjestettäisiin kevätlukukauden 2022 aikana. Yhteisen forumin koolle kutsumisesta vastaisivat koulun harrastustoiminnasta vastaavat työntekijät. (Taulukko 3.)

Jatkossa kouluterveydenhoitajat kartoittaisivat oppilaiden harrastuksiin osallistumista ja harrastustoimintoihin ohjaamista koulun harrastuslukujärjestystä hyödyntäen.

Toimintamallia soveltamaan vastaisivat koulun harrastustoiminnasta vastaavat henkilöt sekä kouluterveydenhoitajat. (Taulukko 3.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa päädyttiin aloittamaan kokeiluluonteisesti rentoutushetket, joista tiedotetaan koteja viikkokirjeissä. Lepohetken kehittämistä vastaavat aamu- ja iltapäivätoiminnan työntekijät sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan vastaava ohjaaja. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Learning cafe -tilaisuuksien kehitysideat ja vastuutahot.

Kehittämiskohde/ Kysymys	Kehitysidea	Vastuutaho
Miten huoltajia tulisi jatkossa tiedottaa aamupalan ja välipalan sisällöstä?	<ul style="list-style-type: none"> - Video ja kuvia koulun maksuttoman aamupalan valmistuksesta ja linjastosta koulun Facebook- ja Instagram -sivuille - Koulun maksuttoman aamupalan ja välipalan sisältö nähtäväksi Peda.net -sivulle, koululounaan tapaan - Tiedotus aamu- ja iltapäivätoiminnan viikkokirjeissä - Ylempien luokkien oppilaille aamupala -kilpailu (Instagram) 	<ul style="list-style-type: none"> - Ruokapalveluiden työntekijät - koulun sosiaalisesta mediasta vastaavat työntekijät - Pedagoginen TVT-tukihenkilö - Aamu- ja iltapäivätoiminnan vastaava ohjaaja
Miten tiedotusta koulun harrastustoiminnasta voidaan kehittää?	<ul style="list-style-type: none"> - Lukujärjestys koulun harrastuksista Peda.net -sivulle - Koulun harrastustoiminnan näkyvyyden lisääminen kaupungin ja koulun sosiaalisen median kanavilla 	<ul style="list-style-type: none"> - Harrastustoiminnan tiimi - Pedagoginen TVT-tukihenkilö
Miten koulun toimijoiden ja kolmannen sektorin (PK, 4H, SRK) yhteistyötä tulisi kehittää?	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteinen kokoontuminen kevätlukukauden aikana 	<ul style="list-style-type: none"> - Harrastustoiminnan tiimi

Miten jokaiselle oppilaalle löydetään mielekäs harrastus?	<ul style="list-style-type: none"> - Määräaikaisissa ja laajoissa terveystarkastuksissa harrastuksiin osallistumisen kartoittaminen, koulun harrastustoiminnan markkinointi - Kerhojen esittely koulupäivän aikana (Ruokalan ilmoitustaulu) 	<ul style="list-style-type: none"> - Kouluterveydenhoitajat - Harrastustoiminnan tiimi
Miten aamu- ja iltapäivätoiminnassa voitaisiin järjestää lepoetki halukaille oppilaille?	<ul style="list-style-type: none"> - Aamuhoidossa mahdollistetaan lepoetki - Iltapäivätoiminnassa aloitetaan rentoutushetket (tiedotetaan koteihin viikkokirjeessä) 	<ul style="list-style-type: none"> - Aamu- ja iltapäivätoiminnan työntekijät - Aamu- ja iltapäivätoiminnan vastaava ohjaaja

Learning cafe -tilaisuuksiin osallistuneet asiantuntijat kokivat menetelmän vaivattomaksi ja helpoksi tavaksi kehittää palveluita. Osa osallistujista totesi myös omien digitaalisten taitojen osaamisen kehittyneen Learning cafe -tilaisuuksissa. Tilaisuudet olivat osallistujille mieluisia ja he kokivat kehittämistyön ja oman osallistumisen arvokkaaksi asiaksi, oman työn näkökulmasta. Erityisesti ruokapalveluiden työntekijät kokivat Learning cafe -tilaisuuksiin osallistumisen omaa osallisuutta työyhteisössä merkittävästi lisäävänä asiana. Menetelmä oli myös kyseessä olevan koulun työyhteisön arvojen mukainen noudattaen osallisuuden, yhteisöllisyyden ja yhdessä tekemisen periaatteita. Päivän päätteeksi suoritettiin arvonta, jossa koulun opiskelija toimi onnetarena. Lounaslahjakortin voittaneelle ilmoitettiin henkilökohtaisesti.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tekijän asiantuntijuusosaaminen kyseisessä organisaatiossa edisti palvelumuotoiluprosessin etenemistä. Koulun hyvinvointipalveluiden tuntemuksella oli ratkaisevasti merkitystä opinnäytetyön aiheen valintaan ja toteutukseen liittyen.

Opinnäytetyön tekijälle prosessi on näyttäytynyt asiantuntijuutta lisäävänä tekijänä. Opinnäytetyöprosessin aikana opinnäytetyön tekijän terveyden edistämisa osaaminen on syventynyt erityisesti terveyseroja kaventavien palveluiden järjestämisen, suunnittelun sekä arvioinnin suhteen sekä terveyden tasa-arvon arviointiosaamisessa. Koulun hyvinvointirakenteiden, yksilöiden valinnanvapauden sekä elintapojen huomioiminen ennaltaehkäisevinä toimina tulee jatkossakin ottaa huomioon palveluita järjestettäessä. Opinnäytetyön tekijän osaaminen on kehittynyt myös palvelumuotoiluosaamisessa ja osallisuuden mahdollistamisessa sekä sähköisten työkalujen hyödyntämisessä osana hyvinvointipalveluiden kehittämistä.

Opinnäytetyön tekijä on kiinnittänyt huomiota omaan rooliinsa sekä sen mahdollisiin vaikutuksiin tutkimuksessa. Palvelumuotoilun kannalta merkittävää kuitenkin on, että nimenomaan kehittämistyötä tekevät työntekijät, jotka työskentelevät palveluiden rajapinnalla. Opinnäytetyön tekijälle ajankäytön hallinta osoittautui alkuun haasteelliseksi, mutta palvelumuotoilun kannalta työ vaikutti etenevän juuri oikea-aikaisesti

8.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusetiikka tarkoittaa hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. Tämä on olennainen osa kaikkia tehtyjä tutkimuksia. Etiikalla tutkimuksen yhteydessä tarkoitetaan yleisiä pelisääntöjä, jotka ovat suhteessa kollegoihin, tutkimuskohteeseen, rahoittajiin, työelämäyhteistyöhön ja yleisöön. Hyvät tieteelliset käytännöt voidaan kuvata siten, että tutkijoiden tiedonhankintamenetelmät ja tutkimusmenetelmät ovat eettisesti kestäviä. Käytännön tasolla tutkijoiden tulee käyttää tutkimuksessaan sellaisia menetelmiä, jotka ovat tiedeyhteisössä hyväksytyjä. Tutkijan tulee johdonmukaisesti eettisyyden nimissä hallita omaa tutkimusmenetelmien, tiedonhankinnan ja tutkimustulosten käyttöä. (Vilka, 2015.)

Opinnäytetyösopimus tehtiin kyseessä olevan kaupungin sivistystoimen edustajien kanssa sähköisesti, Satakunnan ammattikorkeakoulun ohjeiden mukaisesti. Opinnäytetyösopimukseen liitettiin opinnäytetyön suunnitelma. Työnantaja tuki opinnäytetyön tekemistä myöntämällä opinnäytetyön tekijälle opintovapaan.

Opinnäytetyö rakentui palvelumuotoilusta, jossa menetelmänä käytettiin erityisesti arviointia. Arvioinnin toteuttamiseksi sovellettiin toimintaympäristön, palvelun ja asiakasymmärryksen määrittelyä ja palvelun suunnittelua. Tulosten myötä palvelumuotoiluun osallistuneita henkilöitä tiedotettiin ja tuotantoon vietiin tämän hetken tarpeisiin entistä paremmin vastaavat ja olemassa olevilla resursseilla mahdollistettavat koulun hyvinvointipalvelut. Palvelumuotoilun työkaluina käytettiin kirjallisuuskatsausta, kyselytutkimusta ja Learning cafe -tilaisuuksia. Näitä kaikkia menetelmiä arvioitiin erikseen ja yhteisesti opinnäytetyön eri vaiheissa luotettavuuden ja eettisyyden kannalta. Palvelumuotoilusta ei koitunut kustannuksia työnantajalle tai työntekijälle, vaan se toteutettiin olemassa olevia resursseja hyödyntäen.

Palvelumuotoiluun osallistui useampia eri henkilöitä, opinnäytetyön eri vaiheissa. Palvelumuotoilun kannalta opinnäytetyötä voidaan pitää luotettavana, koska siihen saatiin osallistettua merkittävä joukko palveluiden käyttäjiä sekä tuottajia julkiselta sekä kolmannelta sektorilta. Palvelumuotoilu lisäsi toiminnan läpinäkyvyyttä, eri toimijoiden tietoisuutta palveluista ja yhteistyön rakenteita. Välillisesti opinnäytetyö tuottaa tietoa oppilaista. Eettisesti se pystyttiin kuitenkin toteuttamaan niin, että tietoa tuotettiin selvittämällä tutkimusongelmaa huoltajien kokemuksia ja rakenteita kehittämällä. (Perälä ym., 2015.)

Kirjallisuuskatsaukseen haettiin taustatietoa tiedonhaun hyviä tieteellisiä käytäntöjä noudattaen ja opinnäytetyöhön rajattiin valitut taustatiedot kriittisesti. Tiedonhaku perustui tutkimuskysymyksiin, keskeisiin käsitteisiin sekä opinnäytetyön tarkoitukseen ja tavoitteeseen. Tiedonhaku toteutettiin kriittisesti siitä syystä, että sillä ei saavutettu täysin toivottua tulosta, koska opinnäytetyön tekijä löysi taustatutkimusta teoreettisesta viitekehyksestä niukasti. Osittain kirjallisuuskatsaus jäi opinnäytetyössä pinnalliseksi, mutta ajankäytön hallinnan kannalta siihen voidaan kuitenkin olla tyytyväisiä.

Mahdollisuus koulun hyvinvointipalveluiden kehittämiseen tarjottiin kaikille niille huoltajille, joiden yhteystiedot löytyvät sähköisestä Wilma -järjestelmästä. Kyseinen järjestelmä on koulun ensisijainen tiedotuskanava, joten sitä tuleekin hyödyntää koulun toiminnassa ja kehittämisessä. Kuitenkaan kaikkia huoltajia Wilma -järjestelmä ei tavoita, johtuen yksilöiden omista päätöksistä. Osallistamisen mahdollisuuden näkökulmasta kuitenkin ne huoltajat, jotka haluavat olla saatavilla koulun viestintä välineissä, saivat mahdollisuuden osallisuuteen opinnäytetyössä. Tämä asia tulee ottaa huomioon koulun tasa-arvoisuus periaatteessa, niissä tilanteissa, kun todella halutaan tavoittaa jokainen huoltaja.

Tutkimuksen tulee perustua tiedeyhteisön tunnustamiin toimintatapoihin, joita ovat rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tuloksien tallennuksissa ja esityksissä sekä työn arvioinnissa. Hyvän käytännön mukaisesti tutkimuksessa tulee toteuttaa tieteelliseen tietoon perustuvaa avoimuutta ja tiedeviestinnän tulosten julkaisussa vastuullisuutta. Tutkijoiden tulee omassa tutkimuksessaan kunnioittaa muita tutkijoita ja viitata heidän tekemiin tutkimuksiin asialliseen tyyliin perustuen. Tämä opinnäytetyö on tehty käyttäen Tutkimuseettisen neuvottelukunnan tekemiä hyviä käytäntöjä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, n.d.)

Opinnäytetyöntekijä on perehtynyt SAMKin lähdeviittaushjeiseihin. Opinnäytetyöprosessissa lähteitä on tarkistettu ja arvioitu kriittisesti.

Tutkimuksen keskeisenä osana pidetään myös sen luotettavuuden arviointia. Tutkimukselle ominaista on tietyt normit ja arvot, joihin sillä yritetään pyrkiä. Keskeisiksi käsitteiksi luotettavuuden arvioinnissa nousevat tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti. Validiteetilla määrällisessä tutkimuksessa tarkoitetaan mittarin pätevyyttä, eli sitä, kuinka kattavasti ja tehokkaasti mittari vastaa tutkimuksen tavoitteeseen ja tarkoitukseen. Jotta validiteetti on totuuden mukainen, on mittarin käyttö tapahduttava oikeaan aikaan, oikealla tavalla ja oikeaan kohteeseen osoittaen. Mittarin reliabiliteetti tarkoittaa sen luotettavuutta, käyttövarmuutta ja toimintavarmuutta. Reliabiliteetilla tarkoitetaan mittarin johdonmukaisuutta, eli sitä, että mittari mittaa aina ja kauttaaltaan samaa asiaa. (Tietoarkisto, n.d.)

Kyselylomakkeen laatiminen perustui teemoihin, jotka johdettiin tiedonhausta. Valittujen teemojen jälkeen kyselyiden kysymykset muodostettiin pitkälti oman alansa asiantuntijoiden ajatuksiin, ammattitaitoon ja osaamiseen perustuen. Tiedonhaun ja asiantuntijoiden hyödyntäminen kyselyiden laatimisessa lisää opinnäytetyön kyselytutkimuksen luotettavuutta.

Kyselyn suhteen merkittäväksi asiaksi osoittautui kyselyn testaaminen. Perusjoukkoon kuuluneet testaajat tuottivat opinnäytetyön tekijälle merkittävää tietoa kyselyiden toimivuuden kannalta. Erityisesti sähköisten kyselyiden helppokäyttöisyys ja tekninen toimivuus vaikutti vastausmäärän lopputulokseen. Kysely, joka ei esimerkiksi jostain syystä ensimmäisellä vastauskerralla teknisesti toimi, saattaa vähentää vastaajien lopullista määrää. Tämän opinnäytetyön sähköiset kyselyt toimivat testauksen jälkeen, eivätkä todelliset vastaajat raportoineet teknisistä ongelmista. Kyselyn sulkeutumisaikankohtaa ennakoiva muistutusviesti lisäsi myös vastausten määrää kasvattavasti. Nämä edellä huomioidut asiat lisäsivät opinnäytetyön kyselytutkimuksen luotettavuutta.

Sähköisen kyselyn asetukset mahdollistivat kyselyyn vastaamisen anonyymisti ja vastaaja saattoi vastata kyselyyn ainoastaan kerran. Kysely pystyttiin käsittelemään ainoastaan siten, että vastaajat säilyivät tuntemattomina. Kyselyyn vastaamisen vapaaehtoisuutta painotettiin erityisesti saatekirjeessä ja sähköisen kyselyn johdannossa. Vastaajien anonyymisyys sekä vastaamisen vapaaehtoisuuden painotus ovat opinnäytetyön luotettavuuden ja eettisyyden kannalta merkittävä asia.

Opinnäytetyössä kyselyiden tulokset ovat aukikirjoitettu ja Learning cafe -tilaisuuksien tuotoksia on kuvattu suorilla lainauksilla. Tiedonhakutaulukko, kyselyiden saatekirjeet, kyselyt, kyselyiden tulokset ja Learning cafe -tilaisuuksien tuotokset sekä palvelumuotoiluprosessista kertova uutiskirje ovat opinnäytetyössä lisäksi dokumentoitu liitteiksi. Tutkimuksen aukottomuutta on pyritty lisäämään sanallisella ilmaisulla tekstissä sekä havainnollistamalla asiaa prosessikuvauksen, taulukoiden, kuvioiden, tuloksien ja tuotoksien avulla. Tutkimukseen perehtyvä voi tarkistaa tiedot oikeiksi opinnäytetyön liitetiedostoista.

Hyvinvointiin liittyvien palveluiden kehittämisessä Learning cafe on ketterä menetelmä, joka mahdollistaa työntekijöiden osallisuuden. Vaikkakin menetelmässä ohjataan osallistuvia henkilöitä tasa-arvoiseen ja mielipiteitä jakavaan keskusteluun, saattaa ilmapiiri keskustelussa olla siitä huolimatta epätasa-arvoinen. Menetelmän luotettavuutta vähentääkin se näkökulma, että kaikkien osallistujien mielipide ei välttämättä tule julki. Learning cafe -tilaisuuksien jälkeen saadun palautteen perusteella työn tilaajien edustajat ilmaisivat tyytyväisyytensä opinnäytetyön tuottamiin tuloksiin. (Innokylä, n.d.)

Opinnäytetyön prosessin läpinäkyvyyttä lisäsivät ne tekijät, että huoltajia ja palvelumuotoiluun osallistuvia työntekijöitä sekä kolmannen sektorin edustajia tiedotettiin avoimesti ja rehellisesti opinnäytetyön eri vaiheissa. Positiivista palautetta tuli erityisesti siitä, että uutiskirjeen muodossa saatettiin palvelumuotoilu päätökseen ja luotiin myös kyselyihin osallistuneille huoltajille vaikutelma siitä, että heidän kokemuksiansa perusteella palveluja todella kehitettiin (LIITE 9.). Opinnäytetyön tekijä jakoi tiedotusvastuuta lähiesihenkilöiden kanssa kaikissa tiedotuksen vaiheissa, kysymällä luvan huoltajien ja palvelumuotoiluun osallistuneiden henkilöiden tavoittamiseen.

8.2 Tulosten pohdinta ja jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyö prosessin aikana muodostettiin asiakasymmärrys sekä mahdollistettiin alkuopetuksen oppilaiden huoltajien osallistuminen palvelumuotoiluun, kartoittamalla halukkaiden huoltajien kokemuksia koulun hyvinvointipalveluihin liittyen. Edelleen palvelumuotoilun työkaluja hyödyntämällä arvioitiin ja kehitettiin koulun maksutonta aamupalaa, harrastustoimintaa sekä aamu- ja iltapäivätoimintaa. Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet saavutettiin. Opinnäytetyöllä oli aloitteellinen vaikutus kyseessä olevan koulun hyvinvointirakenteiden arvioinnin näkökulmasta ja jatkossa palvelumuotoilua ja osallisuutta lisääviä menetelmiä tullaan hyödyntämään myös muissa toiminnoissa.

Opinnäytetyöprosessissa luotu prosessikuvaus (Kuvio 2.), mittarit ja työkalut jäävät opinnäytetyön tilaajan käyttöön ja niitä pystytään hyödyntämään palvelumuotoilun jatkuvassa prosessissa myös tulevana vuosina. Koulun hyvinvointipalveluita tullaan

jatkossa arvioimaan määräajoin. Tulevaisuudessa koulun hyvinvointipalvelut tulisi tuotteistaa vielä vahvemmin ja toiminnan läpinäkyvyyttä voitaisiin lisätä tuotteiden ja prosessikuvausten tuomisella sähköisiksi käyttäjien ja eri toimijoiden saataville. (Hiltunen, 2017, s. 4.)

Tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että aamupalan suhteen on pystytty luomaan puitteet, jossa jokainen kyseisen kunnan alkuopetuksen oppilas syö aamupalaa. Kyselyn tulosten perusteella voidaan todeta, että tähän tilanteeseen on myötävaikutettu kehittämällä tavanomaisen aamupalan kotona syömisen lisäksi kouluun hyvinvointipalveluita, joissa jokaisella on mahdollisuus aamupalan syömiseen, joko koululaisten maksuttomalla aamupalalla tai aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Edellä mainittuja vaihtoehtoja voidaan kuvata terveyseroja kaventaviksi ja terveyttä edistäviksi, koska niissä esiintyvät elintavat, hyvinvointirakenteet sekä yksilöiden mahdollisuus tehdä omaa terveystään edistäviä valintoja (Kuntaliitto, 27.1.2017). Lapsuudessa omaksutuilla terveystottumuksilla, toimintamalleilla ja kasvuympäristöillä on myöhemmässä aikuisuudessa yhteys terveyseroihin, joko niitä kasvattavana tai tasapainottavana tekijänä (Tampereen yliopisto, n.d).

1.-2.-luokkalaisille kohdennetun koulun harrastustoiminnan suhteen kyselyn tulokset vaikuttavat siltä, että suuri enemmistö alkuopetuksen oppilaista harrastaa joko koulun harrastustoiminnassa tai sen ulkopuolella. Kyselyn tulosten perusteella Opinnäytetyön kohteena olevan kaupungin harrastamisen malli -hankkeessa jää hieman kurottavaa tavoitteen suhteen, jossa jokaiselle perusopetuksen oppilaalle pyritään löytämään harrastus (Alppi, 2021). Harrastamista käsittelevässä Learning cafe -tilaisuudessa sitouduttiin keinoihin, joissa juuri yksittäiset oppilaat pyritään löytämään ja ohjaamaan harrastusten piiriin, esimerkiksi kouluterveydenhuollon tarkastuksia hyödyntämällä. Toimijat keskustelivat myös siitä, että jatkossa olisi hyvä laatia yhteiset säännöt harrastustoiminnan toteuttamiselle sekä luoda rakenteita, joissa harrastustoimintaa voitaisiin jatkokehittää yhteisesti. Esiin nostettiin yhtenä tekijänä ylempien luokkien oppilaiden ja toisen asteen opiskelijoiden osallistaminen kerhonohjaajatehtäviin. Rakenteita, joissa oppilaille mahdollistetaan viikoittainen harrastaminen, tulee myös paikallisen hankkeen päätyttyä ylläpitää ja edistää, sillä harrastamisen yhteyttä parempaan elämänlaatuun on arvokasta tukea (Tampereen yliopisto, n.d).

Koulun tarjoaman aamupalan ja harrastamisen maksuttomuus on kyselyyn vastanneille huoltajille tärkeä asia. Koulun aamupalan maksuttomuutta vielä tärkeämpänä kyselyyn vastanneet huoltajat pitävät harrastamisen maksuttomuutta. Myös jatkossa kouluissa tulee luoda hyvinvointipalveluita, jotka ovat tasa-arvoisesti ja maksuttomasti kaikkien saatavilla. Koulun hyvinvointipalveluiden maksuttomuutta voidaan pitää terveyden tasa-arvon kannalta horisontaalisesti oikeudenmukaisina (Mikkonen, 2015).

Opinnäytetyön asiakasymmärryksen muodostamisessa käytetyn tutkimuksen mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelut ovat käyttäjilleen välttämättömiä, virikkeellisiä ja turvallisesti toteutettuja (LIITE 4). Alkuopetuksen oppilaiden lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnan palveluita tarjotaan myös oppilaille, joilla on erityisen tuen päätös ja palveluista peritään maksu. Aamu- ja iltapäivätoiminnan palveluiden terveyden tasa-arvoa ohjaa palveluiden järjestämisen kannalta vertikaalinen oikeudenmukaisuus. Jatkossa voitaisiin miettiä, olisiko aamu- ja iltapäivätoiminnan palveluita mahdollista tarjota niin, että terveyden tasa-arvon kannalta toteutuisi myös horisontaalinen oikeudenmukaisuus. (Mikkonen, 2015.)

Koulun harrastustoiminnan sekä koulun maksuttoman aamupalan ajankohta erottuivat aiheina, joihin olemassa olevilla resursseilla ei pystytty palvelumuotoilun aikana välittömästi tekemään muutoksia. Kyseisten palveluiden ajankohdat ovat riippuvaisia myös koulun lukujärjestyssuunnittelusta sekä koulukuljetusten aikatauluista. Koulun maksuttoman aamupalan suhteen ruokapalveluhenkilökunnan mukaan vaikuttaa siltä, että ruokailuaika ei ole riittävä kaikille koulukuljetuksella kouluun saapuville oppilaille. Vaihtoehtoina voidaan pitää esimerkiksi koulukuljetusten aikaistamista tai opituntien alkamisajankohdan siirtämistä myöhempään kellonaikaan. Kouluympäristö luo tasa-arvoiset puitteet harrastamiselle, joten niiden suhteen Learning cafe -tilaisuuksissa keskustelua käytiin muun muassa harrastamisen mahdollisuudesta koulupäivän keskellä sekä esimerkiksi yhtenä viikonpäivänä koulupäivän päättyessä, jolloin koulukuljetukset lähtisivät selkeästi myöhempänä ajankohtana. Seuraavien lukuvuosien suunnittelussa on hyvä ottaa keskusteluun myös edellä mainittujen palveluiden kehittäminen. Maksuttoman aamupalan tai harrastustoiminnan järjestäminen ei kuulu koulun lakisääteisiin tehtäviin, sen sijaan perusopetusta koulun tulee lakisääteisesti järjestää. On siis tärkeää huomioida, että koulun hyvinvointipalveluiden kehittämiseen

vaikuttaa ensisijaisesti perusopetuksen järjestäminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019.)

Terveyden edistämisen kannalta jatkossa olisi tarpeellista tutkia kunnan toimijoiden osaamista ja valmiuksia terveyserojen kaventamisen ja terveyden tasa-arvon liittyvän vaikutteisuuden suunnittelussa ja arvioinnissa. Koulutusta ja tietoa terveyden edistämässä ja hyvinvoinnista olisi syytä lisätä, sillä nämä toimet ovat edelleen jäämässä vahvasti kunnan tehtäviin, myös hyvinvointialueelle siirryttäessä. (Terveydenhuoltolaki 2010/1326, 2 luku § 11-12.)

Mahdollisuudet integraatiossa, jossa kasvatus-, sosiaali- ja terveystalveluita hyödynnetään monitoimijaisesti, ovat avainasemassa myös tulevaisuuden lapsi- ja perhepalveluiden kehittämässä, joissa koulu tulee jatkossakin olemaan se toimintaympäristö, joka tavoittaa jokaisen lapsen tasa-arvoisesti (Sote-uudistus, n.d). Tämän opinnäytetyön oivalluksena ja vahvuutena voidaan pitää sitä, että tahtotila koulun hyvinvointipalveluiden kehittämälle on poikkihallinnollinen. Terveys-eroja ei pysty kaventamaan koulu yksinään tai terveystalvelut itsekseen. Terveyttä edistävässä ja terveyden tasa-arvoa kehittävässä toimissa tarvitaan vahvaa yhteistyötä, sekä yhteistä näkemystä.

LÄHTEET

Aamulehti. (5.2.2021). ”Solut ovat kivoja opetustiloja ja kosketusnäytöt hienoja käyttää” - Näin Parkanon koululaiset arvioivat uutta kouluaan ja tällaista opetusta he siellä saavat. Haettu 1.10.2021 osoitteesta <https://www.aamulehti.fi/mainos/art-2000007777860.html>

Alppi, J. (2021). Erityisavustus kunnille harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen. Parkanon kaupungin valtionavustushakemus aluehallintovirastolle.

Appelqvist-Schmidlechner, K., Kekonen, M., Wessman, J. & Sarparanta, T. (2017). Jääsydämet – Iceheart -toiminnassa aloittavien lasten psykososiaalinen hyvinvointi ja arviot toiminnan vaikuttavuudesta yhden vuoden seurannassa. Haettu 29.9.2021 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135153/URN_ISBN_978-952-302-892-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Bäckgren, N. & Takala, S. (20.9.2021). Helsinki hyväksyi maksuttoman aamupalan kokeilun kouluissa. Haettu 1.10.2021 osoitteesta <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008272290.html>

Halme, N. Vuorisalmi, M. Perälä, M-L. (2014). Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa. Haettu 20.9.2021 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114954/URN_ISBN_978-952-302-110-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hietanen-Peltola, M. & Korpilahti, U. (2015). Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Haettu osoitteesta URN_ISBN_978-952-302-505-9.pdf (julkari.fi)

Hiltunen, P. (2017). Palvelusta tuotteeksi - Käsikirja palvelutuotteiden muotoiluun. Diakonia ammattikorkeakoulu Oy. Haettu 18.4.2021 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/133352/Muut_978-952-493-300-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Innokylä. (n.d). Learning cafe eli oppimiskahvila. Haettu 30.4.2021 osoitteesta <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>

Jokinen, M. (2014). Oppijaa tukemassa - Kahdeksaluokkalaisten odotuksia, haluja ja vaatimuksia koulun sosiaalityölle. [pro gradu -työ, Itä-Suomen yliopisto]. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/13342/urn_nbn_fi_uef-20140409.pdf

Järvinen, M. (2020). Sarkoomapotilaiden hoito potilaslähtöisemmäksi palvelumuotoilun avulla. Haettu 5.11.2021 osoitteesta <https://www-laakarilehti-fi.lil-lukka.samk.fi/tyossa/sarkoomapotilaiden-hoito-potilaslahtoisemmaksi-palvelumuotoilun-avulla>

Kananen, J. (2015). Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kellock, A. (2020). Children`s well-being in the primary school: A capability approach and community psychology perspective. Haettu 29.9.2021 osoitteesta <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0907568220902516>

Koskenniemi, A. (22.1.2021). 11 kuntaa sai Pirkanmaalla ison potin rahaa lasten ilmaisiin harrastuksiin – Lempäälään jopa 300 000 euroa: ”Vanhempien ei tarvitse kii-rehtiä töistä kускаamaan lapsiaan”. Haettu 18.4.2021 osoitteesta <https://www.aamu-lehti.fi/uutiset/art-2000007748534.html>

Kuntaliitto. (27.1.2017). Terveiden edistäminen. Haettu 24.11.2021 osoitteesta <https://www.kuntaliitto.fi/sosiaali-ja-terveysasiat/terveydenhuolto/terveyden-edista-minen>

Lyytikäinen, M., Koivisto, J., Savolainen, N. & Rotko, T. (2017). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keinoja. Haettu 30.4.2021 osoitteesta https://www.jul-kari.fi/bitstream/handle/10024/132086/URN_ISBN_978-952-302-840-1.pdf?sequence=1

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (n.d). Helli ja hoivaa pientä koululaista. Haettu 30.4.2021 osoitteesta https://cdn.mll.fi/prod/2019/08/03132054/mll_helli_ja_hoi-vaa_pienta_koululaista_a5_web.pdf

Mikkonen, J. (2015). Terveiden tasa-arvon tulevaisuus. Haettu 24.11.2021 osoitteesta <https://demoshelsinki.fi/wp-content/uploads/2015/01/Terveiden-tasa-arvon-tulevai-suus.pdf>

Neuvokas perhe. (15.5.2021). Aamupala, välipala ja iltapala lapsiperheissä. Haettu 1.5.2020 osoitteesta <https://neuvokasperhe.fi/artikkeli/aamupala-valipala-iltapala/>

Nordling, M. (2011). ”Vuonna 2011 Parkanossa on kaikkee hienoa!” Parkanolaisten kehittämistarpeet kaupungin lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämisen läh-tökohtana. [YAMK opinnäytetyö, Laurea ammattikorkeakoulu]. Theseus. Haettu 30.9.2021 osoitteesta <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/27948/Opin-naytetyo%20Theseukseen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Opetushallitus. (n.d). Koulun kerhotoiminta. Haettu 18.4.2021 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/koulun-kerhotoiminta>

Opetushallitus. (n.d). Mitä on perusopetus? Haettu 18.4.2021 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-perusopetus>

Opetushallitus. (n.d). Opiskeluhoolto. Haettu 17.4.2021 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoolto>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2012). Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatukortteja valmistelevan työryhmän muistio. Haettu 15.10.2021 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75371/tr08.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2019). Harrastamisen strategia. Haettu 15.10.2021 osoitteesta

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161382/okm_7_2019_Harrastamisen%20strategia.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Parkanon kaupunki. (2017a). Parkanon kaupungin strategia 2021. Haettu 30.4.2021 osoitteesta <https://www.parkano.fi/kuntastrategia/>

Parkanon kaupunki. (2017b). Hyvinvointisuunnitelma vuosille 2017–2020. Haettu 15.11.2021 osoitteesta <https://www.parkano.fi/wp-content/uploads/2017/01/Parkano-hyvinvointikertomus-29.5.2017.pdf>

Parkanon kaupunki – City of Parkano. (4.2.2020). Etusivu [Facebook-sivu]. Facebook. Haettu 18.4.2021 osoitteesta <https://www.facebook.com/Parkanonkaupunki/posts/1356928031135106/>

Perusopetuslaki 1998/628 muutoksineen. Haettu 20.4.2021 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Perälä, M-L., Hietanen-Peltola, M., Halme, N., Kanste, O., Pelkonen, M., Peltonen, H., Huurre, T., Pihkala, J. & Heiliö, P-L. (2015). Monialainen opiskeluhoolto ja sen johtaminen. Haettu 19.9.2021 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126938/Monialainen_opiskeluhoolto_Opas36.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Perälä, M-L., Halme, N., Hammar, T. & Nykänen, S. (2011). Hajanaisia palveluita vai toimiva kokonaisuus? Lasten ja perheiden palvelut toimialajohtajien näkökulmasta. Haettu 10.9.2021 osoitteesta [9094a223-2277-48bc-9197-02746d431edd.pdf](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/9094a223-2277-48bc-9197-02746d431edd.pdf) (julkari.fi)

Perälä, M-L., Salonen, N., Halme, N. & Nykänen, S. (2011). Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Haettu 18.9.2021 osoitteesta [27f8cf8b-8fa8-402a-b3a0-e26dd8a7ba6d.pdf](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/27f8cf8b-8fa8-402a-b3a0-e26dd8a7ba6d.pdf) (julkari.fi)

Pietilä, A-M., Halkoaho, A., Matveinen, M., Länsimies-Antikainen, H, Häggman-Laitila, A. & Kangasniemi, M. (2013). Terveystasa-arvo ohjaavana periaatteena: arvo-työskentelystä toimintojen suuntaamiseen terveyden edistämiseksi. Tutkiva hoitotyö 2013 vol. 11. no. 1 s. 35-43.

Poutiainen, S. (2020). Vanhempien näkemyksiä lasten hyvinvoinnista. [YAMK opin- näytetyö, Laurea-ammattikorkeakoulu]. Theseus. Haettu 29.9.2021 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/343800/Poutiainen_Suvi.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Rouvinen-Wilenius, P. & Koskinen-Ollonqvist, P. (2011). Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen. Haettu 24.11.2021 file:///C:/Users/santari/Downloads/tasa-arvo_ja_osallisuus_2012.pdf

Sihto, M. & Karvonen, S. (2016). Terveyden edistäminen ja eriarvoisuus – Lähestymistapoja ja ratkaisuja. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Haettu 23.11.2021 osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/book/978-952-302-717-6>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2016). Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Haettu 30.4.2021 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74904/Rap_ ja_muist_29_2016.pdf

Sote-uudistus. (n.d). Lapsi- ja perhepalveluja parannetaan muutosohjelmassa. Haettu 15.11.2021 osoitteesta <https://soteuudistus.fi/palvelujen-kehittaminen/lapsi-ja-perhepalvelut>

Suomen perustuslaki 1999/731 muutoksineen. Haettu 1.5.2021 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>

Suomen sosiaali ja terveys ry. (n.d). Palvelumuotoilu. Haettu 28.4.2021 osoitteesta <https://www.soste.fi/jarjestoipas/palvelumuotoilu/>

Tampereen yliopisto. (n.d). Lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Haettu 25.11.2021 osoitteesta <https://www.tuni.fi/norssi/perusopetus/hyvinvointi/>

Tietoarkisto. (n.d). Mittaaminen: Mittarin luotettavuus. Haettu 21.4.2021 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/luotettavuus.html>

Tietoarkisto. (n.d). Posti- ja verkkokyselyaineiston kokoaminen. Haettu 18.4.2021 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/postikysely/postikysely/>

Tilastokeskus. (n.d). Kvantitatiivinen tutkimus. Haettu 18.4.2021 osoitteesta https://www.stat.fi/meta/kas/kvanti_tutkimus.html

Timonen-Kallio, E. (14.6.2020). Lapsi- ja perhepalveluihin etsitään uusia toimintamalleja. Haettu 21.4.2021 osoitteesta <https://talk.turkuamk.fi/hyve/lapsi-ja-perhepalveluihin-etsitaan-uusiam toimintamalleja/>

Terveydenhuoltolaki 2010/1326. Haettu 24.11.2021 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. (n.d). Kouluterveyskysely. Haettu 18.9.2021 osoitteesta <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. (n.d). THL:n kartoitus: Osallisuuden edistäminen kuntien osallisuusohjelmissa. Haettu 30.4.2021 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/thl-n-kartoitus-osallisuuden-edistaminen-kuntien-osallisuusohjelmissa>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2021). Yhteisöllinen opiskeluhoito. Haettu 20.4.2021 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito/yhteisollinen-opiskeluhoito>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (n.d). Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Haettu 21.4.2021 osoitteesta <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

Tuuliniemi, J. (2011). Palvelumuotoilu. Talentum Media Oy. Haettu 5.11.2021 osoitteesta <https://samk.finna.fi/Record/samk.991418605905968>

Vilka, H. (2007). Tutki ja mittaa. Haettu 15.11.2021 osoitteesta https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98723/Tutki-ja-mittaa_2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vilka, H. (2015). Tutki ja kehitä. (4., uudistettu painos). PS-kustannus. <https://www.ellibslibrary.com>

Vuorinen, H. (24.9.2021). Verensokerit alhaalla ja vatsa kurnien ei oppiminen onnistu. Haettu 10.10.2021 osoitteesta <https://kankaanpaandemarit.fi/verensokerit-alhaalla-ja-vatsa-kurnien-ei-oppiminen-onnistu/>

LIITE 1. Tiedonhakutaulukko

Tietokanta	Hakusanat*	Rajaukset	Tulokset	Käytetyt tulokset	Perustelu	Otsikko
Medic KÄYTETTY	koulun aamu- ja iltapäivätoiminta AND opiskeluh*	-	3	1		Monialainen opiskeluhuolto ja sen johtaminen
Cinahl KÄYTETTY	well-being in primary school		35	1		Children's well-being in the primary school: A capability approach and community psychology perspective
Medic KÄYTETTY	oppilas-huolto AND osallisuus*		9	2		Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita – vanhempien näkökulma Hajanaisia palveluita vai toimiva kokonaisuus?
Medic KÄYTETTY	koulu AND hyvinvointi* AND palvelu*		2	1		Jääsydämet : Icehearts-toiminnassa aloitettavien lasten psykososiaalinen hyvinvointi ja arviot toiminnan vaikuttavuudesta yhden vuoden seurannassa

Theseus KÄY- TETTY	koulun har- rastustoi- minta al- kuopetus		4	1	aikai- sempi tut- kimus ai- heesta, paikalli- sesti,	"Vuonna 2011 Parkanossa on kaikkeaa hie- noa!" : Par- kanolaisten ke- hittämistarpeet kaupungin las- ten, nuorten ja perheiden pal- velujen kehiti- tämisen lähtö- kohtana
Theseus KÄY- TETTY	esi- ja al- kuopetus	Ylempi AMK opinnäy- tetyö	27	1		Vanhempien näkökulmia lasten hyvin- voinnista
Julkari (STM) KÄY- TETTY	osallisuus lapsiperhei- den palve- luissa		184	1		Tuki, osalli- isuus ja yhteis- toiminta lasten ja perheiden palveluissa - Työntekijöiden näkökulma
Julkari (STM) KÄY- TETTY	koulun aamu- ja il- tapäivätoi- minta		18	1		Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva op- pilaitos: Opa- s ympäristön ja yhteisön mo- nialaiseen tar- kastamiseen
Julkaisu- arkisto Valto	koulun aamu- ja il- tapäivätoi- minta	rajaus: Opetus- ja kult- tuurimi- nistöriö	65	1		Perusopetuk- sen aamu- ja il- tapäivätoimin- nan sekä kou- lun kerhotoi- minnan laatu- kortteja val- mistelevan työryhmän muistio
Julkaisu- arkisto Valto	peruskou- lun harras- tustoiminta	rajaus: Opetus- ja kult- tuurimi- nistöriö	27	1		Harrastamisen strategia

Medic	Palvelu- muotoilu		3	1		Sarkoomapotilaiden hoito potilaslähtöisemmäksi palvelumuotoilun avulla
Finna	palvelu- muotoilu	rajaus: e- kirja	14	1	monessa muussa opinnäytetyössä todettu hyväksi lähteeksi	Palvelumuotoilu
Medic	terveyd* AND edistä- mät* AND tasa-arvo*		33	1		Terveyden tasa-arvo ohavana periaatteena: Arvotyöskentelystä toimintojen suuntaamiseen terveyden edistämässä

LIITE 2. Saatekirje ja kysely alkuopetuksen oppilaiden huoltajille

HYVÄ 1.-2-LUOKKALAISEN OPPILAAN HUOLTAJA

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa YAMK-tutkintoa, Terveiden edistämisen koulutusohjelmassa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää alkuopetuksen oppilaiden huoltajien kokemuksia koulun maksuttomasta aamupalasta sekä harrastustoiminnasta. Tavoitteena on kehittää edellä mainittuja palveluita, huoltajia osallistaen.

Vastauksia toivotaan mahdollisimman laajasti sekä huoltajilta, joiden lapsi käyttää edellä mainittuja palveluita, että huoltajilta, joiden lapsi ei osallistu Kaarnan maksuttomalle aamupalalle tai harrastustoimintoihin.

Tähän kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja tapahtuu nimettömänä. Tulokset käsitellään luottamuksellisesti, eikä yksittäisiä vastauksia voida erottaa tuloksista.

Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 5 minuuttia.

Vastauksesi on tärkeä ja merkityksellinen osa Kaarnan hyvinvointipalveluiden kehittämistä!

Vastausaika on 27.10.2021 – 2.11.2021

Kyselyyn pääset vastaamaan **TÄSTÄ LINKISTÄ**

Mikäli sinulla on kysyttävää opinnäytetyöstä, vastaan mielelläni kysymyksiin Wilma-viestillä tai sähköpostitse.

Kasvatustyön palveluvastaava, YAMK-opiskelija Riina Santala, riina.santala@parkano.fi

KYSELYLOMAKE

Taustakysymykset

Valitse yksi vaihtoehto

Lapseni luokka

A: 1lk

2 (4)

B: 2lk

Maksuton aamupala

Valitse lapsesi aamupalaa mielestäsi kuvaavin vaihtoehto

- Lapseni osallistuu Kaarnan maksuttomalle aamupalalle omatoimisesti
- Lapseni syö aamiaisen kotona
- Lapseni on aamuhoidossa ja syö aamiaisen siellä
- Lapseni ei syö lainkaan aamupalaa koulussa tai kotona

Vastaa seuraavien kysymysten väittämiin kokemuksesi perusteella. Valitse mielipidettäsi parhaiten kuvaava vastaus klikkaamalla sopivaa numerovaihtoehtoa.

1	Täysin eri mieltä
2	Jokseenkin eri mieltä
3	En osaa sanoa
4	Jokseenkin samaa mieltä
5	Täysin samaa mieltä

Kaarnan aamupalan tarjoilu-aika on riittävä (klo: 07:45 – 09:05)

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Sähköinen lomake on toimiva vaihtoehto maksuttomalle aamupalalle ilmoittautumiseen (Wilma -lomakkeet)

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

On tärkeää, että koulun aamupalan aikana ruokalassa on valvojina koulun aikuisia

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Kaarnan aamiainen on täysipainoista ja terveellistä

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Koulun tarjoaman aamupalan maksuttomuus on tärkeää

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä* 3 (4)

Aamiainen vaikuttaa positiivisesti oppilaiden vireyteen ja oppimiseen

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Kaarnan maksuton aamupala helpottaa perheiden arkea

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Kaarnan maksuton aamupala on oppilaille sosiaalinen tapahtuma

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Kaarnan harrastustoiminta

Lapseni osallistuminen Kaarnan harrastustoimintaan. Valitse yksi tai useampi vaihtoehto

- Kuvataide -kerho (tiistaisin)
- Kepparikerho (tiistaisin)
- Jääliikuntakerho (keskiviikkoisin)
- Kokkikerho (torstaisin)
- Sisä-/ulkoliikunta -kerho (perjantaisin)
- Ei mikään edellä mainituista

Lapseni on mukana jossakin muussa harrastustoiminnassa (Koulun ulkopuolinen toiminta)

- Kyllä
- Ei

Vastaa seuraavien kysymysten väittämiin kokemuksesi perusteella. Valitse mielipidettäsi parhaiten kuvaava vastaus klikkaamalla sopivaa numerovaihtoehtoa.

- 1 Täysin eri mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä

- 3 En osaa sanoa 4 (4)
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 5 Täysin samaa mieltä

Kaarnan 1.-2-luokan oppilaille kohdennetut harrastusvaihtoehdot (kokki-, kuvataide-, keppari-, jääliikunta- ja sisä/ulkoliikutakerho) ovat lapsellemme mieluisia

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Saimme riittävästi tietoa Kaarnan harrastamisen mahdollisuuksista Wilmassa, ennen toimintakauden alkamista

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Sähköinen kysely (Google forms) on toimiva vaihtoehto Kaarnan harrastustoimintoihin ilmoittautumiseen

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Kaarnan 1.-2-luoksan oppilaille suunnatut harrastukset on turvallisesti toteutettu

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Harrastuksen maksuttomuus on tärkeää

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Harrastustoiminta koulupäivän yhteydessä on perheen arkea helpottava tekijä

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Koulukuljetus aikataulujen huomioiminen harrastustoiminnan suunnittelussa on tärkeää

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

LÄHETÄ

Kiitos vastauksestasi!

LIITE 3. Saatekirje ja kysely aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvien oppilaiden huoltajille

HYVÄ AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTAAN OSALLISTUVAN OPPILAAN HUOLTAJA

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa YAMK-tutkintoa, Terveystieteiden edistämisen koulutusohjelmassa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää alkuopetuksen oppilaiden huoltajien kokemuksia aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Tavoitteena on kehittää edellä mainittuja palveluita, huoltajia osallistaen.

Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvien 1.-2-luokkalaisten oppilaiden huoltajat ovat saaneet tänään 27.10.2021 myös toisen kyselyn liittyen maksuttomaan aamupalaan ja harrastustoimintaan. Toivomme, että vastaatte myös siihen.

Tähän kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja tapahtuu nimettömänä. Tulokset käsitellään luottamuksellisesti, eikä yksittäisiä vastauksia voida erottaa tuloksista.

Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 5 minuuttia.

Vastauksesi on tärkeä ja merkityksellinen osa Kaarnan hyvinvointipalveluiden kehittämistä!

Vastausaika on 27.10.2021 – 2.11.2021

Kyselyyn pääset vastaamaan **TÄSTÄ LINKISTÄ**

Mikäli sinulla on kysyttävää opinnäytetyöstä, vastaan mielelläni kysymyksiin Wilma-viestillä tai sähköpostitse.

Kasvatustyön palveluvastaava, YAMK-opiskelija Riina Santala, riina.santala@parkano.fi

KYSELYLOMAKE

Taustakysymykset

Valitse yksi vaihtoehto

Lapseni luokka

A: 1lk

B: 2lk

C: Pienryhmän oppilas

Valitse seuraavissa kysymyksissä yksi vaihtoehto asteikolta 1-5

- 1 Täysin eri mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 3 En osaa sanoa
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 5 Täysin samaa mieltä

Palvelu

Aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelut ovat perheemme arjen kannalta välttämättömiä

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Aamu- ja iltapäivätoiminnan toiminta-ajat ovat riittävät (klo: 06:30 – 09:00 ja 12:00 – 17:00)

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut ovat kohtuulliset

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Viestintä ja vuorovaikutus

Sähköinen hakemus koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan on toimiva (Linkki lomakkeelle Parkanon kaupungin www-sivuilla)

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Hoitoaikojen varaaminen sähköisen järjestelmän (Päikky) avulla on toimiva

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Saan riittävästi tietoa aamu- ja iltapäivätoiminnan arjesta ja tulevista tapahtumista Wilman viikkokirjeissä

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Olen tyytyväinen vuorovaikutukseen aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien ja Kaarnan muiden työntekijöiden kanssa, lasta tuodessa/hakiessa

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Viriketoiminta ja oppimisen tuki

Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjattu toiminta (muun muassa satuhetket, askartelu, liikuntaleikit, lautapelit ja retket) on lapselleni mieluista

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Kaarna (muun muassa Silmu-solu, liikuntasali, kotitalousluokka, ruokala ja laivapuisto) soveltuu aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintaympäristöksi

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Läksyjen tekeminen iltapäivätoiminnassa on tärkeää

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Ravitsemus ja lepo

Aamuhoidossa aamupala on terveellistä ja täysipainoista

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Iltapäivätoiminnassa välipala on terveellistä ja täysipainoista

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Lapselleni tulisi järjestää lepoetki aamu-/iltapäivätoiminnassa

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

Sosiaaliset suhteet ja turvallisuus

Lapsellani on kavereita aamu- ja iltapäivätoiminnassa

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

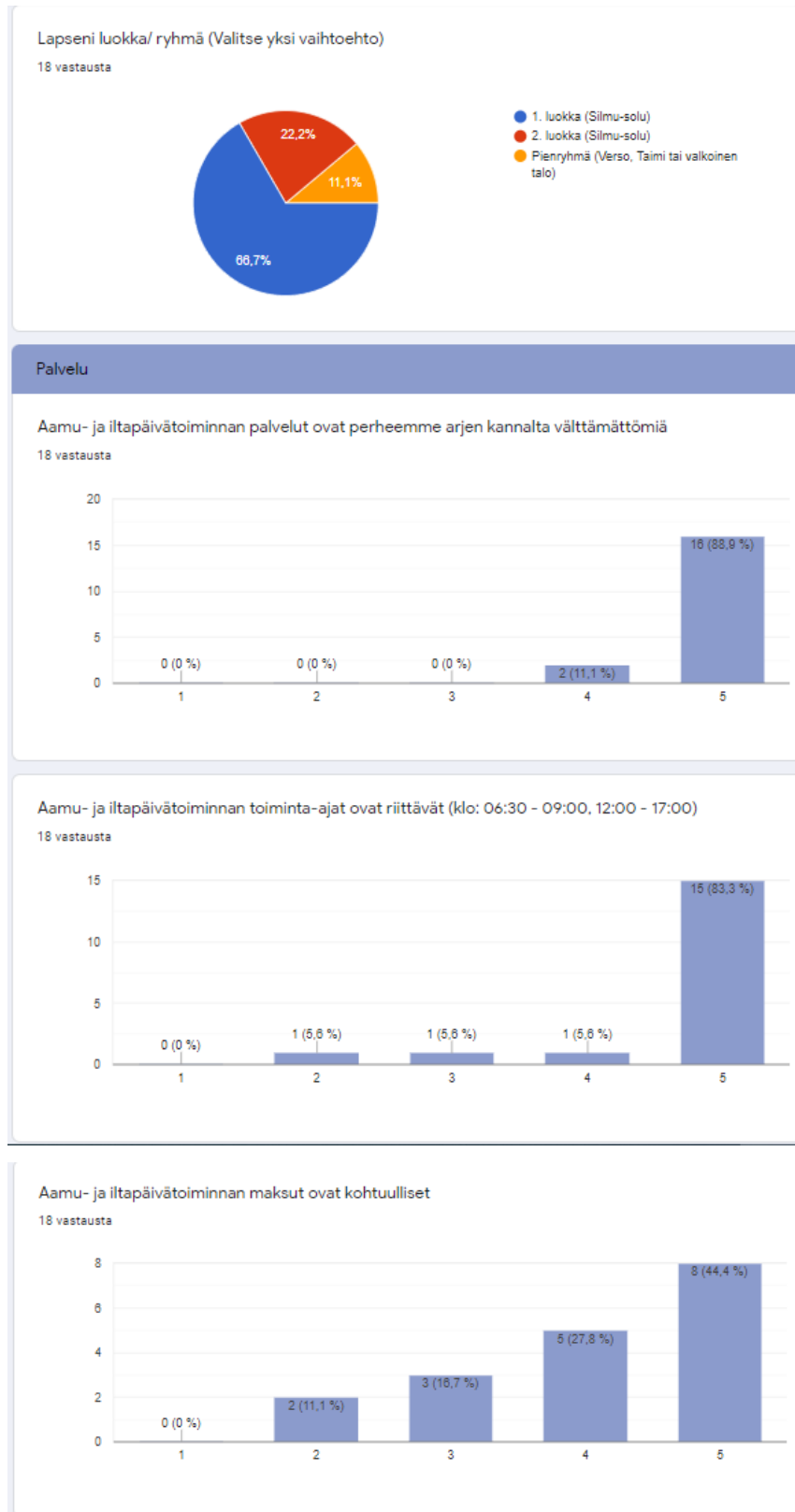
Lapseni kokee aamu- ja iltapäivätoiminnassa olonsa turvalliseksi

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 *Täysin samaa mieltä*

LÄHETÄ

Kiitos vastauksestasi!

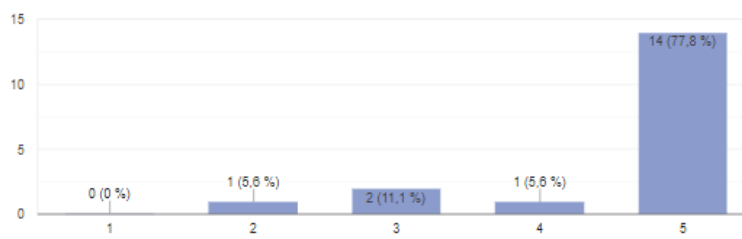
LIITE 4. Aamu- ja iltapäivätoiminta -kyselyn vastaukset

Viestintä ja vuorovaikutus

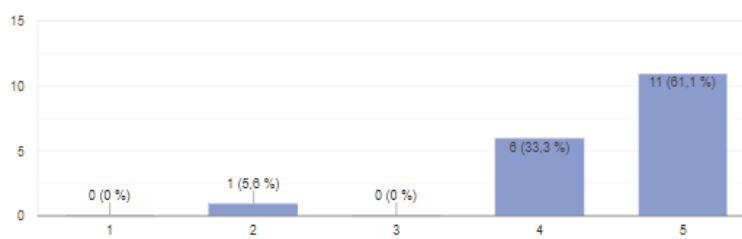
Sähköinen hakemus koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan on toimiva (Linkki lomakkeelle Parkanon kaupungin www-sivuilla)

18 vastausta

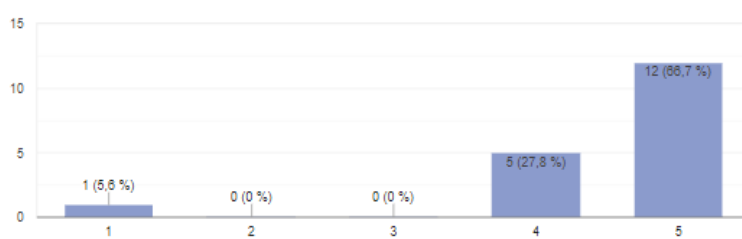
Hoitoaikojen varaaminen sähköisen järjestelmän (Päikky) avulla on toimiva

18 vastausta

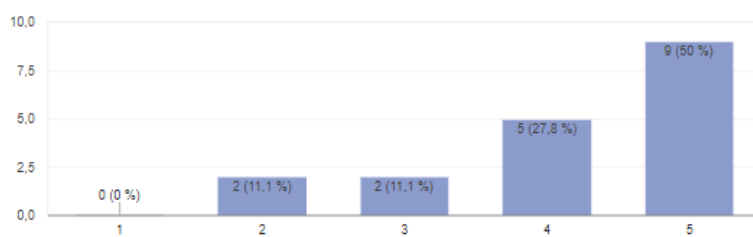
Saan riittävästi tietoa aamu- ja iltapäivätoiminnan arjesta ja tulevista tapahtumista Wilman viikkokirjeissä

18 vastausta

Olen tyytyväinen vuorovaikutukseen aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien ja Kaarnan muiden työntekijöiden kanssa, lasta tuodessa/haettaessa

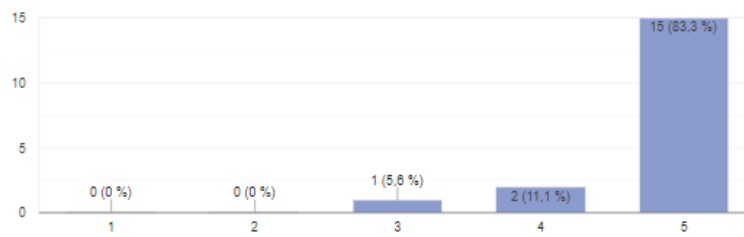
18 vastausta

Viriketoiminta ja oppimisen tuki

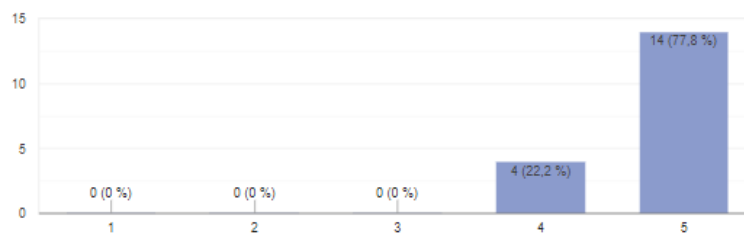
Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjattu toiminta (muun muassa satuhetket, askartelu, liikuntaleikit, lautapelit ja retket) on lapselleni mieluista

18 vastausta

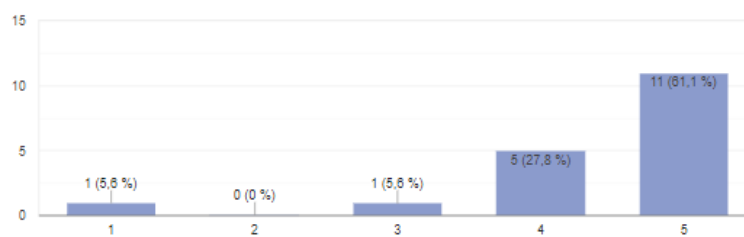
Kaarna (muun muassa Silmu-solu, liikuntasali, kotitalousluokka, ruokala ja laivapuisto) soveltuu aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintaympäristöksi

18 vastausta

Läksyjen tekeminen iltapäivätoiminnassa on tärkeää

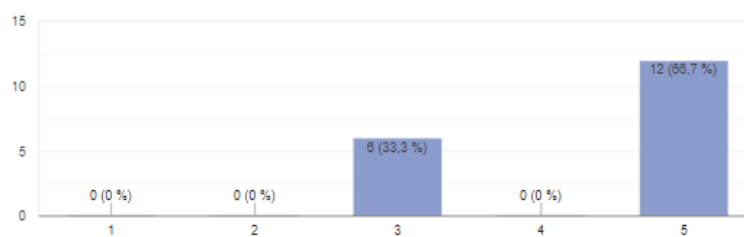
18 vastausta

Ravitsemus ja lepo

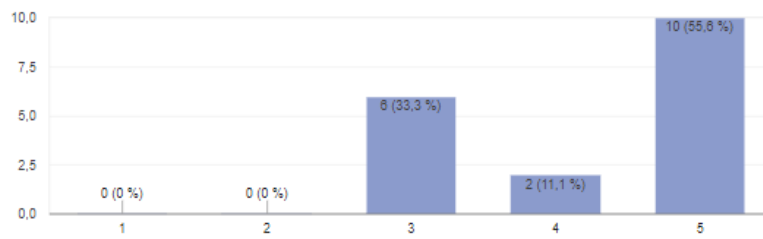
Aamuhoidossa aamupala on terveellistä ja täysipainoista

18 vastausta

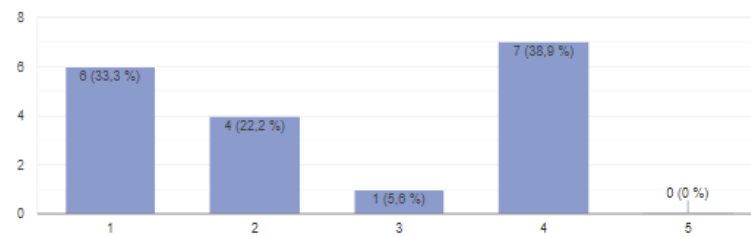
Iltapäivätoiminnassa välipala on terveellistä ja täysipainoista

18 vastausta

Lapselleni tulisi järjestää lepoaika aamu-/iltapäivätoiminnassa

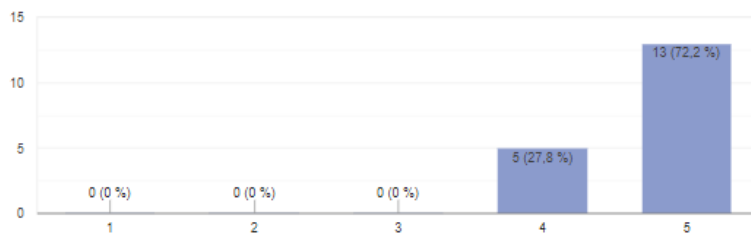
18 vastausta

Sosiaaliset suhteet ja turvallisuus

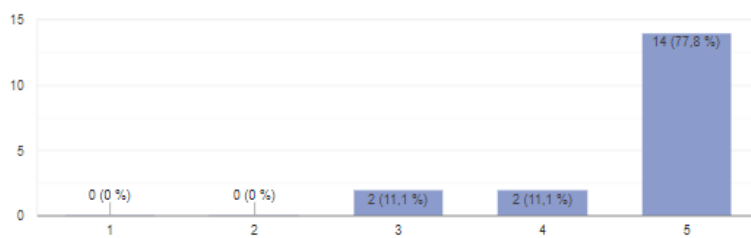
Lapsellani on kavereita aamu- ja iltapäivätoiminnassa

18 vastausta

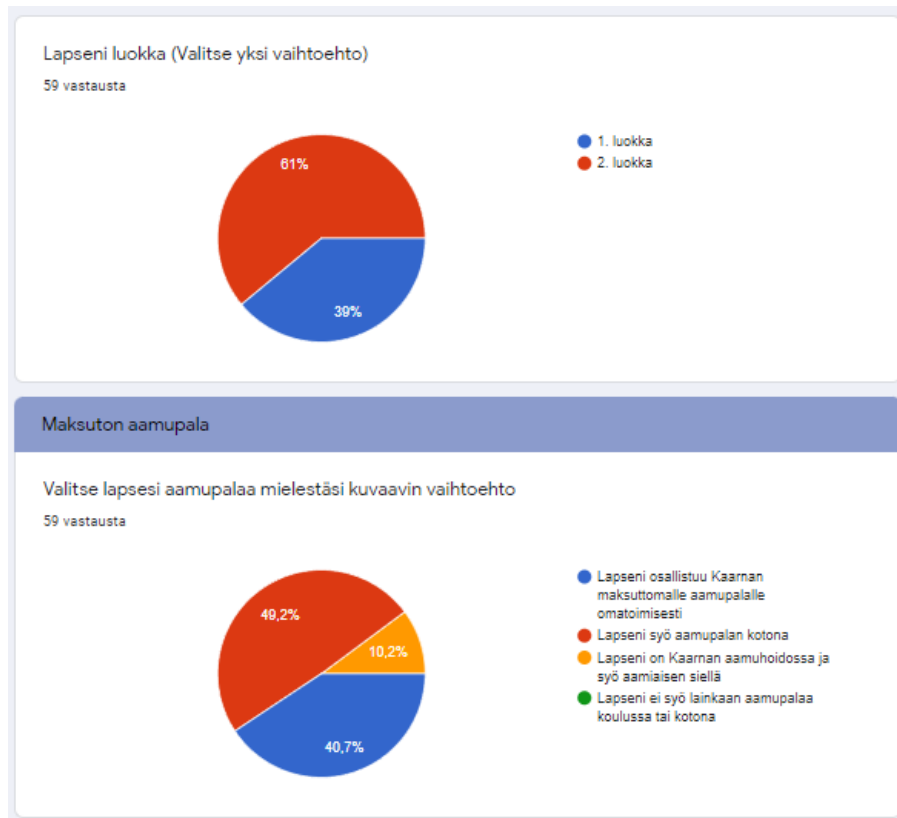

Lapseni kokee aamu- ja iltapäivätoiminnassa olonsa turvalliseksi

18 vastausta

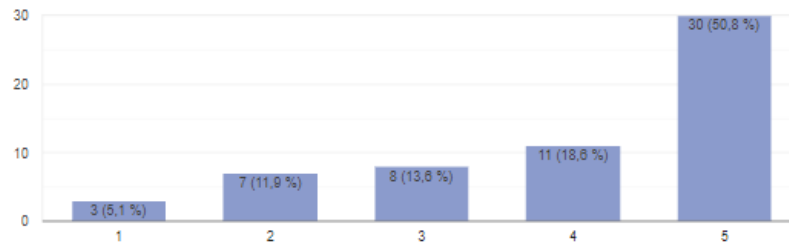
LIITE 5. Harrastustoiminta ja maksuton aamupala -kyselyn vastaukset

Vastaa seuraavien kysymysten väittämiin kokemuksesi perusteella. Valitse mielipidettäsi parhaiten kuvaava vastaus klikkaamalla sopivaa numerovaihtoehtoa:

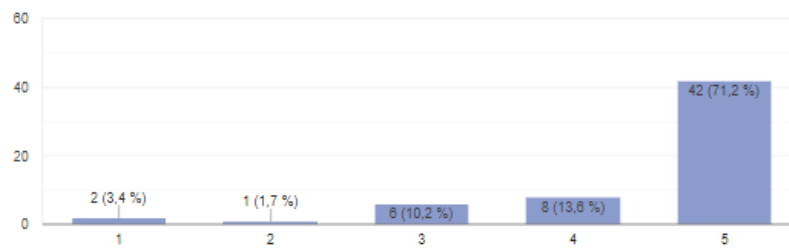
Kaarnan aamupalan tarjoilu-aika on riittävä (klo: 07:45 - 09:05)

59 vastausta

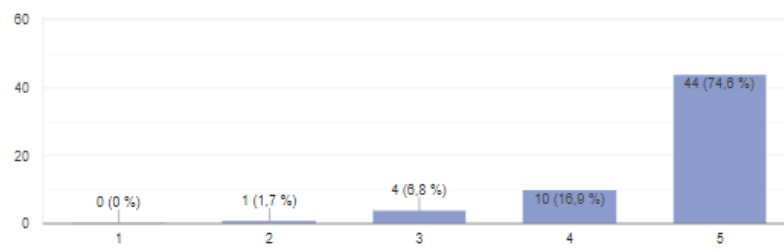
Sähköinen lomake on toimiva vaihtoehto maksuttomalle aamupalalle ilmoittautumiseen (Wilma -lomakkeet)

59 vastausta

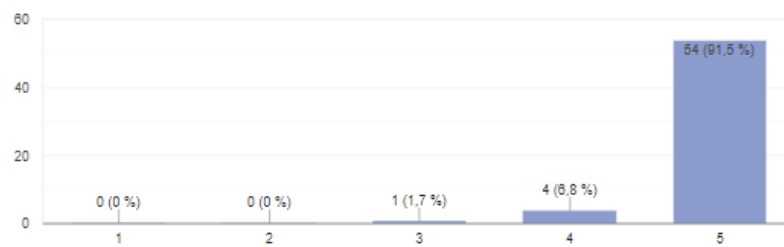
Koulun tarjoaman aamupalan maksuttomuus on tärkeää

59 vastausta

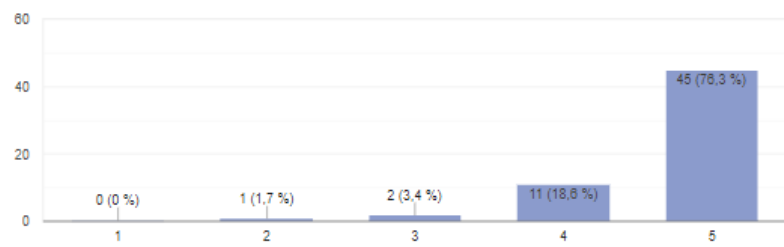
Aamiaisen vaikuttaa positiivisesti oppilaiden vireyteen ja oppimiseen

59 vastausta

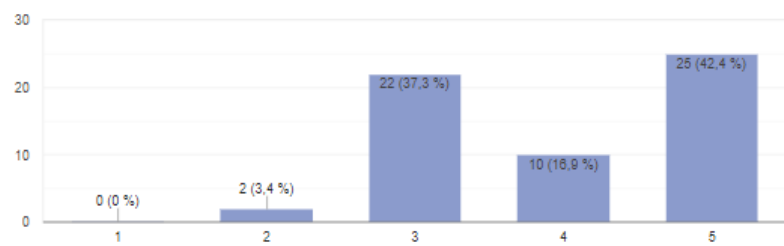
On tärkeää, että koulun aamupalan aikana ruokalassa on valvojina koulun aikuisia

59 vastausta

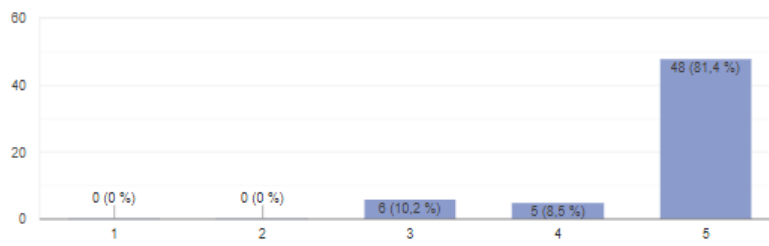
Kaarnan aamupala on täysipainoista ja terveellistä

59 vastausta

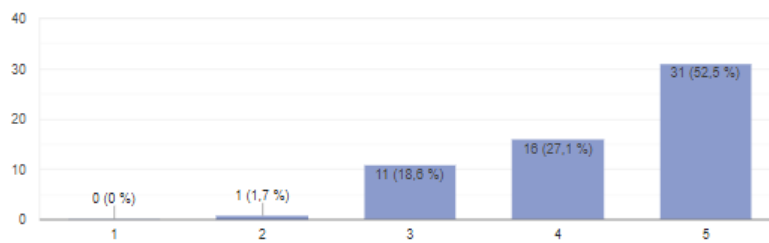
Koulun maksuton aamupala helpottaa perheiden arkea

59 vastausta

Kaarnan maksuton aamupala on oppilaille sosiaalinen tapahtuma

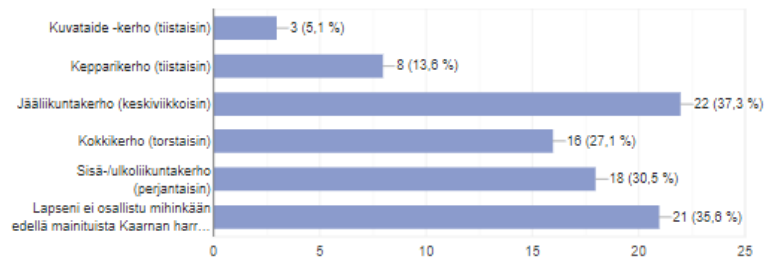
59 vastausta

Kaarnan harrastustoiminta

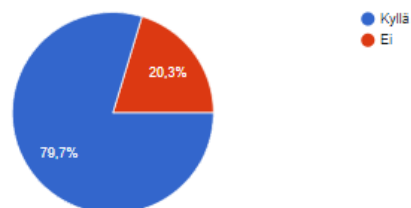
Lapseni osallistuminen Kaarnan harrastustoimintaan

59 vastausta

Lapseni on mukana jossakin muussa harrastustoiminnassa (Koulun ulkopuolinen toiminta)

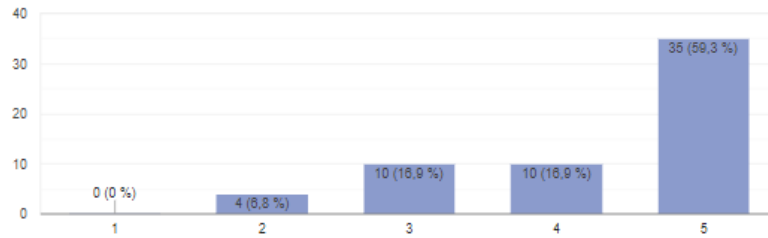
59 vastausta

Vastaa seuraavien kysymysten väittämiin kokemuksesi perusteella. Valitse mielipidettäsi parhaiten kuvaava vastaus klikkaamalla sopivaa numerovaihtoehtoa:

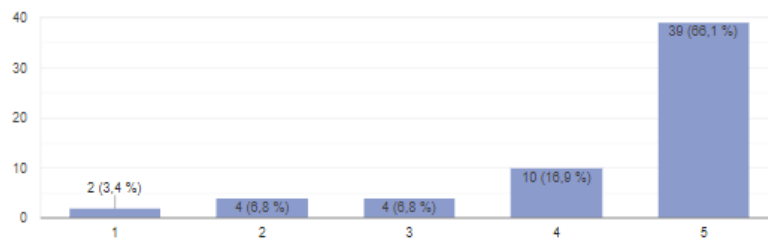
Kaarnan 1.-2-luokan oppilaille kohdenetut harrastusvaihtoehdot (kuvataide-, keppari-, jääliikunta-, kokki- tai sisä/ulkoliikuntakerho) ovat lapselleni mieluisia

59 vastausta

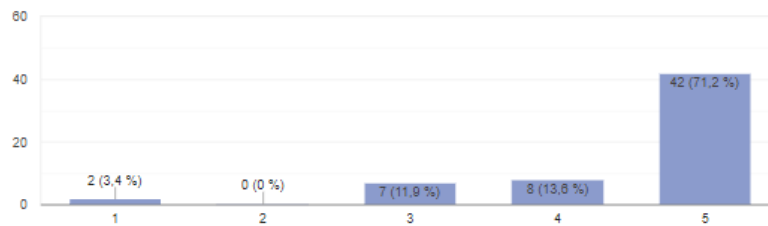
Saimme riittävästi tietoa Kaarnan harrastamisen mahdollisuuksista Wilmassa, ennen toimintakauden alkamista

59 vastausta

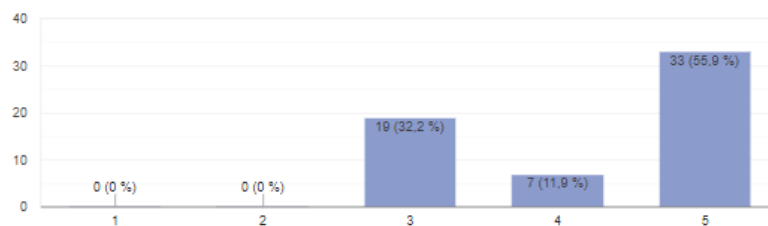
Sähköinen kysely (Google forms) on toimiva vaihtoehto Kaarnan harrastustoimintoihin ilmoittautumiseen

59 vastausta

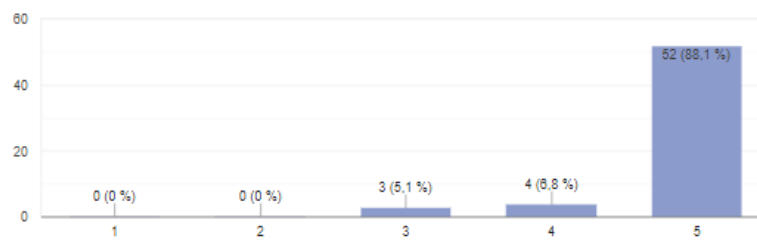
Kaarnan 1.-2-luokan oppilaille suunnatut harrastukset on turvallisesti toteutettu

59 vastausta

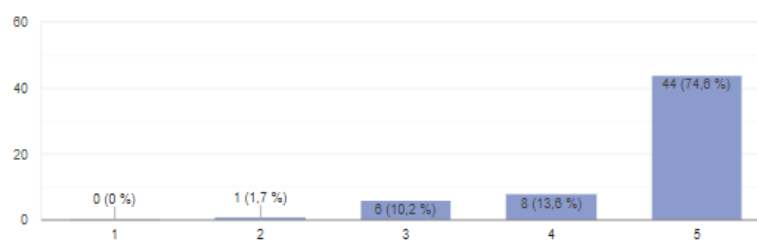

Harrastusten maksuttomuus on tärkeää

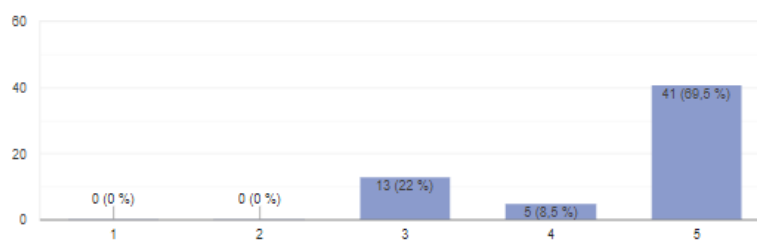
59 vastausta

Harrastustoiminta koulupäivän yhteydessä on perheen arkea helpottava tekijä

59 vastausta

Koulukuljetus aikataulujen huomioiminen harrastustoiminnan suunnittelussa on tärkeää

59 vastausta

LIITE 6. Aamu- ja iltapäivätoiminta Learning cafe, Jamboard kirjoitustaulut

Miten aamu- ja iltapäivätoiminnassa voitaisiin järjestää lepoa hetki halukkaille oppilaille?

Säkkituolit, kuulokkeet, rauhallinen tila, kirjan lukeminen.	Lapset menevät lattialle makaamaan ja laitetaan rentouttava musiikki päälle. Pieni rauhoittumisen hetki. Esimerkiksi välipalan jälkeen, ennen ulkoilua.	Aamulla esim. satuhetki - rauhoitutaan kuuntelemaan.
---	--	---

Miten vuorovaikutusta huoltajien kanssa voidaan kehittää tilanteissa, joissa oppilasta tuodaan aamuhoitoon/haetaan iltapäivätoiminnasta?

Jokaiselle hakijalle kerrotaan lyhyesti mitä kuuluu.	viikkotiedotteet	haasteellisista tilanteista sovitaan etukäteen kuka keskustele ja mitä	jos ei tavata koskaan (esim. bussikuljetuksessa olevat), soitetaan tai viestitetään willmalla kuulumiset säännöllisesti, muttei liian usein
Tärkeää, että tieto lapsen asioista siirtyy aina.			

Miten aamupalasta ja välipalasta tulisi tiedottaa huoltajia?

Tieto aamu- ja välipalasta Pedanet-sivuille.	välipalalista viikkokirjeessä kotiin perjantaisin, mitä on syöty, jos ei etukäteen pysty tiedottamaan	Aamupalasta havainnekuva nettisivuille, joita vanhemmat lukevat	Syksyllä kattava tiedotus ja myöhemmin kertaus ja lisäksi vanhempainilloissa.
---	--	--	--

Listaa tähän onnistumisen kokemuksia aamu- ja iltapäivätoimintaan liittyen (Oman työsi näkökulmasta)

liikuntasali iltiksen käytössä -liikunnan ilo	vuorovaikutus lasten kanssa	onnistumisen kokemukset läksyjen teossa	on välttytty isoilta haavereilta	matkalla kohti hyvää me-henkeä lasten kanssa
Kaarnan hyvä sijainti. Päiväkoti ja Lystinmäen toiminta lähellä. Joustavuus palvelujen tarjonnassa.	mahdollisuus tarjota aamu- ja iltapäivätoimintaa ja jopa vuoroa tarvitseville	hyvä vuorovaikutus vanhempien kanssa	Lasten vastaanotto on ollut lämmin, lapset pyytävät apua läksyissä.	Olen onnistunut vuorovaikutuksessa lasten kanssa.

LIITE 7. Harrastustoiminta Learning cafe, Jamboard kirjoitustaulut

Miten tiedotusta Kaarnan harrastustoiminnasta voidaan kehittää?

jutut paikallislehdessä	fb, insta ym sähköiset kanavat	oppilaille kokeilukertoja, jotta voi miettiä, onko tämä mun juttu	koulun sisäinen tiedotuskanava
kaupungin face on toiminut	pedanettiin tieto julkisesti, jotta kaikki toimijat voivat markkinoida kerhoja	Ilmoituksia esim. kauppojen ilmoitustauluille. Kirjaston ilmoitustaulu.	Säännöllisesti kuvia, juttuja tiedotuskanavissa

Miten jokaiselle oppilaalle löydetään mielekäs harrastus?

Kouluterveydenhoitajat kysyvät tarkastuksissa oppilaan harrastuksista ja ohjaa harrastustoimintoihin	kunnollinen tiedotus paikallislehdessä tai koulun nettisivuilla ennen lukukauden alkua.	muutaman viikon tutustumiset kerhoihin, sitten valinta. (Tutustuminen koulupäivän aikana pakollisena)	kokeilukertoja tarjolle!	harrastus toiminnan sisäinen kysely esim. jos on jotain erilaista liikuntaa mitä halua ehdottaa
innostava markkinointi	Voisiko olla kerho, jossa tehdään moninaisia juttuja? esim kerta luistelua, kerta kokkausta, kerta askartelua jne Vaihtelua!	3,4 % huoltajista vastasi, ettei heidän lapsensa osallistu Kaarnan 1.-2.-luokkalaisten kohdennettuun harrastustoimintaan tai muuhun, Kaarnan ulkopuoliseen, harrastustoimintaan.	säännöllisiä kyselyitä	Kaikkien kerhojen esittelyt koulupäivän aikana.

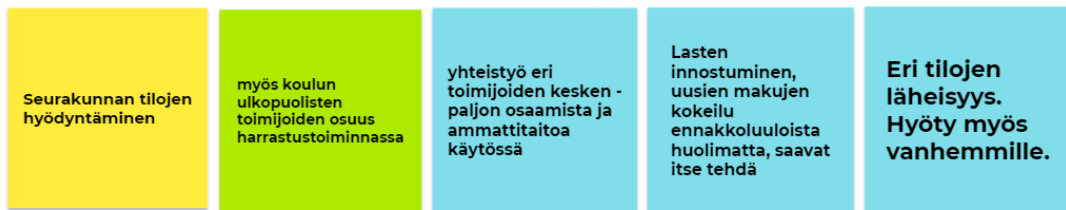
Mitkä tekijät tekevät harrastuksesta turvallisen?

Samat ohjaajat. Tutut tilat. Yhteiset pelisäännöt kerhoissa.	helposti lähestyttävät, turvalliset ohjaajat	tilat	pysyvät aikuiset
nuorista apuohjaajia	säännöt	Rauhallisuus, aikaa harrastamiseen, tarpeeksi aikuisia, turvallinen aikuinen	riittävä, kattava tiedotus

Miten Kaarnan toimijoiden ja kolmannen sektorin (PK, 4H, SRK) yhteistyötä tulisi kehittää?

Mitkä ovat oman työsi näkökulmasta parhaat onnistumisen kokemukset Kaarnan harrastustoiminta hankkeeseen liittyen?

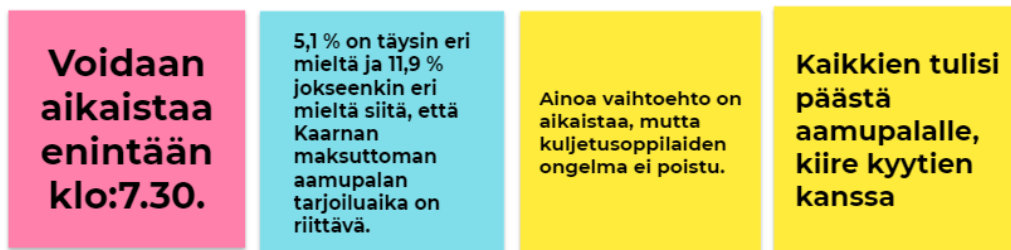
Kuva: Tunnelmia aamu- ja iltapäivätoiminnan Learning cafe -tilaisuuksista.

LIITE 8. Ravitsemus Learning cafe, Jamboard kirjoitustaulut

Miten huoltajia tulisi jatkossa tiedottaa aamupalan ja välipalan sisällöstä?

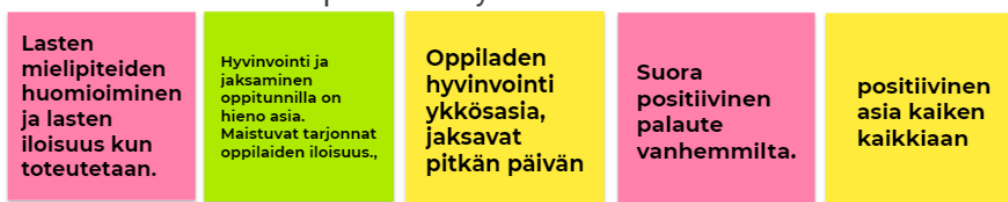
Miten aamupalan tarjoilu-aikaa (07:45 - 09:05) voitaisiin kehittää?

Aamupalavalvojan toimenkuvan kehittäminen, mitä kivaa voidaan järjestää oppilaille maksuttoman aamupalan yhteydessä?

Mitä ovat oman työsi näkökulmasta parhaat onnistumisen kokemukset, maksuttomaan aamupalan liittyen?

LIITE 9. Uutiskirje koulun maksuttoman aamupalan, harrastustoiminnan sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämiseen liittyen

Hyvät huoltajat!

Sähköiseen kyselyyn Kaarnan maksuttomaan aamupalaan sekä harrastustoimintaan liittyen vastasi 59 alkuopetuksen oppilaan huoltajaa. Kyselyyn, joka kohdennettiin huoltajille, joiden lapsi osallistuu aamu- ja iltapäivätoimintaan, vastasi 18 huoltajaa.

Seuraavassa tietoa kyselyn tuloksista:

- Kyselystä saatujen tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että on pystytty luomaan puitteet, jossa jokainen parkanolainen alkuopetuksen oppilas syö aamupalaa, joko kotona, Kaarnan maksuttomalla aamupalalla tai Kaarnan aamuhoidossa. Yksikään kyselyyn vastanneista huoltajista ei valinnut vaihtoehtoa: ”Lapseni ei syö lainkaan aamupalaa koulussa tai kotona”. Hienoa!
- Suuri osa alkuopetuksen oppilaista harrastaa joko Kaarnan harrastustoiminnassa tai koulun ulkopuolisessa harrastustoiminnassa.
- Sähköiset palvelut pidettiin pääsääntöisesti toimivina keinoina maksuttomalle aamupalalle ja harrastustoimintoihin sekä aamu- ja iltapäivätoimintaan ilmoittautumisessa.
- Koulun tarjoaman aamupalan ja harrastamisen maksuttomuus on kyselyyn vastanneille huoltajille tärkeä asia. Koulun aamupalan maksuttomuutta vielä tärkeämpänä kyselyyn vastanneet huoltajat pitävät harrastamisen maksuttomuutta.
- Aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelut ovat käyttäjilleen välttämättömiä, virikkeellisiä ja turvallisesti toteutettuja.

Sähköisen kyselyn sulkeuduttua, pidettiin Kaarnassa oppimiskahvilatilaisuuksia, joihin osallistui Kaarnan harrastustoiminnan ohjaajia, kolmannen sektorin toimijoita, aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajia, ruokapalveluhenkilökuntaa sekä lähiesihenkilöitä. Oppimiskahviloissa ideoitiin huoltajille kohdennetusta kyselystä esiin nousseita asioita, joita pystyttäisiin kehittämään olemassa olevia resursseja hyödyntämällä. Kehittämiskohteiksi valikoitui sekä Kaarnan ruokapalveluihin että harrastustoimintaan liittyvä tiedotus, lepoetken mahdollistaminen aamu- ja iltapäivätoiminnassa sekä tavoite, jossa jokaiselle oppilaalle pyritään löytämään harrastus. Seuraavaksi kuvattuna kehittämiskohteet ja -ideat, joita oppimiskahviloissa sitouduttiin kehittämään vielä kulu-
 luvan lukukauden aikana:

Tiedotusta maksuttoman aamupalan ja välipalan sisällöstä kehitetään seuraavilla toimenpiteillä:

- Parkanon Peda.net -sivulle tulee tieto aamupalan ja välipalan sisällöstä, koululounaan tapaan.
- Parkanon yhtenäiskoulun facebook, sekä Instagram-sivuille tuodaan kuvia ja videoita aamupalan valmistuksesta sekä aamupala ja välipala -linjastosta.
- Tietoa aamupalan ja välipalan sisällöstä välitetään aamu- ja iltapäivätoiminnan viikkokirjeissä.
- Ylempien luokkien oppilaita osallistetaan aamupala -kilpailuun Instagramissa (@parkanonyhtenäiskoulu).

Tiedotusta Kaarnan harrastustoiminnasta kehitetään seuraavilla toimenpiteillä:

- Kaarnan harrastustoiminnan lukujärjestys päivitetään ja tuodaan Parkanon Peda.net -sivulle.
- Kaarnan päivitetty harrastustoiminnan lukujärjestys tuodaan oppilaiden nähtävälle Kaarnan ruokalan sähköiselle ilmoitustaululle
- Kaarnan harrastustoiminnan näkyvyyttä lisätään Parkanon yhtenäiskoulun ja kaupungin sosiaalisen median kanavilla.

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa halukkaille oppilaille mahdollistetaan lepoetki

- Aamuhoidossa mahdollistetaan puitteet lepäämiseen

- Iltapäivätoiminnassa aloitetaan rentoutushetket
- Lepohetkistä tiedotetaan aamu- ja iltapäivätoiminnan viikkokirjeissä

Jokaiselle oppilaalle pyritään löytämään harrastus

- Määräaikaisissa- ja laajoissa terveystarkastuksissa kartoitetaan oppilaiden harrastuksiin osallistumista sekä markkinoidaan Kaarnan harrastusmahdollisuuksia.

Edellä mainittuja toimenpiteitä ovat luomassa: Kaarnan harrastustoiminnasta vastaava tiimi, ruokapalvelutyöntekijät, aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajat, koulu-terveydenhoitajat sekä sosiaalisesta mediasta vastaavat työntekijät.

Koulun harrastustoiminnan sekä koulun maksuttoman aamupalan ajankohta erottuivat aiheina, joihin olemassa olevilla resursseilla ei pystytty palvelumuotoilun aikana välittömästi tekemään muutoksia, mutta joihin huoltajat eivät ole täysin tyytyväisiä. Kysiesten palveluiden ajankohdat ovat riippuvaisia koulun lukujärjestysuunnittelusta sekä koulukuljetusten aikatauluista. On tärkeää huomioida, että koulun hyvinvointipalveluiden kehittämiseen vaikuttaa ensisijaisesti perusopetuksen järjestäminen.

Lämmin kiitos kyselyyn vastanneille, Kaarnan hyvinvointipalveluiden kehittämistyöhön osallistuneille!

Terveyttä ja hyvinvointia jokaiselle perheelle toivottaen!

Kasvatustyön palveluvastaava, Yamk-opiskelija Riina Santala

jakelu: alkuopetuksen oppilaiden huoltajat, palvelumuotoiluun osallistunut henkilökunta